

# **Etické aspekty ve výchově v současné společnosti**

Petr Jindra

---

Bakalářská práce  
2017



Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně  
Fakulta humanitních studií

---

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2016/2017

## ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petr Jindra**  
Osobní číslo: **H14988**  
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**  
Studijní obor: **Sociální pedagogika**  
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Etické aspekty ve výchově v současné společnosti**

Zásady pro vypracování:

- Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
- Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti sociální pedagogiky, filozofie a etiky.
- Příprava metodiky výzkumné části.
- Realizace kvantitativního výzkumu metodou dotazníku.
- Zpracování a vyhodnocení dat, jejich interpretace.
- Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení do praxe.



Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

JANKOVSKÝ, Jiří. Etika pro pomáhající profese. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-329-6.

BALVÍN, Jaroslav. Pedagogika, andragogika a multikulturalita. Praha: Hnutí R v nakl. Radix, 2012. ISBN 978-80-86798-07-3.

KRATOCHVÍL, Zdeněk. Výchova, zřejmost, vědomí. V Praze: Herrmann & synové, 1995. ISBN 80-238-0473-1.

PATOČKA, Jan. Platón a Evropa. Praha: Filosofía, 2007. ISBN 978-80-7007-264-6.

FROMM, Erich. Psychoanalýza a náboženství. Praha: Aurora, 2003. ISBN 80-7299-066-7.

CRAIG, Edward. Philosophy: a very short introduction. New York: Oxford University Press, c2002. ISBN 0192854216.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.**

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **7. prosince 2016**

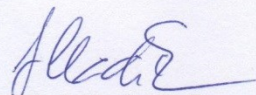
Termín odevzdání bakalářské práce: **26. dubna 2017**

Ve Zlíně dne 7. prosince 2016



doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.

děkanka



Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.

ředitel ústavu

# PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby<sup>1)</sup>;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3<sup>2)</sup>;
- podle § 60 <sup>3)</sup> odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 <sup>3)</sup> odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 26.4.2017

*1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:*

*(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy. 2*

*(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

*(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

*2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

*(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výtěžku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výtěžku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

## **ABSTRAKT**

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou výchovy v současné české společnosti. Teoretická část, která je rozdělena do tří kapitol, rozebírá jednotlivé klíčové pojmy. Velký důraz je kladen na etiku výchovy, to vše s pedagogickým přesahem. Podstatná část textu se také věnuje filosofii, z níž vzešly veškeré další vědy a která historicky ovlivňovala způsoby chování a jednání lidí.

Praktická část, výzkum, se zaměřuje především na výchovné styly a etické hodnoty ve sportu. Rozebírá se zde nejen užívání jednotlivých stylů a jejich preference, ale také hodnotové žebříčky respondentů v aplikaci na konkrétní sledovaný sport. V závěru autor shrnuje rozebíranou problematiku a přidává doporučení, ke kterým v průběhu zpracování této práce postupně dospěl.

**Klíčová slova:** výchova, pedagogika, etika, filosofie, výchovný styl

## **ABSTRACT**

This Bachelor thesis deals with problem of education in current Czech society. Theoretical part which is divided into three chapters deals with key words. It is especially based on ethics of education in pedagogy. A big part of this text consists of theory of philosophy because it is original and first science. Every other science originates from philosophy. It is historical stream for people and their behaviour.

The practical part analysis methods of education and ethical values in sport. There are compared views on education in families in past and in present focused on educational styles. Next part contains mentioned styles and ranking of values in application on focused sport. In the end the author summarizes this problem and adds some recommendations which are clear from this thesis.

**Keywords:** education, pedagogy, ethics, philosophy, educational style

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu práce panu doc. PhDr. Mgr. Jaroslavu Balvínovi, CSc. za odborné vedení, podnětné připomínky a cenné rady, které mi významně pomohly při tvorbě této bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

# OBSAH

OBSAH .....	8
ÚVOD .....	9
I. TEORETICKÁ ČÁST .....	10
1.1 Stav zkoumaného tématu v literatuře domácí, zahraniční a cizojazyčné .....	11
1.2 Vztah tématu k sociální pedagogice .....	16
1.3 K základním pojmům .....	18
2 Sociální pedagogika a výchova .....	23
2.1 Sociální pedagogika a její místo ve vědeckém systému .....	23
2.2 Výchova jako centrální fenomén při včleňování člověka do společnosti .....	26
2.3 Výchova a její aplikace prostřednictvím sportu .....	28
2.4 Komparace sociální pedagogiky a výchovy .....	30
3 Etika versus filosofie v systému pedagogických věd .....	32
3.1 Etika a kultura ve spojení s multikulturalitou .....	32
3.2 Filosofie .....	41
3.3 Komparace etiky a filosofie ve vztahu k výchově v oblasti sociální pedagogiky .....	46
II. PRAKTICKÁ ČÁST .....	48
4 Analýza výchovných a etických hodnot české společnosti .....	49
4.1 Výzkumný vzorek .....	51
4.3 Cíl práce .....	53
4.4 Stanovení hypotéz .....	54
4.5 Vyhodnocení získaných dat .....	56
4.6 Souhrn a doporučení .....	93
ZÁVĚR .....	96
BIBLIOGRAFIE .....	98
PŘÍLOHY .....	106
Příloha 1 - Slovník pojmů s využitím citátů z vybraných publikací filosofů .....	107
Příloha 2 – Rešerše citované literatury .....	111
Příloha 3 – Dotazník .....	120
Příloha 4 – Seznam grafů .....	123



## ÚVOD

Společnost. Pedagogika. Etika. Výchova. Čtyři zdánlivě odlišná slova, která spolu ale významně souvisí. Postmoderní společnost se opět transformuje. Lidé se stávají digitálně gramotnými, zároveň však mnohdy i digitálně a elektronicky závislími. Svět se vlivem sociálních sítí a internetu zmenšuje, vzdálenosti se díky letecké dopravě významně zkracují.

Za posledních sto let došlo k tolika vynálezům, jako nikdy v minulosti. Snad až bláznivému tempu se musí přizpůsobit všichni, kdo se nechtějí dostat na společenský okraj. Na druhou stranu *země třetího světa* prohlubují svůj odstup od vyspělých států, především Severní Ameriky a Euroasie. S tím vším je třeba si poradit. Je třeba zvolit odlišný styl pedagogiky, nahlížet na současnou mladou generaci jinou optikou. Zároveň je třeba nesnižovat etické standardy a vychovávat děti ke slušnosti a ctnostem, které odkazují na dobu našich předků.

Primárním cílem této práce bylo zjistit, jak se mění výchova dětí v reakci na překotný společenskovo-vývoj, jaké užívá výchovné styly a jak respektuje etické zásady v rámci výchovného procesu. To vše v aplikaci na sportovní prostředí.

Respondenty tohoto výzkumu byli rodiče dětí ve věku mladších žáků. Právě na tuto věkovou kategorii pak byly zaměřeny otázky v rámci výzkumu, které měly zjistit aktuální výchovnou situaci společnosti. Všichni respondenti pocházeli z Kraje Vysočina, tedy z regionu, odkud pochází autor výzkumu a který je standardním a průměrným vzorkem české společnosti. Trénování dětí tohoto věku je totiž do určité míry spíše výchovou a příkladným vedením, než trenérskou prací jako takovou.

Práce je rozčleněna do čtyř kapitol. První kapitola se věnuje problematice z hlediska dostupnosti informací v literatuře, na internetu, ale i obecnému společenskému povědomí. Druhá kapitola rozebírá do hloubky sociální pedagogiku jako vědu, dále se zabývá výchovou člověka. Obě části následně porovnává a spojuje. Třetí kapitola se zaměřuje na filosofii v komparaci s etikou. Vlivem obou věd vznikaly během let kultury národů, jejichž odlišnosti v rámci multikulturality ovlivňují současný svět. Čtvrtá kapitola se zaměřuje na samotný výzkum. Ten je doplněn o doporučení ke zlepšení.

# **I. TEORETICKÁ ČÁST**

# 1 K teoretickým východiskům a základním pojmům

První kapitola se zaměřuje na zdroje, z nichž autor čerpal. Využita byla jak literatura česká, tak zahraniční. Dále se zabývá souvislostmi se studovaným oborem, ke kterému se váže, tedy se sociální pedagogikou. Ve třetí části pak autor vysvětluje důležité termíny či pojmy ve speciálním slovníčku. Na teoretickou část pak plynule navazuje část praktická, výzkum, která z teoretického podkladu vychází.

## 1.1 Stav zkoumaného tématu v literatuře domácí, zahraniční a cizojazyčné

Čistě sociálně pedagogické problematice se v našich zeměpisných šířkách moc autorů nevěnuje. Cílem této práce je pojmout celou studovanou problematiku obšírněji, a to nejen z pohledu České republiky, respektive Slovenska, ale z celosvětového pohledu. Autor tak cílí nejen na literaturu o sociální pedagogice, ale dostává se i k několika dílům, která se věnují etice, filosofii, a to mimo jiné i té sportovní, která je velmi důležitá s ohledem na zaměření respondentů výzkumu.

### Literatura domácí

Do domácí literatury jsou zařazeny texty od autorů, kteří publikují a pochází ze zemí bývalého Československa, nyní České republiky, respektive Slovenské republiky.

Jedním z nosných prvků této bakalářské práce je etika. V kombinaci se sociální pedagogikou se nejvíce hodí publikace **Jiřího Jankovského** s názvem **Etika pro pomáhající profese** (Jankovský, 2003). Kniha je rozdělena do sedmi kapitol. První tři kapitoly se věnují otázkám, kterými se minimálně v pubertě zabývá snad úplně každý, tedy i neduchovně orientovaní lidé. Řeší otázku lidského bytí, smyslu světa a skutečnosti, jaká je naše role a úloha ve společnosti. Čtvrtá kapitola, která člověka spojuje s okolím, plynule spojuje část, která se zabývá společností a vztahem člověka k ní. V dalších částech knihy jsou popisovány pojmy jako *životní krize*, *eutanázie*, *péče o umírající* či *hospicová péče*. Jsou rozebrány z vědeckého

i lidského pohledu. Konec knihy rozebírá poslání a složitost pomáhajících profesí a náboženství. Tato kniha sloužila autorovi jako velký pomocník při psaní této práce. Z důvodu složitosti rozboru některých skutečností není vhodná pro každého.

Druhá kniha z domácí tvorby využita jako inspirace k psaní této práce, jež se zabývá zkoumanou problematikou, je **Výchova, zřejmost, vědomí** od **Zdeňka Kratochvíla** (Kratochvíl, 1995). Přestože byla vydána už v roce 1995, tedy před 22 lety, témata jsou aktuální neustále. Důležitá je pasáž věnovaná filosofii výchovy, která významně koresponduje s tématem této práce. Za velmi inspirativní autor považuje citace z antických děl starořeckých filosofů, které doprovází celý text. Lze najít významnou paralelu ve vysoce rozvinuté době antiky, která skončila dobytím Západořímské říše barbary, se současností (Češka, 2000). Obecně se nynější společnost považuje za nejnávštější civilizaci historie, přesto dopouští ničení vlastní kultury a hodnot zvenčí. Celkově by se dala kniha shrnout jako průřez historií lidstva se zaměřením na filosofické, etické a vzdělávací pojmy.

Třetí knihou, jež se dotýká výzkumného problému této práce, je dílo **Jana Patočky** s názvem **Platón a Evropa** (Patočka, 2007). Opět se zde opakuje prvek antické literatury. Tradiční filosofické problémy tehdejší doby jako je gnoseologie či ontologie jako nauka o bytí, doplňuje odkaz na fenomenologii. Velký prostor je zde věnován Platónovi, který je v samotném názvu publikace. Tento velikán filosofie je zároveň spojovníkem mezi Sókratem (jeho učitelem) a Aristotelem (jeho žákem). Toto velké trio myslitelů už možná nikdy nebude svou velikostí překonáno.

Jako čtvrté tuzemské dílo věnované zkoumanému tématu byla vybrána kniha od docenta **Jaroslava Balvína**, s názvem **Pedagogika, andragogika a multikulturalita** (Balvín, 2012). Věnuje se další aktuální problematice současné společnosti, zvláště té české, a to sice soužití s Romy. Na to se v jedné z následujících kapitol zaměřuje i tato bakalářská práce, neboť významně ovlivňuje jak sociální pedagogiku, tak vůbec celkovou českou společnost. Autor Balvín v uvedené knize považuje multikulturalitu za jeden ze současných fenoménů, se kterými je třeba se naučit pracovat. Aby mohla fungovat, je třeba vymýtit rasismus, xenofobii a předsudky ze společnosti a naopak věnovat zvýšenou péči sociálním skupinám, které to ke svému začlenění potřebují.

Poslední domácí publikací, kterou se autor rozhodl zmínit, je kniha autorky **Anny Hogenové** **Jak pečujeme o svou duši?** (Hogenová, 2009), kterou vydala ve spolupráci s Pedagogickou fakultou Karlovy univerzity. Tato profesorka byla zvolena opět zcela úmyslně, poněvadž

se mimo jiné zabývá i problematikou sportovní, která je pozadím této knihy a jež úzce koresponduje s povoláním trenéra. Jedná o velmi propracované dílo, které by laická veřejnost s velkou pravděpodobností luštila jen velmi složitě. Pojmy jako *noeze* či *dasein analýza* (Desanti, 1966) vyžadují značné množství předchozích znalostí, aby jim člověk rozuměl a zařadil je do kontextu. Stejně tak je nutné aspoň v základu znát jména jako Immanuel Kant (Kant, 2001) či Edmund Husserl (Husserl, 1972) k němuž se jako k hlavnímu představiteli fenomenologie profesorka Hogenová odkazuje. Zmiňovaný pohyb je rozebírán například v kapitole Vnímání je pohyb (Hogenová, 2009), kde na příkladu tanečníka vysvětluje, jak to s pohybem vlastně je. Druhá polovina knihy se zabývá už konkrétním problémem, odvozeným od názvu díla. V porovnání s výše zmiňovanými knihami tato zachází do příliš odborné hloubky.

## Literatura zahraniční

Téma etiky a filosofie je průřezově rozebíráno ve všech třech uvedených knižních kategoriích. U zahraniční a cizojazyčné literatury přichází na řadu i náboženství, které výrazně spojuje či doplňuje obě dříve zmiňovaná témata.

První volbou v této kategorii je německý autor **Erich Fromm**, tentokrát však ne jeho známé *Mít, nebo být*, ale **Psychoanalýza a náboženství** (Fromm, 2003). Kniha z roku 1950 začíná podobně jako některé z uváděných českých publikací. Řeší otázky lidského bytí, našeho smyslu a existence. Pak se ale obsah začíná zásadně odlišovat. Poprvé do hry významně vstupují Sigmund Freud (Adamec, 2008) a Carl Gustav Jung (Antier, 2012), s jejichž myšlenkami si Fromm pohrává a zasazuje je do kontextu. Přes psychoanalýzu a rozbor bytí se pak dostává k náboženským tématům, která dost často nachází odpověď na otázky, na které do té doby žádný z vědců nedokázal uspokojivě odpovědět. Bůh, nebo obecněji víra, je zde dávána do kontextu psychoanalytického, místy spíše filosofického. V závěru je psychoanalýza s náboženstvím srovnávána, a to jako jeho hrozba, ale také jako něco, co dokáže fungovat nezávisle na sobě. Záleží na úhlu pohledu.

Druhá volba směřuje na maďarského autora **Mihaly Csikszentmihalyiho** a jeho dílo **O štěstí a smyslu života** (Csikszentmihalyi, 2015). Jako poutavý se jevil především odkaz na originál *Flow* (The psychology of optimal experience). Okamžitě evokuje spojení s přednáškami Mariana Jelínka, mentálního kouče, který se stavem *flow* (Jelínek a Jetmarová,

2014), do češtiny přeloženým jako *zóna*, důkladně zabývá. Maďarský autor považuje absolutní ponoření se do činnosti za vrchol štěstí, a to ve chvíli, kdy děláme přesně takovou činnost, kterou máme upřímně rádi. Velmi dobře toto znají umělci či sportovci. Osvětluje tak nejen to, proč pro jedny nesnesitelná činnost, například práce u pásu v továrně, může být pro jiné naprosto fascinující, zároveň tím ale tak trochu logicky a vědecky ospravedlňuje i to, co je jinak zákonem zapovězené. Nejzajímavější z autorova pohledu byl příklad se zlodějem, který prožívá stav *flow* při vykrádání klenotnictví. Není nic, co by ho lákalo více, než stav, k němuž se *propracuje* takto. Oproti všem výše zmíněným knihám je tato psána poměrně jednoduchým a srozumitelným jazykem, který je blízký většinové populaci. Velmi zdařilý překlad tomu jen přidává na kráse.

Jako třetí zahraniční publikace bylo autorem vybráno dílo **Rudolfa Steinera** **Výchova dítěte z hlediska duchovní vědy** (Steiner, 1993). Krom nesporného faktu, že přímo souvisí s tématem této práce, k výběru vedla i logická spojitost - velmi významně se věnuje věku 7-14 let. Tedy kategorii, se kterou autor prakticky denně přichází do styku. Za úchvatné lze považovat zdůrazňování nutnosti morálně hodnotné autority, která jde dětem příkladem a která je pro ně životním vzorem. Přesně s touto myšlenkou se autor této práce ztotožňuje a snaží se ji sám aplikovat. Po dosažení pohlavní zralosti se chování dětí mění, stejně jako je bezpodmínečně nutné změnit přístup k nim. Druhou část knihy pak tvoří přednášky, které detailněji rozebírají jednotlivá zmiňovaná témata.

## Literatura cizojazyčná

Výběr cizojazyčné literatury obsahoval podobná kritéria jako u předchozích kategorií. Nezbytnou podmínkou bylo, aby z důvodu autorovy znalosti angličtiny, byla publikace napsaná právě v tomto jazyce. Přesto nebylo snadným úkolem najít dostupné a tematicky vhodné knihy, ze kterých by se dalo čerpat.

Aby byl náhled na zkoumanou problematiku kompletní a vícestranný, první volba tentokrát padla na filosofickou knihu **Edwarda Craiga** s názvem **Philosophy Very short introduction** (Craig, 2005) neboli Filosofie, velmi stručné představení. Autorovým cílem bylo zjistit, jak na danou problematiku nahlíží odlišné kultury. V samotném úvodu je napsáno, že se kniha snaží čtenáři ukázat směr, jak filosofii neodmítat, ale naopak přijmout jako součást myšlení a lidského bytí, což samo o sobě významně odlišuje uvažování našeho od toho západního. Jak

už název napovídá, jde o průřez dějinami filosofie. Zmiňováno je zde i jindy zapomenuté období staroorientálních států, které položilo základ buddhismu či hinduismu. Značný prostor je věnován Platónovi, který je spojován a srovnáván se svým učitelem Sokratem (De Crescenzo, 2004). Následuje velký skok do období Davida Huma, anglicky píšícího velikána a filosofa (Hume, 1972). Velkou neznámou pro nás je i jméno Nagasena (Buswell et al., 2013), což byl buddhistický mudrc. Ve zbytku díla Craig přeskakoval jednotlivá období, čímž se výrazně odlišuje od tuzemských publikací, které se většinou striktně drží daného dějinného pořadí, případně se zabývají pouze jedním konkrétním obdobím.

Opakovaně zmiňované sportovní pozadí této bakalářské práce reprezentuje anglicky psaná kniha **Ethics and sport in Europe** (v překladu Etika a sport v Evropě) od francouzských autorů **Dominiqua Bodina** a **Gaella Sempého** (Sempé et Bodin, 2011). V původním originálu psaná ve francouzštině. Oproti starším či učebnicovým dílům je jiná a lze tvrdit, že velmi moderní. Řeší totiž vskutku aktuální problematiku. Oproti tuzemským autorům se tito Francouzi nebojí poukázat na neetické sázení například v tenise, na významný vliv reklamy a peněz obecně. Naráží na léty řešený problém, jak se posunout dál. *Nezkaženost* penězi totiž v této době automaticky znamená amatérismus. Jen málokdo je ochotný trénovat na profesionální úrovni za amatérských podmínek. S tím souvisí i možnost či spíš nemožnost propagace, mediální ne/zájem atd. S profesionalizací se logicky vytrácí část sportovního ducha a navíc hrozí podobné případy jako zmiňovaná sázkařská aféra.

Třetí cizojazyčná kniha je zaměřená více pedagogickým směrem. Jmenuje se **Learning from Experience** neboli Učení zkušeností a její autorkou je **Paula Moya** (Moya, 2002). Je rozdělena do pěti základních kapitol, přičemž jedna z nich se věnuje například feminismu. Tou klíčovou, která souvisí s touto bakalářskou prací, je kapitola čtvrtá s názvem *Learning How to Learn from Others* neboli ve volném překladu *Učíme se, jak se učit od druhých*. Zaměřuje se totiž na odlišnosti a multikulturalismus. Hned úvodní pasáž zmiňuje pozitivní diskriminaci, která se stala v devadesátých letech terčem velké kritiky, a to zvláště ze strany konzervativců, kteří těžko snášeli, že děti imigrantů mají mít stejná práva na vzdělání jako původní obyvatelé USA. Zastánci argumentovali několika cíli, které dokazovaly, že to má smysl. Tím hlavním pak bylo odbourání rasové intolerance a dosažení rovného přístupu, protože jediné takovou společnost lze považovat za rozvinutou a tolerantní. Celkovým výsledkem tohoto procesu mělo být vzájemné prolínání kultur bez toho, aniž by se navzájem snažily jedna druhou likvidovat.

## 1.2 Vztah tématu k sociální pedagogice

Etika i výchova jsou se sociální pedagogikou jakožto studovaným oborem úzce spjaty. Autor si toto téma vybral cíleně, a to hned z několika důvodů. Tím hlavním je možnost uplatnění nabytých znalostí během celého studia právě touto formou.

Tato práce se opírá o čtyři klíčová témata, která jsou jejími nosnými pilíři. Krom zmiňované sociální pedagogiky jde o výchovu, filosofii a etiku. Všechny tyto pojmy mají být v teoretické části propojeny určitým způsobem dohromady a v praktické části, tedy výzkumu, budou zpracovány tak, aby udávaly smysl této bakalářské práce a aby jí daly praktický přesah.

Výchově se bude věnovat jedna ze samostatných podkapitol. Hned na začátku je ale nutné zmínit, že právě ta se stala tím největším magnetem a důvodem, proč si vybrat právě toto téma. Současná demokratická společnost totiž horlivě řeší, jaký způsob výchovy je ten správný. Názorů existuje spousta. Od liberální, až po doslova *spartskou* výchovu (Oliva, 1971). Jedním z hlavních cílů bude zjištění, jaká je aktuální výchovná situace v České republice a co dělat se *statusem quo* (Václavík, 2011). Právě na výchovu je zaměřen i výzkum.

### Etika v sociálních službách

Veškeré vědecké práce by měly mít krom teoretického základu hlavně pozdější praktické využití. Totéž platí o této bakalářské práci. A protože sociální sektor je v České republice poměrně široký, což je dáno také politickým a historickým systémem naší země, zaměří se autor na sociální služby, při jejichž vykonávání je nesmírně důležité právě etické chování. A to nejen vůči samotnému klientovi, ale také k jeho příbuzným, známým či k veřejnosti, která zdánlivě nemusí mít s dotyčnou osobou vůbec nic společného.

V rámci sociálních služeb konkrétně nezáleží na tom, zda se jedná o sociální poradenství, péči či prevenci (Česko, 2006). Ve všech třech je nesmírně důležité ctít etiku. Co si pod etickým chováním představit? Ač to v tomto případě není příliš pravděpodobné, mohlo by se teoreticky, zvláště při nutnosti zařazení do pořadníku, spekulovat o nabízení úplatků. Sociální pracovník na to v žádném případě nesmí přistoupit, k čemuž ho zavazuje Etický kodex sociálních pracovníků v ČR (*Společnost sociálních pracovníků*, 2006).



Pokud jde o konkrétní jednání v přímém kontaktu s klientem, je nutné plně respektovat veškerá lidská práva dotyčného. Dále zachovávat mlčenlivost o jeho zdravotním stavu. Je nutné přistupovat k němu lidsky a s úctou, zvláště pokud je jakkoli hendikepovaný. A to v tomto případě nejen zdravotně, ale také společensky.

S etikou souvisí rovněž přístup k dokumentům či svěřeným informacím. Sociální pracovník s nimi musí zacházet velmi opatrně a využívat je pouze pro k tomu určené účely. V žádném případě nesmí dojít k úniku informací na veřejnost.

### **Etické chování pedagogů a dalších sociálně orientovaných profesí**

Chování v souladu s etickými normami se netýká pouze sociálních pracovníků. Vzhledem k šíři celé sociální pedagogiky, s ohledem na její zaměření, je nutné respektovat její pravidla také v jiných profesích, a to převážně těch pomáhajících, pedagogických či zdravotnických, což vychází z dalších etických kodexů – například Etického kodexu zdravotních sester (*Mezinárodní rada sester*, 2000) či kodexů, které si vypracovávají jednotlivé školy samy – například Školní etický kodex pedagogických pracovníků (*Školní etický kodex*, 2014).

Pedagog musí přistupovat ke všem žákům či studentům spravedlivě. Nesmí nikoho jakkoli protežovat či zvýhodňovat, stejně jako v opačném případě ponižovat či šikanovat. Cit pro etiku se v pedagogickém případě pozná například tehdy, pokud si učitel předvolá obě strany sporu do soukromí, kde si vyslechne jejich pohled na věc a teprve poté se bez emocí snaží situaci řešit. Jako velmi neetické by se jevilo například řešení intimních rodinných problémů s žákem před celou třídou. To by mohlo mít v konečném účtování velmi neblahý vliv na vývoj žáka.

Zdravotnické profese eticky zachází s množstvím intimních informací, které o pacientech mají. Stejně tak jednají i v případě, kdy musí rodinám či příbuzným sdělovat smutné zprávy o vážném zranění, případně úmrtí dané osoby. Za neetické či nemorální by se dalo považovat používání vulgárních či zlehčujících slov, ale také nevhodná nonverbální komunikace – úsměv na rtech při sdělování úmrtí, postoj s rukama v kapsách, který značí laxnost, až pohrdání. Také v případě lékařů je zapovězeno přijímání jakéhokoli úplatku.

## 1.3 K základním pojmům

Pro zkoumání eticko-pedagogicko-výchovné problematiky je třeba užití řady cizích slov či slovních spojení, jejichž význam je nutné správně chápat.

### Ctnost

Otázkou ctností se zabývali už antičtí filosofové. Někteří z nich je vzývali jako něco, k čemu by měl člověk spět. Za vrchol vývojového období ji považoval psycholog Erikson, podle kterého je její dosažení předstupněm pro vývojový posun kupředu.

Filosof Aristoteles sepsal pojednání s názvem Etika Nikomachova, kde tvrdí, že:

*Ctnostné skutky jsou krásné a konají se pro krásno. Tedy také štědrý člověk bude dávatí pro krásno a správně, totiž komu má dáti, kolik a kdy a vůbec, co souvisí se správným dáváním. A to rád a bez nelibosti, neboť ctnostný skutek jest příjemný a bez nelibosti, nejméně pak působí bolest (Kříž a Laichter, 1937, s. 74).*

### Etika

Etika je mnohdy vysvětlována jako prakticky orientovaná filosofie či také teorie morálky. Je známá už od antických dob, kdy úzce kooperovala, či spíše přímo vycházela z filosofie.

*Etymologicky je slovo etika odvozeno od řeckého ethos, zvyk, obyčej, charakter. Téměř stejný význam má latinský termín mos, od něhož je morálka. Etymologicky jsou etika a morálka synonyma. (Základy filosofie, etiky. 2007, s. 125)*

### Etický kodex

Etický kodex vychází z etiky. Jde o souhrn zásad, ke kterým se ten, kdo kodex přijme za svůj, zavazuje. Obvykle je využíván například na úřadech, kde se zaměstnanci zavazují k oznamování případného korupčního jednání a jeho zásadní odmítnutí, své kodexy ale má celá řada profesí.

## Příklad Etického kodexu sociálních pracovníků v ČR:

### 1. Etické zásady

1. 1. Sociální práce je založena na hodnotách demokracie, lidských práv a sociální spravedlnosti. Sociální pracovníci proto dbají na dodržování lidských práv u skupin a jednotlivců tak, jak jsou vyjádřeny v dokumentech relevantních pro praxi sociálního pracovníka, a to především ve Všeobecné deklaraci lidských práv, Chartě lidských práv Spojených národů a v Úmluvě o právech dítěte a dalších mezinárodních deklaracích a úmluvách. Dále se řídí Ústavou, Listinou základních práv a svobod a dalšími zákony tohoto státu, které se od těchto dokumentů odvíjejí.

1. 2. Sociální pracovník respektuje jedinečnost každého člověka bez ohledu na jeho původ, etnickou příslušnost, rasu či barvu pleti, mateřský jazyk, věk, pohlaví, rodinný stav, zdravotní stav, sexuální orientaci, ekonomickou situaci, náboženské a politické přesvědčení a bez ohledu na to, jak se podílí na životě celé společnosti. (Společnost sociálních pracovníků, 2006).

### Fair play

Jako *fair play* označujeme zásady, které opět vychází z etického základu. Ztotožněním se s těmito hodnotami člověk, zvláště sportovec, kde je toto sousloví nejčastěji užíváno, nadřazuje sportovní duch nad výsledky. Odmítá tak podvádět, případně pomůže soupeři v nesnázích.

*Fair play*: sportovní koncept, který však je v současnosti aplikován v širokém spektru životních oblastí. Učení chování *fair play* ve sportu vede k rozvoji a posílení hodnot i v běžném nespportovním životě. (*Ethics in Sport, Guideline for Coaches*, s. 5).

*Pro sportovce je fair play nejen to, že nebudou třeba v atletice při běhu strkat do ostatních běžců, aby spadli, nebo si v cyklokrosu schválně křížit cestu. Znamená to taky, že když se někomu něco stane, tak je sportovní nejdřív pomoci kolegovi v nouzi a pak teprve pokračovat v závodě.* (Rádio Junior, 2014)

### **„Hlídací pes demokracie“**

*Hlídací pes demokracie* je lidová přezdívka pro média. Jejich cílem by měla být kontrola orgánů veřejné moci, kterými jsou například politici či úředníci. V případě porušení zásad pak média na problém upozorňují a tím tak mj. hlídají, že nedochází k uplácení, zastrašování atp.

*V souvislosti s působením médií jako významného komunikačního článku ve vztahu politické sféry a dalších složek společnosti se můžeme setkat s celou řadou metaforických označení. Ta nejznámější mluví o médiích jako o „sedmé velmoci“, „čtvrtém stavu (moci)“ nebo „hlídacích psech demokracie“. Označení médií coby „sedmé velmoci“ poprvé použil říšský kancléř Otto von Bismarck, který v 70. letech 19. století prohlásil, že někdejšími šesti velmocím, tedy Velké Británii, Francii, Rakousku, Rusku, Itálii a Německu, se svým vlivem vyrovná tisk. (Žantovský a Bezdíček, 2000, s. 42).*

### **Multikulturalita**

Multikulturalitou rozumíme snahu o spolupráci, vzájemnou podporu a respekt mezi jednotlivými kulturami bez jakékoli nenávisti a předsudků.

*Multikulturalismus můžeme chápat i jako hledání cesty přizpůsobit se novému propojenému globalizujícímu se, avšak stále multikulturnímu prostředí, ovšem s citem a bez ztráty vlastní identity.“ [...] Multikulturalismus dává prostor pro to, abychom se příliš neuzavírali do slupky tradic vlastní kultury a reagovali na změnu životního prostředí i změnou příslušných kulturních vzorců. (Kocourek, 2008, s. 41)*

### **Pedagogika**

Pedagogika je nauka či věda o výchově a vzdělávání.

*Pedagogika je vědou o výchově, která zkoumá výchovný proces jako záměrnou formativní činnost. Záměrnost spočívá v tom, že vychází z předem formulovaných cílů (cíl = stav, kterého má být dosaženo). Cílům jsou přiřazeny obsah, principy, organizační formy, metody a postupy, jimiž se má cílů dosáhnout. (Dušková, 2006, s. 6)*

## Sociální uvědomění

Sociální uvědomění chápeme jako společenské zařazení se a schopnost aplikace vlastní životní role a pozice do společnosti. Lze ale najít také odlišné definice.

Příklad: *sociální uvědomění – schopnost přesně rozpoznat emoce jiných lidí a pochopit, co se s nimi skutečně děje* (Malečková, 2009)

## Společenská odpovědnost

Společenskou odpovědnost chápeme jako brání ohledů na druhé. Výrazně souvisí se sociálním uvědoměním. V konkrétní praktické podobě známá jako společenská odpovědnost firem (anglicky CSR = *corporate social responsibility*).

Příklad společnosti Škoda Transportation, Plzeň:

*Společenská odpovědnost (CSR = Corporate Social Responsibility) je pro společnost Škoda Transportation jednou z nejvyšších priorit. Cílem firmy je poskytovat technologicky vyspělá řešení pro dopravu, která podporují udržitelný rozvoj. Účinné dopravní systémy jsou nezbytné pro zajištění prosperity a mají významný dopad také na hospodářský růst, rozvoj společnosti a životní prostředí.*

*Škoda Transportation chce nabízet taková řešení, která spojují růst ekonomiky, sociální rozvoj a respektují životní prostředí. Díky inovacím a vlastnímu výzkumu navrhuje a vyrábí produkty, které jsou přizpůsobené přímo zákazníkovi, ale zároveň odpovídají přísným standardům společenské zodpovědnosti. (Škoda Transportation, 2017)*

## Spartská výchova (či také spartánská výchova)

Souslovím *spartská výchova* rozumíme výchovu dle vzoru antické Sparty, kdy byly děti připravovány na pozdější úlohu bojovníků, ke které měly dospět.

*Rádi se dobře najíte, občas si přispíte, nebo si koupíte něco hezkého a drahého na sebe? V tom případě by život ve staré Spartě nebyl nic pro vás. Takové změkčilosti Sparťané netolerovali. Pokud si vám už někdo stěžoval, že ho rodiče vychovávali po spartánsku, nebo že na dovolené musel přebývat ve „spartánských“ podmínkách, můžete si být téměř jisti, že*

*přeháněl. Mnoho spartských zvyků totiž bylo tak drsných, že by je člověk 21. století bez nadsázky mohl označit za nelidské. (Portál Antika, 2011)*

### **Utopická situace**

Za utopickou považujeme takovou situaci, které je momentálně nereálně uskutečnitelná, byť *papírově* možná.

*Utopie - vysněná, fantastická představa, nereálný plán; skutečná či (většinou) smyšlená společnost (místo, stát, svět apod.), která je považována za dokonalou, ideální; umělecký druh fantastické literatury popisující tuto společnost. (Slovník cizích slov ABZ, 2011)*

### **Workout**

Moderní označení *workout* používáme pro venkovní posilovnu. Jedná se o volně přístupné stroje a náradí na cvičení.

*V Česku se za poslední rok začal šířit sport, který je veřejnosti většinou zcela neznámý, proto se budu snažit co nejlépe popsat jeho základní myšlenky, metody, osobnosti, které ho představují a také vizi do budoucna. Řeč je o aktivitě, která je celosvětově známá jako street workout.*

*Jak už název napovídá, jedná se o cvičení výhradně ve venkovním prostředí pomocí různých cviků - kalisteniky, v překladu cvičení s vlastní tělesnou vahou. Tento styl tréninku je známý tisíce let, základy najdeme v řecko-římské gymnastice, nejvíce však kalisteniku proslavili herci připravující se na role spartských bojovníků ve filmu 300: Bitva u Thermopyl. Současně s nástupem internetu se pro širší část světové populace začala objevovat videa, která šířila převážně černošská část populace z newyorské městské části Bronx. (Šopor, 2013)*

## 2 Sociální pedagogika a výchova

*Výchova nebo vzdělání – podle toho, jak chceme překládat řecké slovo paideia – patří k základním duchovním kategoriím Řecka. Jan Patočka říká, že paideia je jedním z posvátných slov staré řečtiny. Je něčím, co je hodno úcty a co samo prostor schopnosti úcty vytváří; něčím, co probouzí úžas: žasneme nad tím, že něco takového, jako paideia je možné, ale také platí, že paideia probouzí schopnost žasnout nad něčím. Paideia je založena vztahem, schopností být ve vztahu, ale také schopnost vztahu zakládá.*

(Kratochvíl, 1995, s. 20)

Pedagogika s výchovou tu byly do jisté míry odjakživa. Respektive od doby, kdy je člověk člověkem, tedy přibližně 2,8 milionu let (Duda, 2015), kdy byla objevena nejstarší část těla rodu Homo. Už v pravěké civilizaci bylo nutné vychovávat potomky k tomu, aby byli schopni přežít. Ačkoli vzdělávacímu procesu, respektive vědě, která se tehdy vědou ještě nenazývala, neříkali *pedagogika*, a ani proces regulovaného dospívání nenazývali *výchovou*, při současném pohledu tak učinit lze.

Zdánlivě banální název kapitoly v sobě ukrývá mnoho skrytých významů a smyslů slov. O pedagogice, konkrétněji sociální pedagogice lze rozsáhle hovořit. Totéž platí také o výchově, jejíž problematiku řeší snad všechny generace. I na tu se práce zaměří podrobněji. Důležité je také zmínění hlavních pojmů, které provází tuto kapitolu a jsou její nezbytnou součástí. Jsou rozebrány z laického, ale i vědeckého pohledu, tedy tak, jak praví odborná literatura. A samozřejmě to vše je následně propojeno.

### 2.1 Sociální pedagogika a její místo ve vědeckém systému

Pod souslovím *sociální pedagogika* si mnozí laici nedokážou představit nic konkrétního. Autor za pomoci slovníku cizích slov zjistil následující:

**sociální** – týkající se lidské společnosti, společenský, týkající se snahy o zlepšení společenských problémů (*Slovní cizích slov ABZ*, 2005)

**pedagogika** – věda o výchově, metodách vzdělávání a vyučování (*Slovní cizích slov ABZ*, 2005)

Spojením obou výrazů pak vznikne přibližně toto: *Sociální pedagogika je věda týkající se lidské společnosti se snahou o zlepšení a řešení společenských problémů.*

**Slovník cizích slov má pro celé toto sousloví následující vysvětlení:**

**sociální pedagogika** – hraniční humanitní vědní disciplína mezi pedagogikou a sociologií a jedna z pomáhajících profesí (*Slovní cizích slov ABZ*, 2005)

Takto lze stručně zobecnit, co to vlastně sociální pedagogika je. Ovšem do této krátké a formulky se vejde spousta skrytého obsahu. Samotný název této vědní disciplíny informuje o tom, že její *záběr* je vskutku široký. Společnost sama o sobě je natolik strukturovaná a diferencovaná, že je velmi těžké ji stručně popsat. Existuje mnoho různých dělení. Lze zmínit dělení dle věkové struktury, které je často zaznamenáváno v podobě věkového stromu. Další dělba společnosti je možná dle pohlaví, sociálního postavení či statusu, dosaženého vzdělání, pracovní aktivity, barvy vlasů, somatotypu, barvy očí (Giddens, 2000). Každý je originál a ani jednovaječná dvojčata nejsou nikdy zcela totožná.

Autora práce zajímá společnost především z hlediska různých jevů. Jeden z podoborů sociální pedagogiky se nazývá sociální patologie. Pod ni spadá nepřehledné množství společensky nežádoucích jevů, které naši společnost provází. Tradiční kriminalitu doprovází alkoholismus, závislost na drogách či nikotinu, bezdomovectví. Společensky nežádoucí je například i sexuální promiskuita, hazard, šikana. Tedy leckdy skrytí škůdci, kteří dokáží napáchat nedozírné škody nejen na jednotlivcích, nýbrž na celé společnosti (Fischer a Škoda, 2014).

Důležitou součástí sociální pedagogiky, leckdy striktně oddělovanou jako samostatná disciplína, je i sociální práce. Tedy de facto aplikovaná sociální pedagogika. Je uplatňována v azylových domech, hospicích, nízkoprahových zařízeních a dalších organizacích, jež pomáhají potřebným (Matoušek, 2001).

Je třeba také zmínit spolupráci s ostatními vědami. Opět sem řadíme nepřehledné množství hraničních či příbuzných disciplín, s nimiž sociální pedagogika funguje v menší či větší symbióze. Výrazný vliv zde sehrává samotná pedagogika, tedy věda o



vzdělávání. Slovo sociální, v českém jazyce jinak také společenský, souvisí s vědou nazvanou sociologie, která se společností jako takovou zabývá. Její původ je ukryt ve *vědě věd*, tedy filosofii. Velký vliv má na sociální pedagogiku psychologie, konkrétně nejvíce její podobor sociální psychologie (Helus, 2015). Nemálo se na ní projevil postupný vývoj a chod dějin, svou roli zde sehrává historie. Lidská společnost je tvořena lidmi, respektive člověkem jako samostatným druhem. Jeho vývoji se věnuje antropologie. Zapomínat nelze ani na etiku jakožto aplikovanou filosofii či právo, která udává legislativní rámec procesům. Najde se řada dalších věd, s nimiž má sociální pedagogika do jisté míry společné průsečíky zájmu.

## 2.2 Výchova jako centrální fenomén při včleňování člověka do společnosti

Problematikou výchovy se zabývali lidé v dávné minulosti. Už v antice si byli vědomi její důležitosti. Pokud by chtěl autor zajít do určitého pomyslného extrému, je možné tvrdit, že výchova je základem moderního politického a společenského zřízení. Protože jedině uvědomělý člověk, do nějž jsou demokratické hodnoty vštěpovány od útlého věku, se může s těmito hodnotami ztotožnit, zvnitřnit je a považovat za sobě vlastní a hodnotné. A díky tomu se podle nich také hodlá chovat.

*Výchova z kultury nutně vychází, na ni navazuje, v ní nalézá svůj smysl a význam. Výchova plní funkci přenosu kultury v zájmu uchování a dalšího rozvoje kulturních hodnot. Funkce výchovy jako přenosu kultury má dvojí vzájemně podmíněný cíl: jak mnohostrannou prosperitu společnosti, tak žádoucí, systému přiměřené chování členů dané společnosti a jejich optimální rozvoj. (Kučerová, 1996, s. 173)*

Stejně jako je tomu u mnoha jiných společenských problémů, jimiž se zabývají humanitní vědy, ani v případě výchovy doposud neznáme odpověď na to, jaký způsob je ten správný. A i tady platí, že případný vynálezce toho jediného správného způsobu by patrně okamžitě dostal Nobelovu cenu. Lze však předpokládat, že správná odpověď v tomto případě není pouze jediná. Je to dáno hned několika faktory, především ale značnou odlišností jednotlivců. (Pešková, 1991). V případě motivace na někoho platí spíše ta kladná, někdo potřebuje vidět dopředu to negativní, tedy to, k čemu až by se mohl propracovat. Stejně je to u výchovy. Osobnost člověka ovlivňuje velké množství různých faktorů. Výraznou roli hraje temperament, klíčové jsou ale i podmínky pro socializaci a výchovu. A tak někdo v dospělosti ocení výchovu podle metody *cukru a biče*, jiný naopak v životě na dítě nevztáhne ruku a stále dokola vysvětluje.

Jak potom tyto metody porovnat? Těžko. Neexistuje totiž kodifikovaný *ideál*, který chce společnost z dítěte vychovat. Respektive existuje, ale pouze v hlavách každého jednotlivce. A stejně tak, jako se liší partnerské, pracovní a další preference, liší se i pohled na tuto problematiku. Pro někoho je ideální vychovat nezávislé dítě, jež touží v osmnácti, po čerstvém dovršení dospělosti, opustit rodné hnízdo. Někdo chce vysoce vzdělaného odborníka, který vystuduje dvě vysoké školy. Někomu stačí *průměrné* a soběstačné dítě. A někomu to je bohužel úplně jedno.

*Mluvíme-li o hodnotách, máme na mysli buď všechno, co přináší uspokojení, co uspokojuje naše potřeby a zájmy nebo máme na mysli hodnoty v užším slova smyslu, základní kulturní kategorie, které odpovídají našim vyšším tendencím, normám a ideálům, zvláště sociálním, mravním a estetickým. Pojem hodnoty, pokud jde o její podstatu, není v dějinách filosofie definován jednoznačně. Tak jako hodnocení bylo uvedeno do všech základních vztahů vzhledem k poznání, tak také pojem hodnoty byl zařazen do všech základních logických kategorií. (Kučerová, 1996, s. 65)*

Pokud by tedy někdo v této práci hledal odpověď na to, jak správně dítě vychovat, asi bude zklamaný, odpověď se zde nedozví. Autorův cíl je směřovat a vychovávat člověka k příkladnému sociálnímu uvědomění, ke společenské odpovědnosti, ale také k nezávislosti, soběstačnosti a především k tvorbě vlastního názoru. Ten se totiž v dnešní mnohdy až *stádovité* době vyvažuje zlatem.

## 2.3 Výchova a její aplikace prostřednictvím sportu

*Nezáleží na velikosti překážky, ale na velikosti smyslu, který vidíš v jejím překonání.*

(Jelínek, 2014)

Pozadím této práce je sport. A ten výchovu výrazným způsobem dokáže ovlivnit. Působení prostřednictvím sportu, které je osobně velmi blízké autorovi práce, má svá specifika. S ohledem na individuální rozmanitost dětí, a to nejen věkovou, nýbrž i mentální, psychickou či fyzickou, je velmi těžké vymyslet jeden univerzální nástroj, který by platil na všechny. Tak jako má někdo rád červenou barvu a jiný preferuje modrou, tak se liší způsoby, jakými byl kdo vychováván. Někomu je blízká motivace pozitivní, někdo potřebuje výhrůžky. Sport je v tomto ohledu specifický.

Pokud je zmiňován sport jako celek, bez dělby na kolektivní a individuální, lze dospět ke zjištění, že vlivem mnoha faktorů působí pozitivně na lidskou mysl, na lidské chování, a tak ho lze používat jako výchovnou metodu. To vše je však nutně podmíněno tím, že musí daného jedince bavit. *Výchova sportem* u někoho, kdo má k pohybovým aktivitám bytostný odpor, těžko přinese kýžený efekt. V opačném případě to však funguje dokonale.

*Kde je ten nejvyšší možný výkon, ten „nejvhodnější“ poměr těchto dvou hraničních hodnot – donucení a touhy? Donucení jsou vítězství, peníze, kariéra, medaile, auta, dovolené, zkrátka všechny vnější odměny. Je to ta mrkvička, kterou dáme před „oslíka“, a on za ní běží. Jakási „vypočitatelná“ odměna. Dělam to, protože za to mám to či ono! Touha je radost, zábava! Prostě nás to baví. Jedná se o jakési „nevypočitatelné, nekvantifikovatelné“ hodnoty. „Touha“ jsou emoce. „Donucení“ je racionalita. „Touha“ je „emoční investice“ do činnosti, „donucení“ je racionální investicí do činnosti. (Jelínek a Jetmarová, 2014, s. 73)*

Jak tedy konkrétně souvisí výchova se sportem? Pohyb obecně lidské tělo potřebuje, a to ať už z důvodu možné atrofie svalů, tedy jejich ochabování (*Slovník cizích slov ABZ*, 2015), tak proto, že se při něm vylučují endorfiny, hormony štěstí (Hanč, 1982). Ty činí člověka spokojeným, klidnějším, tím pádem snáze vychovatelným. V době mediální není složité najít určitou sportovní ikonu, kterou si malý sportovec přijme za svůj vzor a ke které začne vzhlížet. V případě, že si najde kladnou osobnost, snaží se sám chovat příkladně jako jeho velký vzor. Tím se však může stát, a často opravdu stává (!!!), i pedagog

či trenér. Tehdy je jeho role dvojnásob obtížná. Případné zklamání nadějí malého sportovce může mít v budoucnu fatální důsledky na jeho vývoj. Pokud však trenér přijme svou roli odpovědně a jde svým svěřencům příkladem, pak i oni k němu vzhlíží. V ten moment není vůbec složité do dětí, které doslova *hltají* svůj vzor, vštípit pozitivní morální hodnoty.

Sport nutí nejen děti k sebedisciplíně. Sportovec, jenž miluje svou aktivitu, pro ni obětuje prakticky vše. Mnohdy ji nadřazuje i zdánlivě důležitějším aktivitám, jakými může být například studium či zaměstnání. Sport považuje za způsob úniku a seberealizace. Je nucen překonávat útrapy spojené s náročným tréninkem, s případnými úvodními nezdary při závodech či zápasech. Je veden k dodržování režimu. Musí chodit včas na srazy, musí být řádně ustrojen. Odmala, a specifické jsou v tomto ohledu především bojové sporty, které na první pohled laika svádí k pomýšlení na jejich zneužití, je veden k velkému respektování soupeře a úctě k dalším osobám, ať už jde o rozhodčí, přítomné publikum či obyčejné lidi, se kterými se denně setkává na ulici. Hodnoty fair play bývají nadřazeny výsledkům. To vše se pozitivním způsobem projevuje na chování, jednání a vlastně i samotné výchově mladého jedince. (Jelínek a Jetmarová, 2014)

To, co je jiným vštěpováno ve škole či v rodině *uměle* různými poučkami a leckdy i výhrůžkami, to je pro sportovce naprosto přirozené a automatické. I v tom se pak liší následné chování. Kdo má tyto hodnoty uloženy hluboko v sobě a přijal je za vlastní, jedná podle nich tak, jako by je sám vymyslel. Komu byly pouze násilím vnuceny, ten s nimi zachází podle potřeby. Mnohdy právě v negativním slova smyslu. Proti tomu stojí sportovní myšlenka v opozici. Už coubertainovské heslo *Není důležité vyhrát, ale zúčastnit se* budiž jasným důkazem. (Beránek, 2011)

## 2.4 Komparace sociální pedagogiky a výchovy

Vzájemné srovnání sociální pedagogiky a výchovy je jedním z klíčových témat této bakalářské práce. Na první pohled rozdílné pojmy s sebou totiž v tomto případě úzce souvisí. Pokud mají univerzity opouštět vzdělání a vysoce kvalifikovaní budoucí sociální pedagogové, je nezbytně nutné je seznámit s komplexním obsahem této profese a zasvětit je do všech klíčových témat. Tím možná nejdůležitějším je právě výchova.

*„Vpádem malých barbarů“ do civilizace byl nazván příchod každé nové generace na svět. Zkulturnit či zcivilizovat „malé barbary“ – to je právě úkolem výchovy, která ovlivňuje chování jedinců podle platných standardů (pravidel a vzorů) a zabezpečuje, že se budou chovat přiměřeně, ve shodě se způsobem života společnosti daného místa a času. Výchova byla právem nazvána i „pamětí lidstva“, protože umožňuje pokračování společného vývoje ve všech oblastech, podmiňuje kulturní pokrok. Bez výchovy by každá generace začínala vždy znovu, od začátku. Díky výchově získává každá nastupující generace stále bohatší odkaz výsledků práce a usilování předků. (Kučerová, 1996, s. 199)*

Sociální pedagog primárně řeší sociální problémy či se jim snaží předcházet. Velké množství z nich je způsobeno sociálně patologickými jevy. K nim se ovšem daná osoba nedostane jen tak bez příčiny. Jedinec, který pochází z úplné rodiny, má milujícího partnera a práci, která ho baví, jen s velmi malou pravděpodobností zabředne do podobných problémů. Přesný opak však platí o člověku, který si v sobě uchovává komplexy z dětství či je jinak traumatizován, především vlastní rodinou, se kterou tráví nejvíce času a která má na jeho socializační a výchovný proces největší vliv.

Význam slova *výchova* je pro společnost nesmírný. (Kratochvíl, 1995) Důkazem budiž i názvy školních předmětů na základní škole – hudební, tělesná či výtvarná výchova. To vše s cílem budovat v každém estetické a citové základy pro spokojený a úspěšný společenský život v budoucnu.

Vystudovaný sociální pedagog může své znalosti uplatnit na pozici volnočasového pedagoga, tedy na pozici, která vychovává děti k určitým hodnotám. (Bakošová, 2005) Lze tvrdit, že tyto aktivity jsou vyšším stupněm povinných předmětů, konkrétně výchov, ve škole. Pak už nezáleží na tom, jestli děti vzdělává v oblasti grafické a estetické (výtvarný kroužek), tělovýchovné (sportovní kroužek) či hudební. Důležité je, že v nich probouzí určité vyšší

hodnoty. V tuto chvíli se oba pojmy dostávají do komplementárního vztahu, tedy vzájemně se doplňují (*Slovník cizích slov ABZ*, 2015). Jeden bez druhého by nemohl fungovat.

### 3 Etika versus filosofie v systému pedagogických věd

Pokud by chtěl autor rozebrat tuto kapitolu do těch největších podrobností, pak by nejspíš překročil maximální limit na jakoukoli vědeckou práci. Především filosofie je totiž z historického pohledu tak obsáhlá, že by ani celoživotní práce jednoho člověka nemohla detailně popsat vše, co historicky řešila. Byl sepsaný nespočet spisů, komentářů, esejí, ale i děl zbrusu nových, která polemizovala s autory předešlými, či jim naopak přitakávala. Jedno je ale jisté. Původním cílem filosofů bylo donutit lidi myslet, nespoléhat jen na mýty či lidské povídačky. Tenhle cíl se podařilo splnit dokonale, i když zdaleka ne každá doba mu nahrávala. Názorové proudy vznikají stále. Lidstvo filosofovat nepřestalo. S ohledem na etiku. Někdy však i bez ní.

#### 3.1 Etika a kultura ve spojení s multikulturalitou

Šíře tohoto tématu je nezměrná. Na první dvě části této kapitoly lze nahlížet z mnoha různých pohledů. Jak etika, tak výchova odděleně ovlivňují lidský život, respektive lidské bytí. V konečném důsledku spolu ale úzce souvisí. Bez výchovy by lidé neměli vštěpované hodnoty. Bez hodnot by nebyla ctnost. Bez ctnosti by se nedalo hovořit o etickém chování. Tím se pomyslný kruh uzavírá.

Do této kapitoly však patří i několik podkapitol, které tvoří prvky s výše jmenovanými slovy spojené. Velmi důležitým tématem, kterému se tato kapitola věnuje, je kultura. Spojuje etiku, výchovu, ale i v pozdější kapitole rozebíranou filosofii. S kulturou úzce souvisí aktuální problematika multikulturality, která hýbe současným světem. V našich končinách se potýkáme především s problematikou romské otázky. Uprchlíci z Blízkého východu se nás však zdaleka netýkají tolik, jako například sousedních Němců.

*Všichni žijící lidé jsou „na cestě“, nesou svůj lidský osud, při veškeré jedinečnosti a neopakovatelnosti týž: zrození – láska, smrt. Jsou prostřednictvím společenských skupin, ke kterým patří (rodina, rod, kmen, národ...) a spolu s nimi účastní historického dění společenského, přírodního, vesmírného. Užší i širší společnost existuje, udržuje a rozvíjí své bytí, vytváří a rozvíjí svou kulturu jen prostřednictvím života a díla jednotlivců, svých členů, svých poslušníků. (Kučerová, 1996, s. 186)*



## Etika

*Ve spravedlnosti ctnost jest ukryta všechna.*

(Kříž a Laichter, 1937, s. 102 – Aristoteles)

*K dobru jdeme jednou jen z cest, ke zlu však cest vede víc.*

(Kříž a Laichter, 1937, s. 36 - Aristoteles)

Pokud by se autor chtěl striktně držet historického vývoje, pak by bylo nutné kapitolu názvem *Filosofie* přesunout před etiku. Jenže s ohledem na zaměření této práce a úzkou spojitost s výchovou a kulturou se autor rozhodl etiku v rámci pořadí upřednostnit.

Spoustu lidí si pod pojmem *etika* ani nic nedokáže představit. Často lze slyšet ve sdělovacích prostředcích spojení jako *etický kodex* či *etické chování*, etiku jako svébytnou vědeckou disciplínu ale nikdo neřeší. Při té nejjednodušší definici by se dalo tvrdit, že se jedná o *praktickou filosofii*. Teoretizování vědy věd má najednou praktický přesah a pro mnoho lidí se najednou stává přitažlivějším a celkově bližším. Tato práce je směřována hodně k výchově a obecně pomáhajícím profesím, na něž studium sociální pedagogiky primárně připravuje.

*Z etymologického hlediska je patrné, že pojem etika má svůj původ v řeckém ethos, což v češtině znamená zvyk, mrav, obyčej, popřípadě i zvláštnost.* (Jankovský, 2003, s. 21)

Z původu slova lze odvodit, jaké bude zaměření etiky. Věnuje se zvykům či mravům v lidském chování. Její původ se dá dohledat už v antickém Řecku, konkrétně například v *Etice Nikomachově* od Aristotela. Za etické bylo považováno vše ctnostné a vznešené, tedy to, co se slučovalo s myšlenkou *kalokagathia* – krásné a dobré totiž dle antických Řeků patřilo dohromady. Ideálem krásy byl Diskobolos, ideál duchovní pak zajišťovalo vznešené, chcete-li etické chování, o něž se zasazovali právě mnozí filosofové.

*Starí Řekové v pojmu „kalokagathia“ vidí klíč k podání vrcholných výkonů, respektive že jich nelze dosáhnout bez harmonie estetické („krása“ – tělo) a etické („dobro“ – duch) složky člověka.* (Jelínek a Jetmarová, 2014, s. 11)

K etice patří bezesporu také pojmy *mravnost* a *svědomí*. Přestože především první zmíněný výraz zní v dnešní době trochu archaicky, o *nemravných činech* lidé slyší dnes a denně.

S mravností je spjatá *morálka*, s morálkou se úzce pojí právo. *Právo je minimem morálky*. Rozdíl mezi oběma je především v tom, že zatímco právo lze v právním státě vymáhat, jelikož je kodifikované v systému dělby moci a dohlíží na něj soudní moc, morálka je prakticky nevymahatelná. Nemorální čin lze společensky odsoudit, daným jedincem pohrdat, nic víc ale obvykle nezmůžeme.

*S dostatek jsme tedy pojednali o tom, že mravní ctnost jest středem a že jest středem mezi dvěma špatnostmi, způsobenými jednak nadbytkem, jednak nedostatkem, a že taková jest proto, že zaměřuje ke středu v citech i v jednání. Proto také jest obtížno být ctnostný: neboť jest nesnadným úkolem zasáhnouti v každé věci střed, jako nalézti střed kruhu nemůže každý člověk, nýbrž znalec. Tak také rozhněvati se, a snadno, dovede každý člověk, i darovati peníze a prohýřiti je: avšak usouditi, komu je darovati, kolik, kdy, k jakému účelu a jak, nedovede každý člověk, ani to není snadné: z toho důvodu dobro jest také něco vzácného, hodného chvály a krásného.* (Kříž a Laichter, 1937, s. 42)

Nemorální činy by však uvědomělého a správně socializovaného člověka měly dohnat v podobě vlastního svědomí. Nejednou se stalo, že tíže svědomí dovedla pachatele trestného činu k přiznání a sebeudání na policii. Mnohdy vlastní vnitřní soužení je horší jak každý možný uložený trest v právním státě současnosti. *V psychologii je svědomí v obecné rovině vnímáno jako internalizace norem člověkem, což znamená, že se jedinec musí s normami identifikovat.* (Jankovský, 2003, s. 33)

Z výše uvedených informací je zřejmé, že by člověk v právním státě měl dospět do eticky chovající se a smýšlející bytosti. K tomu, aby tomu tak mohlo být, je zapotřebí vštěpování správných návyků a správné socializace. Největší podíl na ní má výchova.

*Je-li dvojí ctnost, jedna rozumová a druhá mravní, má ctnost rozumová vznik a vzrůst většinou z učení, proto potřebuje zkušenosti a času, kdežto ctnost mravní (éthiké) vzniká ze zvyku, odkud obdržela i jméno, které se jen málo odlišuje od slova „zvyk“ (ethos). Z toho také jest patrné, že žádná mravní ctnost nám není dána přirozeně: neboť nic z toho, co jest přirozeně, nemůže býti zvykem změněno, na příklad kámen, který se přirozeně pohybuje směrem dolů, nemůžu býti navyknout, aby se pohyboval směrem nahoru, i kdyby někdo tisíckrát jím házeje jej tomu zvykal, a zrovna tak ani oheň nemůže býti navyknout, aby se pohyboval dolů, aniž vůbec co jiného si navykne na něco, co by bylo proti jeho přirozenosti. Proto ctnosti nejsou nám dány ani od přirozenosti, ani proti přirozenosti, nýbrž máme přirozenou vlohu, abychom jimi nabyli, zvykem pak se dokonávají.* (Kříž a Laichter, 1937, s. 26)

## Kultura

Hned v úvodu této podkapitoly je třeba vysvětlit, co že to kultura vlastně je. Definic lze jistě najít mnoho. Ať už na internetu, v odborné literatuře či při konverzaci s odborníky.

*Obtíže definovat kulturu jsou dány především tím, že systém kultury představuje mnohost různorodých prvků, vztahů, struktur a procesů, které můžeme zkoumat z mnoha zorných úhlů. Vedle této objektivní podmíněnosti předmětem poznání se uplatňuje i stupeň sebepoznání a zaměřenost člověka jako tvůrce a nositele kultury a posléze i zkoumatele kultury. V zájmu zachování plurality přístupů a jejich výsledků bude pokusit se o komplexní hledisko systémové. (Kučerová, 1996, s. 170)*

Ve zkratce lze napsat, že jde o soubor hodnot, tradic a zvyků jednotlivých národů či etnik. Řadit sem lze náboženství, literaturu, socializační procesy a vzdělávání příslušníků, nositelů kultury, dále také určité vzorce chování, které jsou v lidech utvářeny a vštěpovány. Za kulturní lze označit vše, co člověka nějakým způsobem obohacuje či rozšiřuje jeho obzory. Ať už po fyzické, tak po psychické či mentální stránce.

*Pojem kultury jako protikladu k pojmu barbarství formulovala již antika. Novodobý zájem o zkoumání kultury se datuje od poloviny 18. století (osvícenství, romantismus), v současnosti se problematikou kultury zabývá řada věd. Negativní význam faktu, že neexistuje přijatá definice kultury, není třeba přeceňovat: oblast kultury je tak složité strukturovaná, tak mnohostranná, polyfunkční a variabilní, že se tu definice nevyklučují, ale naopak doplňují. (Kučerová, 1996, s. 170)*

*Typologie definic má trvalejší platnost. Autoři rozlišili šest základních typů definování kultury, podle nich jsou definice:*

- 1. deskriptivní (podávají rozsah pojmu, enumerace a výčty složek, částí a prvků kultury, např. idejí, symbolů aj.),*
- 2. historické (akcentují přenášení tradic, kontinuitu kulturního dědictví),*
- 3. normativní (orientují se na platné společenské hodnoty, normy a ideály),*
- 4. psychologické (sledují, jak se přizpůsobuje chování jedinců kulturním vzorcům, potřebám a podmínkám života),*
- 5. strukturální (poukazují na vzájemné vztahy a vazby prvků kultury, na jejich organizace a modely),*
- 6. genetické (zaměřují se na vznik a zdroje kultury a jejich produktů).*

*Klasifikaci je možno dále ještě doplnit např. o definice funkcionální, které odhalují různé funkce kultury ve společnosti (socializační, stabilizační, integrační, rozvojová, diferenciacní, kompenzační, iradiační aj.).*

*Pokus o „syntetickou definici“: „Kulturu tvoří explicitní či implicitní vzory chování a získané i odevzdané artefakty jako jeho symboly v činnosti lidských skupin, podstatné jádro kultury spočívá v tradičních, tj. historicky vzniklých a vyčleněných ideálech a zvláště v hodnotách, do kterých vyúsťují. Kulturní systémy se mohou pokládat na jedné straně za produkt činnosti, ale na druhé straně za skutečnost, podmiňující prvky další činnosti.“ (Kučerová, 1996, s. 170-171)*

Kulturní program je odjakživa nosným prvkem lidské zábavy. De facto se stará o společenské vyžití. Právě proto žila v dobách minulých každá vesnice svými pravidelnými akcemi, které se každoročně opakovaly a jako tradice se předávaly z generace na generaci. Masopusty, zábavy, plesy, to vše patřilo k tradičnímu koloritu míst s větší koncentrací lidí. V současné době obce ustupují od množství nákladných akcí, které se konaly. S postupující sekularizací ztrácí původní akce, spojené s náboženstvím v dané lokalitě, svůj prvotní význam. V mnoha případech skončily úplně. Zábava se přesouvá do měst. Ta se také stávají atraktivními pro mladé lidi, kteří se chtějí bavit, což jim město obvykle umožňuje. Krom množství letních festivalů nabízí široké spektrum restaurací, barů, diskoték či klubů. Aby ale nebyla zmíněna pouze místa, kde lze konzumovat alkohol, ve městech lze nalézt kina, divadla, alternativní scény. Stejně tak všemožná sportoviště. Od fotbalových přes zimní stadiony, sportovní haly, workoutová hřiště apod.

*Skutečným posláním kultury je přeměna člověka, lidského života, lidí a jejich společenská praxe ve smyslu již dosažené a stále pokračující humanizace. Děje se rozmanitou materiálně praktickou i duchovně přetvářecí činností. Proces přeměny člověka ve vědoucí a odpovědný subjekt vyžaduje rozvoj celistvé osobnosti ve všech formách a způsobech lidské existence. Jestliže je kultura ztělesněním pozitivních vztahů celospolečenské povahy, pak může být interiorizována jen celistvou a universální lidskou osobností. Kultura je objektivovaná osobnost, osobnost je subjektivovaná kultura. (Kučerová, 1996, s. 173)*

V současnosti je kultura podporována i politicky. Krom samostatného Ministerstva kultury České republiky, které bylo zřízeno tzv. kompetenčním zákonem č. 2/1969 Sb., vznikají kulturní fondy, případně jsou udělovány speciální tituly. Tím patrně nejznámějším je titul udělovaný Evropskou unií s názvem Evropské hlavní město kultury (*Kreativní Evropa*, 2015).

V naší zemi se tímto titulem mohla pyšnit dvě města. V roce 2000 to byla Praha, v roce 2015 pak Plzeň. Hlavním cílem této akce je propagace daného města a podnět k maximalizaci úsilí v rámci snahy o kulturní vyžití. Města budují nová divadla, rekonstruují staré scény, zvou do města speciální divadelní spolky či pořádají akce pod otevřeným nebem. (*EHMK Plzeň, 2015*)

*Tisíciletý vývoj a zkulturnění člověka způsobily, že se staly složitým komplexem i vyšších potřeb. Integrujeme je s potřebami „vyšších etází“, „čistý sexus“ nemůže kulturního člověka uspokojit. Vrací ho do sféry pouhé živočišnosti, a hůře než to, deformované živočišnosti, protože původní živočišnost člověk obnovit nemůže.* (Kučerová, 1996, s. 187)

## Multikulturalita

Velice aktuální problematikou a možná trochu třaskavým tématem současnosti je multikulturalita. Dle slovníku cizích slov lze vysvětlit jako snahu o vzájemné kulturní obohacení během interakce a komunikace různých sociokulturních a menšinových skupin (*Slovník cizích slov ABZ, 2015*). Proč toto téma vzbuzuje tolik emocí? V současnosti především zásluhou médií, která televizi sledující lid doslova *bombardují* zprávami o hromadném exodu uprchlíků ze Sýrie, Afghánistánu a Pákistánu, ale i dalších zemí Blízkého východu. Přestože se naší republiče tito lidé povětšinou vyhýbají, téma *uprchlické krize* je jedním z nejčastějších.

Důvodů, proč Češi odmítají pomoc uprchlíkům, je hned několik. V první řadě argumentují tím, že mají své problémy, které nejsou vyřešeny, proto nemohou řešit problémy za druhé. Dále jsou v Čechách silně zakořeněny zrady minulosti. Ať už bitva na Bílé hoře, respektive následující popravy, Mnichovská dohoda a známé *o nás bez nás* nebo vpád vojsk Varšavské smlouvy v srpnu roku 1968. (Pánek et al., 2008) Každý, kdo se nějak odlišuje, je automaticky považován za narušitele. Obrovský podíl na možná až nenávisti vůči kultuře, která do Evropy přichází, způsobují humanitární organizace, Evropská unie a její nevyřešený imigrační systém, především v rámci Schengenského prostoru, a především média, která o všem informují.

Humanitární a neziskové organizace, v České republice především nadace Generace 21, která importovala do areálu Okrouhlík u Jihlavy 41 Iráčanů (*ČTK, 2016*), špatně odhadly možné chování uprchlíků, kteří z České republiky odcestovali do Německa. Program byl později

pozastaven Vládou České republiky. Tato kauza otevřela vášnivou debatu o tom, zda lidem z této oblasti pomáhat tímto způsobem, financovat pomoc přímo v místě problémů, anebo nepomáhat vůbec.

Víra v Evropskou unii postupně klesá. Způsobuje to mimo jiné právě nevyřešená imigrační politika a snadná prostupnost schengenské hranice. Jen do Německa dorazilo v roce 2015 přes milion uprchlíků (Havlická, 2015). Rozporuplným tématem, na němž se nemohou shodnout ani jednotliví zástupci Evropské unie, jsou uprchlické kvóty. Zatímco západ a sever Evropy, který přijal uprchlíků nejvíc, volá po jejich zavedení a přerozdělení lidí do jiných států, především postkomunistické země odmítají na kvóty přistoupit. Patovou situaci politici řeší už déle než rok.

Zvláštní kapitolou jsou i média. *Hlídací psi demokracie*, jak se jim jinak přezdívá, by měli v rámci seriózního tisku nestranně a objektivně informovat o dění v tuzemsku i ve světě. Velké vášně vyvolalo především zamlčování informací o napadení německých dívek a žen o Silvestru 2015. (ČTK, 2016)

## Multikulturalita v České republice

Jak již bylo zmíněno, České republiky se uprchlická problematika týká v současnosti jen minimálně. Historicky byl mnohem větší problém v soužití Čechů s Romy, a to v rámci jejich začleňování do společnosti. Opět je ale třeba vidět tuto problematiku v několika rovinách. V první řadě je nutné poznamenat, že původní čeští Romové ve valné většině nepřežili druhou světovou válku. Romové, jinak také zvaní *cikáni*, byli transportováni především do koncentračního tábora Lety na Písecku. Odtud byli deportováni do vyhlazovacího tábora v Osvětimi, kde většina zahynula v plynových komorách. Tábor v Letech je další z pomyslných kostlivců ve skříní českých politiků. Léty řešená kauza, kdy na místě tehdejšího koncentračního tábora stojí vepřín, zatím nemá své rozuzlení. Na důstojný památník obětí se tak stále čeká (ČTK, 2016).

Současní Romové byli do České republiky přestěhováni z východního Slovenska v rámci tehdejšího Československa. Zabrali především opuštěné pohraničí, odkud byli v rámci poválečného odsunu vyhnáni sudetští Němci. Největší koncentrace cikánů je v tuto chvíli v severních Čechách, především ve Šluknovském výběžku. A dále na Ostravsku. Romská

problematika je velkým tématem mnoha politiků, zvláště v zasažených lokalitách, kde je koncentrace této populace vyšší. Někteří politici na celostátní úrovni se v rámci populismu a své kampaně snaží přesvědčit většinové obyvatelstvo, že tento *problém* vyřeší snadno. To však není možné. (Romove.radio.cz, 2017)

Romové jsou specifickým etnikem. Od řadového obyvatelstva se odlišují na první pohled barvou pleti, která je tmavší. Ve vztahu k nim je třeba respektovat odlišnosti, které jsou dané kulturně, historicky i výchovou. *Ve vztahu k romskému žákovi je důležité vyzdvihnout otázky prožívání a výkonu. Zachovat mezi těmito hodnotami rovnováhu. To je důležité i pro edukaci romských dětí, které jsou často handicapovány historicky, sociálně, ale i kulturně.* (Balvín, 2012, s. 16)

Právě multikulturalita a soužití s Romy je jednou z hlavních výzev pro většinové české obyvatelstvo v 21. století. Problematický přístup k této komunitě totiž vychází už ze školních lavic. *Psychologie a její jednotlivé disciplíny jsou významné zejména z důvodu zvýšené citovosti, emocionality romských žáků. Velmi důležitá je motivace romských žáků k učení.* (Balvín, 2012, s. 17)

Docent Balvín se dále vyjadřuje k obecné formulaci multikulturality, respektive více kulturních systémů, které mají vzájemně kooperovat. *Kulturní systémy existují vedle sebe, ale také se navzájem prostupují, ovlivňují v závislosti na historickém vývoji a dalším množství determinant, které člověk může, ale také nemusí zcela poznat. Člověk realizuje svůj život prostřednictvím řešení společenských situací v mikro- i makro- souvislostech, jako jednotu malé i velké historie. Proto může ovlivňovat nejenom vztah ke kultuře, ve které vyrůstal, ale může ovlivňovat také vztah ke kulturám jiných etnik, národu a posléze i celého světa.* (Balvín, 2012, s. 22)

K problematice multikulturality je třeba poznamenat, že ačkoli každý je povinen dodržovat zákony a zákonitosti země, ve které pobývá, postmoderní a vyspělé společnosti se vyznačují respektem k udržování tradic, hodnot a kultury obecně jednotlivých etnik či národů. Docent Balvín ve své knize Pedagogika, andragogika a multikulturalita píše: *Uchování a rozvoj vlastních, svébytných kultur je legitimním právem na autonomii kultur a jejich projevu v činnosti těch, kterým jsou jednotlivé kultury vlastní. Každá kultura má svoje přirozené hranice. Avšak některé kulturní systémy brání jejich překročení jak zvenku, tak také zevnitř. Brání tajemství svých kulturních vazeb a vztahu před nevídanými návštěvníky a vetřelci. Stejně*

*tak se snaží, aby tajemství jejich kulturních vztahů nepronikla napovrch a zůstala uchována pro příslušníky té které kultury. (Balvín, 2012, s. 60)*



## 3.2 Filosofie

Věda věd. Nejvyšší věda celého systému. Ale také *pavěda* či *nejzbytečnější věda v historii*. S těmito a mnoha dalšími pozitivními, ale i negativními přívlastky se lidé setkávají, pokud se baví o nejstarší vědě lidské historie. Žádná jiná patrně nevytváří tolik protichůdných názorů. A žádná jiná asi neumožňuje tolik správných odpovědí.

### Filosofie s odkazem na současnost

*Člověk – jedinec je zbavován samostatnosti, svobody, iniciativy, vlastního já. Zmonopolizované ekonomicko-sociální vztahy si podrobují jeho vědomí a vůli, on sám se stává předmětem manipulace a ztrácí možnost volit si a stavět svobodně vlastní cíle, jak je kdysi formulovali osvícenci. Jedinec se nemůže účinně angažovat jako odpovědný občan a samostatný subjekt smysluplné tvorby. Společnost, pokud je bohatá, mu nabízí kompenzaci ve sféře samoúčelné spotřeby. Člověk přestává tvořit hodnoty, ale má možnost disponovat věcmi. Funkce věcí se mění. Již nejsou podmínkou života a činnosti člověka, stávají se jeho ekvivalentem. Neplatí již Protagorova myšlenka: „Člověk je mírou všech věcí.“ Platí opak: „Věci jsou mírou člověka“, jeho prestiže, váhy, vlivu.*

(Kučerová, 1996, 174-175)

O velikosti a důležitosti této vědy dodnes přesvědčuje několik pozůstatků dob dávno minulých. Tak předně – filosofie je stále vyučována na univerzitách, ba dokonce vznikají filosofické fakulty, které nabízí řadu prestižních a žádaných oborů. Minimálně základy filosofie si projde většina středoškoláků. Absolventům doktorského studia na univerzitách je udělován titul Ph.D., tedy *philosophiae doctor*, doktor filosofie. (ÚJČ, 2017)

K důležitosti filosofie se odkazujeme i při výuce valné většiny humanitních oborů, které z ní vychází. Přesto stále vyvolává rozporuplné reakce. Je to proto, že ji učitelé v naší zemi neumí správně učit? Je to odlišným pohledem na věc každého jedince? Anebo je skutečně tak zbytečná, jak především studenti exaktních věd tvrdí? Správnou odpověď na tuto otázku se asi nikdo nikdy nedozví. A možná právě to je, oč ve filosofii jde. Lidé se zamýšlí, uvažují,

kriticky hodnotí. Především si ale utváří vlastní názor. Tím se dostávají na pomyslný začátek. Právě to byl jeden z důvodů, proč v antickém Řecku filosofie vznikla.

## Filosofie a její minulost

Prvotními impulzy pro vznik filosofie byla touha lidí ve starověku logicky vysvětlit některé jevy, pro které vysvětlení doposud nebylo. Před filosofií existovaly prakticky jen mýty.

A s nimi se vždy pojila různá náboženství.

*Mýtus je velká pasivní fantazie - fantazie, která o sobě neví, že je fantazií, a která odpovídá jistým hlubokým afektivním potřebám člověka. Mýtus je celou svou povahou praktický. Naproti tomu náboženství je něco takového, co vyžaduje osobního aktu víry, to je něco aktivně námi vykonávaného. A platónské náboženství je první náboženství ryze morální. (Patočka, 2007, s. 122)*

Za úplně první byli považováni filosofové, kteří se snažili vysvětlit původ světa. Nejprve ho spojovali s živly – ohněm, vodou, vzduchem a apeironem (neurčitá a neomezená látka). Následoval **Pythágorův** matematický prazákon. A pak další filosofové, kteří se snažili z filosofie udělat nástroj k pochopení světa. Důkazem budiž **Zenónovy** aporie či **Hérakleitova** dialektika.

Velmi důležitá byla i **Démokritova** nadčasová teorie atomů, která tvrdila, že jsou atomy nejmenšími částicemi, z nichž se skládá svět. Lze jmenovat řadu další autorů, zvláště v antickém období. Tato práce se ale nemá primárně věnovat podrobným dějinám filosofie, proto se obsahově přesouvá ke třem nejvýznamnějším antickým filosofům.

## Sókrates, Platón a Aristotelés – velikáni starověku

Prvním velikánem byl **Sókrates**. Nedochovalo se jeho dílo, o jeho velikost však svědčí to, kolik budoucích autorů právě na něj navazuje a z něj vychází. Nejdůležitějším spisem je Obrana Sókratova, kterou sepsal Platón.

Pokud by autor celou tuto bakalářskou práci věnoval **Platónovi**, možná by její rozsah nestačil ani na úvod jeho díla. Tisíce jeho následovníků se snažily podrobně rozpracovat jeho dílo.

Autor se u tohoto velikána a možná největšího filosofa všech dob zastavuje především proto, že chce zmínit jeho nejvýznamnější počiny, především *mýtus o jeskyni*. (Hlavinka, 2008)

Velmi významně se zasloužil o pokračování antické filosofie tím, že založil školu s názvem **Akademia**, kterou zrušil až císař Justinián. Důležitá je také jeho nauka o idejích, přičemž tou hlavní je idea dobra. Věnoval se i problematice státu. Jedním z klíčových témat jeho práce bylo **podobenství o jeskyni**. *My filosofujeme v jeskyni, a filosofie, kterou se snažíme formulovat v impetu z jeskyně, je sama součástí té jeskyně, a to znamená také, že samo východisko tohoto filosofování je tam, v té jeskyni. A chceme-li porozumět, nebo chceme-li filosofování samo vzít v jeho šíři a jeho významu, nemůžeme jinak nežli respektovat fakt, že filosofie vychází z určité situace a že pak ovšem může a musí jít k té situaci zase zpátky.* (Patočka, 2007, s. 46)

Výkladů a vysvětlení této teorie existuje velké množství. Zjednodušeně řečeno lze tvrdit, že ti, kdož jsou v jeskyni a hledí směrem dovnitř, kde se skrz oheň odráží jejich stíny, žijí v iluzi, že přesně tak vypadá realita. Vůbec jim nedochází, že vidí zkreslený obraz skutečnosti, pro který ale musí otočit hlavu, vyjít ven a teprve pak spatří, jak vypadá reálný svět. Většina lidí však tuto skutečnost nikdy nespatří, ba dokonce ani nechce spatřit. V přeneseném významu toto vše platí i v současné době. Pro člověka je cestou k otevřeným životním obzorům především vzdělání a zisk širokého rozhledu, z něhož si může utvořit svůj světonázor.

Na Platóna navazoval **Aristoteles**. Jeden z největších vědců historie se zabýval **metafyzikou**, tedy tím *za fyzikou*. Důležitým počinem bylo i položení základu pro logiku, z níž vychází prakticky všechny exaktní vědy současnosti. Také Aristotélovo dílo je rozsáhlé. Zde se však autor spokojí s faktem, že i na Aristotela navazovala řada antických filosofů. Jejich konec nastal s postupným úpadkem Řecka a následným zesílením vlivu Říma, který se po několika významných historických milnících stal křesťanským. (Hlavinka, 2008)

## Filosofie historie relativně nedávné

Nyní se autor cíleně přesouvá o několik století dopředu. Přeskakuje období křesťanství, které původní filosofii obrátilo k Bohu. Přeskakuje období reformace, které se snažilo napravovat církevní křivdy, ale i období osvícenství řešícího státoctvornost, respektive návrat k logice a dokazování místo stanovování dogmat.

Zastavuje se až u **Immanuela Kanta**, dalšího velikána filosofické historie, ze kterého vycházeli jiní autoři. Jeho uvažování o transcendentálnosti posunulo hranice filosofie o další kus dopředu. Jméno tohoto Němce je však spojováno především s **kategorickým imperativem**. Tato myšlenka se stala nosným konstruktem Kantova učení. *Jednej jen podle té maximy, od níž můžeš zároveň chtít, aby se stala obecným zákonem. A dále: Dvě věci naplňují mysl vždy novým a rostoucím obdivem a úctou, čím častěji se jimi zabývá: hvězdné nebe nade mnou a mravní zákon ve mně.* (Kant, 2001)

Po Kantovi přichází období filosofie z přelomu 19. a 20. století, v níž se hráli významnou roli iracionalisté, ale také podivíni, jakým byl například **Friedrich Nietzsche** přezdívaný *filosof s kladivem*. Svě místo pod sluncem si vydobyli také **marxisté**, jejichž učení bylo později zneužito v Sovětském svazu a ve spojení s učením Vladimíra Iljiče Lenina se stalo zločineckou ideologií. Autor se přesouvá do 20. století k **fenomenologii**. (Hlavinka, 2008)

*Co znamená fenomén? Od toho bychom mohli vyjít. Běžný překlad je "zjev". Co si představujeme běžně pod slovem zjev? Že něco tady nejen je, nýbrž že se také ukazuje. Ne každá věc se také ukazuje. Věci na jedné straně v sobě jsou a jsou, čím jsou, a na druhé straně se ukazují. Vypadá to, jako by běželo o problém poznání a jako by se naše úvaha dotýkala speciální filosofické disciplíny, které se dává jméno teorie poznání. Ale věci se ukazují i tam, kde není účelem přímo poznávání.* (Patočka, 2001, s. 22)

Nejvýznamnějším představitelem byl Edmund Husserl. Snažil se problém uchopit *zřením podstaty*, tedy tím, pokud ji nechám *zjevit se*. Pro naši zemi je tento filosof významný i z toho důvodu, že se narodil v Prostějově. A také proto, že z něj později vycházel možná největší filosof českých dějin – **Jan Patočka**.

Tím byly stručně zrekapitulovány dějiny filosofie. Jak je zřejmé, měnily se stejně jako dějiny lidstva, s nimiž byly v těsném kontaktu. Tím nejdůležitějším, co měla tato kapitola přinést, je uvědomění si skutečnosti, jak **klíčovou roli filosofie v dějinách hrála**. Zhruba od osmnáctého století se z ní začaly *odštěpovat* další vědy, jakými byla například psychologie, sociologie, ekonomie a mnohé další, jež se v dnešní době dokonce vyučují jako zcela samostatné obory na univerzitách.

*Tak tedy budiž vymezen pojem spravedlnosti a ostatních mravních ctností. Ježto jsme však dříve řekli, že jest třeba dávat přednost středu a nikoli nadbytku ani nedostatku, a středem jest to, co určuje správný úsudek, objasňme to blíže. Ve všech uvedených stavech totiž, jakož*

*i v ostatních, jest jakýsi cíl, k němuž hledí, směřuje a tíhne ten, kdo má rozum, a jest jakýsi výměr středností, o kterých pravíme, že jsou uprostřed mezi nadbytkem a nedostatkem, ježto odpovídají správnému úsudku. (Kříž a Laichter, 1937, s. 127)*

### 3.3 Komparace etiky a filosofie ve vztahu k výchově v oblasti sociální pedagogiky

V předchozích částech této kapitoly byly rozebrány významy některých jejích klíčových pojmů. Nyní se autor pokusí jednotlivá slova spojit do celku, který směřuje k hlavní části této práce – k praktickému výzkumu.

Již bylo provedeno pomyslné spojení etiky s filosofií, respektive výchovy se sociální pedagogikou. Tyto čtyři samostatné oddíly utváří v ideálním případě harmonický celek, který vede k žádoucímu vývoji jedince a tak trochu upozaduje sociální pedagogiku v její nápravné činnosti, přičemž zvýrazňuje spíše její činnost preventivní.

Pedagogicky vzdělaný dospělý člověk se stane rodičem dítěte. To se narodí do úplné rodiny, kterou tvoří harmonický vztah obou partnerů a zdravý sourozenec. Toto dítě dochází do mateřské školy, v níž neexistuje šikana, děti se mají rády navzájem a pomáhají si. Hodné dítě dělá radost svým rodičům, které ho pozitivně motivují k další snaze ve vzdělávání. Později nastoupí do základní školy, kde ho laskavá paní učitelka nechá vyjádřit svůj názor, ač zatím nevyzrálý. Dítě doma není bito, má řadu hodných kamarádů a v pubertálním věku pozná podobný protějšek. Ten je mu věrný a upřímně ho miluje. Z lásky těchto dvou později vznikne další jedinec. A ideální cyklus se startuje nanovo.

Pochopitelně jde o utopickou představu, protože ani ten nejharmoničtější vztah dvou lidí se neobejde bez občasných hádek. Stejně jako ne vždy bude člověk vycházet se všemi, zvláště v mateřské či základní škole. Jako utopická se jeví i první a zároveň poslední věčná láska. Přesto pokud se podaří dítěti být součástí podobného příběhu aspoň ze dvou třetin, je předpokladem, že bude v životě šťastné.

Jak se jednotlivé části v tomto příběhu uplatňují? Sociálně pedagogický proces utvořil zdravého dospělého jedince, který je zralý po mentální i fyzické stránce. Je přínosem pro společnost a hodlá své geny dále rozšiřovat. Z filosofického hlediska jde o vzdělanou osobu, která se hodlá dále sebevzdělávat v průběhu celého života. Jedná eticky, v souladu s právem a morálkou. Respektuje společenská pravidla a hodlá k nim vést i svého potomka. Ten je vychováván láskyplně, avšak tak, aby z něj vyrostl uvědomělý člověk a občan. Nebylo třeba využívat žádné represe, a to ani v případě výchovy v rodině.

Historie lidstva měnila své primární úkoly. Lidé žijící v pravěku chtěli především přežít. Později, když zjistili, jak výhodný pro ně bude domácí chov zvířat, tedy jejich domestikace, mohli soustředit své úsilí i na jiné než jen pudové cíle, v tomto případě přežití. Antický ideál těla a duše kalokagathia se de facto uchoval dodnes. (Jelínek a Jetmarová, 2014) Již více než dva tisíce let tak lidé touží po tom dospět k pomyslné dokonalosti. Tou je i zmiňovaný případ z této kapitoly. Přestože je zdánlivě nedosažitelná, její magická přitažlivost neustále vede obyvatele této planety ke snaze o její dosažení. Stále tak budeme usilovat o co nejhezčí a největší domy, o co nejvýkonnější auta, anebo prostě jen o ideálního a věrného partnera. S vírou, že někdo takový na světě opravdu existuje.

Spojení sociální pedagogiky, výchovy, filosofie a etiky by vlastně mohlo fungovat ideálně. Stačí jen sebeuvědomění každého z nás. Takže vlastně *strašně málo*.

## **II. PRAKTICKÁ ČÁST**



## 4 Analýza výchovných a etických hodnot české společnosti

Výzkumná část se zaměřuje na hodnotovou analýzu v rámci výchovy, a to s etickým přesahem. Je zaměřena na sportovní oblast, a to hned z několika důvodů. Autorovi práce je tato oblast blízká, protože se v ní více než patnáct let aktivně pohybuje. Důležitý je také fakt, že právě sport by měl vychovávat k určitým etickým hodnotám, především s ohledem na fair play, což se pak logicky přenáší i do náhledu na svět jako takový. S tím souvisí také budoucí výchova vlastních dětí ke stejným hodnotám.

Jako výzkumný vzorek byli vybráni rodiče dětí, které kategoricky spadají do úrovně mladších žáků, a to v soutěžním ročníku 2016/2017. Nový soutěžní ročník totiž ještě nebyl odstartován. Jedná se konkrétně o ročníky narození 2004 a 2005. Ligová brožura s předpisy soutěží obsahuje následující vymezení:

*„Hrají mladší žáci (ročníky nar. 2004 a 2005), elévové (ročníky nar. 2006 a 2007) a dívky dle Soutěžního řádu ČFbU. Je povolen start hráček o rok starších, než odpovídá věkové kategorii, tj. ročník narození 2003.“ (Český florbal, 2016, s. 44)*

Fotbalový Soutěžní řád Fotbalové asociace České republiky stanovuje následující podmínky: *„Mládeži se dle tohoto řádu rozumí hráči do 18 let věku. Kategorie žáci mladší: U12 a U13, základní věk 11 let, maximální dovršený věk 13 let.“ (FAČR, 2016, s. 1)*

Tato věková kategorie byla vybrána cíleně. Autor práce s dětmi této věkové kategorie dlouhodobě pracuje. Navíc se vyznačují velkou chutí do sportovní aktivity, která je baví. *„Vývoj motoriky je v období dospívání zpravidla výraznější než v období předcházejícím – dospívající rychle získávají dovednosti vyžadující značnou sílu, hbitost, jemnou pohybovou koordinaci i smysl pro rovnováhu. Odtud jistě plyne jejich zájem o sport – a na druhé straně zase z úspěšných nových pohybových aktivit získává jedinec posilu pro své ohrožené sebehodnocení.“ (Langmeier a Krejčířová, 2006, s. 148)*

Tyto děti už mají vybudovaný základní vztah k dané sportovní aktivitě (fotbalu či florbalu), je pro ně standardní a pravidelnou součástí jejich života. Zároveň v ní mnozí vidí způsob své seberealizace, a to především v případě, kdy se jim tolik nedaří ve škole. Díky tomu je práce s nimi výrazně ulehčena, neboť fungují jako *houba*, která vsakuje informace. V této věkové kategorii už lze opravdu hovořit o učení konkrétní dané sportovní aktivitě, nikoli jen o

všesportovní přípravě a budování vztahu ke sportu. Naprostá většina z hráčů se totiž věnuje svému sportu od přibližně sedmi let, což znamená již prakticky pěti až šestiletou praxi.

Stejně jako jsou se sportem sžití hráči, lze totéž tvrdit o jejich rodičích, kteří je ve velké míře na sportovní akce doprovází. Mnozí z nich své děti vozí na tréninky a vyzvedávají je, především ale komunikují s trenéry a zajímají se o fungování klubu a jejich dětí v něm.

## 4.1 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek obsahuje celkem 150 respondentů, jimiž byli rodiče mladších žáků fotbalistů a florbalistů v Kraji Vysočina, konkrétně hráčů ve věku 12 – 13 let. Ve florbale byly zapojeny kluby Ligy Vysočiny mladších žáků, ve fotbale pak týmy z 1. A třídy žáků, skupiny mladší.

Kraj Vysočina je dělen do celkem pěti okresů, přičemž se rozkládá na historické hranici Čech a Moravy, jejíž obě části zaujímá. (*Kraj Vysočina*, 2000) Dle údajů Českého statistického úřadu se zde v roce 2011, kdy proběhlo poslední celostátní sčítání, hlásilo k české národnosti 330 890 obyvatel, k moravské pak 35 512. Dalších 124 158 obyvatel neuvedlo žádnou národnost. Zastoupeni zde byli i Slezané v počtu 30 a dále národnostní menšiny Slováků, Poláků, Ukrajinců, Vietnamců, Rumunů, Romů, Rusínů, Řeků, Němců, Maďarů a Rusů. Při celkovém počtu 505 565 obyvatel šlo však o relativně zanedbatelné hodnoty. (ČSÚ, 2011) Výsledkem tohoto zjištění je, že tento kraj je odpovídajícím vzorkem pro celou českou společnost, v níž se dle údajů Českého statistického úřadu hlásí 64,3 procenta obyvatel k české národnosti a 5 procent k moravské národnosti. (ČSÚ, 2011) V případě Kraje Vysočina to je 65,5 procent u české národnosti a 7 procent u moravské národnosti. Proto považuje autor výzkumný vzorek za relevantní s ohledem na celou Českou republiku.

Výzkum probíhal v první polovině měsíce srpna 2017 během přípravných utkání na sezonu, tréninků, přátelských turnajů či soustředění, vždy s ohledem na možnosti daného klubu.

K výzkumu byla zvolena kvantitativní metoda, konkrétně dotazníkové šetření formou tištěného dotazníku. Pro tuto variantu se autor rozhodl z důvodu přehlednosti jednotlivých odpovědí a praktičnosti jejich zpracování. Zároveň mohl distribuovat jednotlivé dotazníkové archy do správných rukou, což bylo ekonomické – nebylo třeba žádné dotazníky vyřazovat z důvodu nevyhovující kvóty.

## 4.2 Použité metody výzkumu

Zvolená explorační metoda, dotazník, poskytla respondentům srozumitelný návod k tomu, jak postupovat. Cíleně byly voleny uzavřené otázky, které na sebe logicky navazovaly. Ty pak doplňovaly polouzavřené otázky, které upřesňovaly případy, kdy to bylo nutné. (Chráska, 2016) V dotazníku bylo obsaženo dohromady 20 otázek, z nichž 3 selektovaly případné nevhodné respondenty.

Dotazník byl autorem rozčleněn do čtyř částí. V úvodu byly respondentům vysvětleny výchovné styly. Druhá část, selektovací a demografická, měla vyřadit případné nevhodné respondenty výzkumu hned v jeho počátku, následně zjišťovala statistické a demografické údaje jako věkovou kategorii či nejvyšší dosažené vzdělání, což mohou být významné faktory s ohledem na další odpovědi. Spadají sem otázky 1-6.

Třetí část dotazníku, zaměřená na výchovu a výchovné styly, byla označena čísly 7-9. Čtvrtá část, etická a hodnotová, měla označení otázek 10-20.

### 4.3 Cíl práce

Zjistit, zda existují statisticky významné vztahy mezi nejvyšším dosaženým vzděláním a užívaným stylem výchovy u rodičů mladších žáků (12 – 13 let), sportovců z Kraje Vysočina, se zaměřením na dodržování etických hodnot.

#### Dílčí cíle

1. Zjistit, zda existují výrazné názorové rozdíly na užívání výchovných stylů mezi muži a ženami
2. Zjistit, zda se volba výchovného stylu liší s ohledem na věk respondenta
3. Zjistit, kteří rodiče z hlediska pohlaví chtějí mít ze svých dětí spíše úspěšné osobnosti
4. Zjistit, zda má mít podle rodičů větší výchovný vliv rodina, nebo škola
5. Zjistit, zda jsou florbalisté vedeni k duchovním hodnotám více než fotbalisté

## 4.4 Stanovení hypotéz

H1<sub>0</sub> - Vysokoškolsky vzdělaní lidé užívají při výchově dětí demokratický styl stejně jako liberální.

H1<sub>a</sub> - Vysokoškolsky vzdělaní lidé preferují při výchově dětí demokratický styl více než liberální.

H2<sub>0</sub> - Středoškolsky vzdělaní lidé bez maturity užívají k výchově svých dětí autoritativní styl ve stejné míře jako demokratický styl.

H2<sub>a</sub> - Středoškolsky vzdělaní lidé bez maturity užívají k výchově svých dětí autoritativní styl více než demokratický styl.

H3<sub>0</sub> – Ženy-rodice užívají demokratický styl ve stejné míře jako muži-rodice.

H3<sub>a</sub> – Ženy-rodice užívají demokratický styl výchovy více než muži-rodice.

H4<sub>0</sub> – Liberální výchovný styl volí k výchově svých dětí stejný počet rodičů malých florbalistů i fotbalistů.

H4<sub>a</sub> – Liberální výchovný styl volí k výchově svých dětí více rodičů malých florbalistů než fotbalistů.

H5<sub>0</sub> – Autoritativní výchovný styl užívají rodiče fotbalistů stejně jako rodiče florbalistů.

H5<sub>a</sub> – Autoritativní výchovný styl užívají více rodiče fotbalistů než florbalistů.

H6<sub>0</sub> – Rodiče sportovců ve věku 41 a starší užívají liberální výchovný styl stejně často jako rodiče mladší.

H6<sub>a</sub> – Rodiče sportovců ve věku 41 a starší užívají liberální výchovný styl méně než rodiče mladší.

H7<sub>0</sub> – K duchovním hodnotám jsou vychovávány obě skupiny dětí ve stejné míře.

H7<sub>a</sub> – K duchovním hodnotám vychovává své děti větší počet rodičů florbalistů než fotbalistů.

H8<sub>0</sub> – Úspěšné osobnosti chtějí mít ze svých dětí v dospělosti rodiče muži stejně jako rodiče ženy.

H8<sub>a</sub> – Úspěšné osobnosti chtějí mít v dospělosti ze svých dětí více rodiče muži než ženy.

## 4.5 Vyhodnocení získaných dat

**Primárním cílem této práce bylo zjištění, zda existují statisticky významné vztahy mezi vzděláním respondentů a užívaným stylem výchovy.**

Na základní cíl pak navazují cíle dílčí. Autor se snaží zjistit souvislosti mezi věkovou kategorií, pohlavím a výchovným stylem rodičů sportovců. Dále se snažil vyzkoumat, do jaké míry jsou pro respondenty významné hodnoty fair play, zda se snaží své děti vychovávat spíše k duchovním hodnotám, a také skutečnost, jak vysoko řadí na žebříčku hodnot sportování svých ratolestí.

Celý průzkum byl zaměřen na rodiče mladších žáků, tedy na osoby, které přímo ovlivňují výchovu další generace. Důležitý je i fakt, že se jedná o rodiny sportovců. Právě u nich lze totiž předpokládat, že jim budou blízké hodnoty fair play a přirozený respekt k autoritám. Tedy něco, k čemu by zdravá společnost měla spět.

### Výchova v podobě výchovných stylů

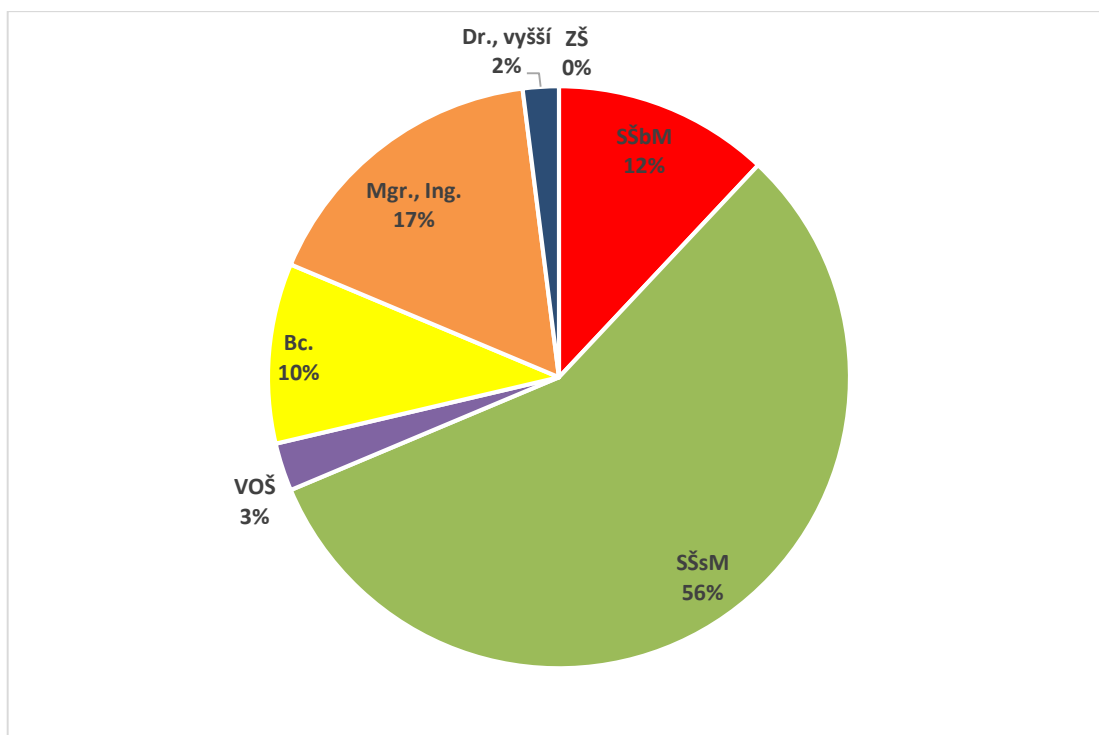
*Ne nadarmo se říká, že to, co máte v hlavě, vám už nikdo nikdy nevezme. Jsou to vědomosti a myšlenky, které vám nikdo nemůže vzít ani proti vaší vůli. Také proto se velcí podnikatelé, umělci a jiní úspěšní lidé neustále sami vzdělávají. Není totiž jeden nebo deset, dokonce ani sto důvodů, proč se vzdělávat, je jich bezpočet. Od rozšiřování obzorů, přes sbírání inspirace, až po osobní naplnění. (Pilát, 2016)*

Totalitní režimy se obecně vyznačují nízkou mírou vzdělanosti obyvatelstva. Pokud nemají lidé přístup k informacím, nemohou si utvořit objektivní názor a jsou odkázáni pouze na propagandu režimu, která jim připadá jako jediné správné východisko. Ukázkovým příkladem je Severní Korea. Pokud jsou lidem nějaké informace poskytovány, jsou záměrně zkreslované. (Telička, 2013)

Dalším důkazem, jak významným faktorem může být vzdělání i ve vyspělém světě, je Velká Británie. Jak ukázaly pozdější výzkumy, pro vystoupení z Evropské unie, takzvaný *brexít*, hlasovala většina obyvatel s nižším vzděláním. Podle studie by v případě volby dalších tří procent vysokoškolsky vzdělaných voličů došlo k odmítnutí *brexítu*. (Matulík, 2017)



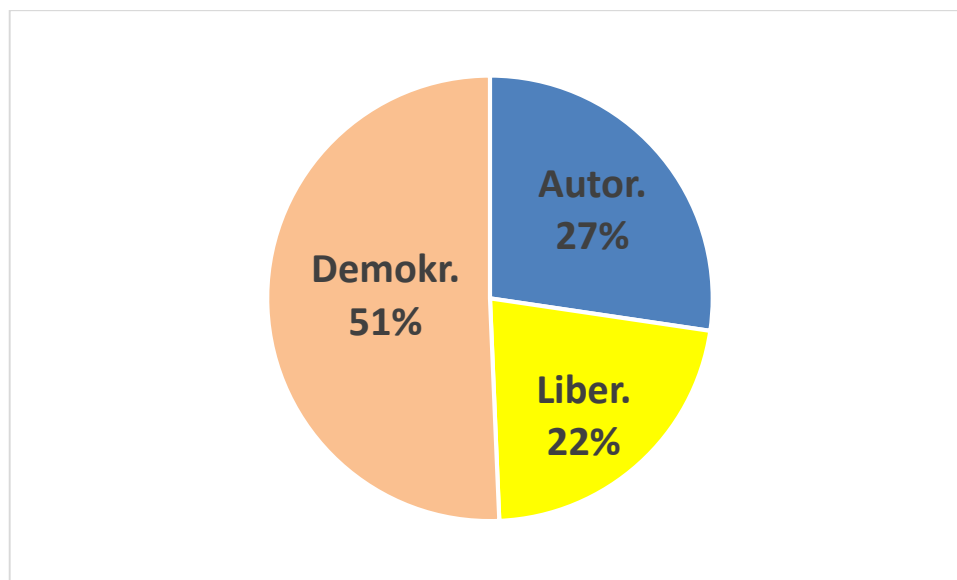
*Obecně se demokratický výchovný styl pokládá za nejpříznivější pro zdravý vývoj dítěte. Opírá se více o vysvětlení než o tresty, ponechává dítěti přiměřenou volnost a přitom mu klade nezbytné meze. (Langmeier a Krejčířová, 2006)*



**Graf 1 - Vzdělání respondentů**

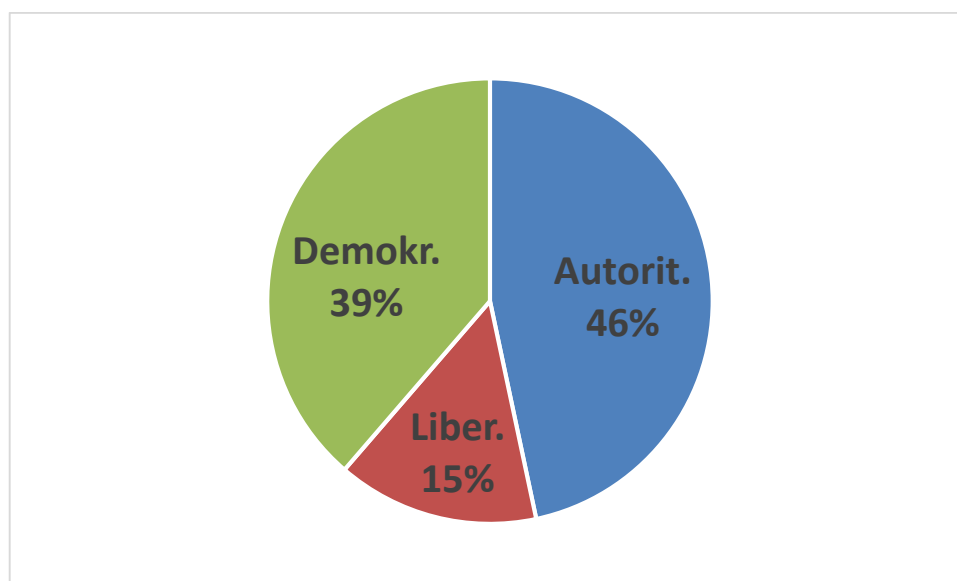
Z výzkumných dat vyplývá, že více než polovina respondentů má minimálně středoškolské vzdělání s maturitou. Lidí s vyšším vzděláním, tedy těch s vyšším odborným či vysokoškolským, bylo v tomto výzkumu 32 %, konkrétně 47.

Respondenti dále vybírali ze tří výchovných stylů, které byly v úvodu dotazníku specifikovány pomocí citace z odborné publikace. Výsledný poměr všech hodnot ukazuje Graf 2.



Graf 2 - Užívané výchovné styly rodičů žáků

Jak ukazuje Graf 2, ze zkoumaného vzorku respondentů odpověděla více než polovina z nich, že pro výchovu svých dětí užívají demokratický styl. Pro ilustraci společenských změn bude také důležité srovnání s tím, jakým způsobem byli rodiče současných žáků vychováváni svými rodiči.



**Graf 3 - Výchovný styl rodičů respondentů (jak byli oni sami vychováváni)**

V první řadě je nutné zmínit dobový kontext. Děti, na které je z velké části cílen tento výzkum, byly narozeny v porevolučním období, a to už s poměrně značným odstupem od roku 1989, kdy se změnilo společenské zřízení, či od roku 1993, kdy bylo definitivně rozděleno Československo a vznikl novodobý samostatný český stát s názvem Česká republika. Současná věková skupina 12 – 13 let znamená, že se narodily v letech 2004 a 2005.

Oproti nim jejich rodiče ve valné většině byli narozeni před rokem 1989 (výjimku by mohl tvořit pouze jediný respondent, který uvedl, že spadá do věkové kategorie 25-30). S tím souvisí i výchova a vzdělávání v rámci tehdejšího systému.

Jak je vidět na srovnání jednotlivých hodnot, zatímco současné děti (zkoumaný vzorek) jsou vychovávány v 51 % demokratickým stylem, jejich rodiče byli podobným stylem vychováni ani ne z poloviny, konkrétně pouze 39 %. Na výsledku srovnání je také jasně patrné, že došlo k výraznému poklesu autoritativního stylu. Zatímco nynější rodiče byli vychováni nejvíce právě autoritativně, a to konkrétně 46 % z nich, v současnosti uvádí podobně přísný styl 27 % respondentů. Při srovnání číselných hodnot došlo v případě autoritativního stylu výchovy k poklesu o 29 jednotek, z původních 70 je dnes pouze 41.

Liberální styl a četnost jeho užívání se s léty mírně stupňuje. V současnosti se týká 33 vychovávaných dětí, v minulosti bylo podobně vychovááno 22 nynějších rodičů. Tuto hodnotu lze predikovat do budoucna jako konstantní.

Velmi zajímavě se pak jeví srovnání jednotlivých zkoumaných sportů. Současnou autoritativní výchovu uvedlo 41 respondentů. Z nich však bylo 29 rodičů fotbalistů a pouze 12 rodičů florbalistů. Co z toho lze odvodit? S ohledem na fakt, že je fotbal plně profesionální sport, lze předpokládat snahu rodičů o nastolení režimu, na který si dítě zvykne a který mu dle obecného mínění pomůže k brzkému návyku sebedisciplíny. Díky tomu pak bude mít šanci se probojovat do profesionálního fotbalu, kterým se bude živit. Oproti tomu florbal jakožto amatérský sport dosud podobnou vizi nemá.

Významný vliv by zde mohlo hrát i vzdělání. Z výsledků průzkumu vyplývá, že mezi 41 respondenty užívajícími autoritativní styl není ani jeden s doktorským a vyšším vzděláním, pouze 3 s magisterským vzděláním, naopak výrazně vyčnívají v porovnání s jinými styly hodnoty u středního vzdělání bez maturity, a to konkrétně 12. U liberálního a demokratického stylu je to v tomto případě shodně po 3.

Liberální styl je z hlediska jeho užívání vždy mírně upozaděn. Jak ukazuje následující tabulka, ani u jediné kategorie vzdělání není dominantním v porovnání s ostatními. Při srovnání všech tří hodnot v rámci jedné vzdělanostní úrovně atakuje vždy maximálně druhé místo.

#### Užívané styly výchovy dle vzdělání

		<b>A</b>		<b>L</b>		<b>D</b>
Střední bez maturity	-	12	:	3	:	3
Střední s maturitou	-	21	:	20	:	44
Vyšší odborné	-	0	:	1	:	3
Vysokoškolské bakalářské	-	5	:	3	:	3
Vysokoškolské magisterské	-	3	:	6	:	16
Vysokoškolské doktorské	-	0	:	0	:	3

**Stanovené hypotézy:**

$H_{10}$  - Vysokoškolsky vzdělaní lidé užívají při výchově dětí demokratický styl stejně liberální.

$H_{1a}$  - Vysokoškolsky vzdělaní lidé preferují při výchově dětí demokratický styl více než liberální.

Na otázku **Který z výchovných stylů vy osobně aplikujete u svého dítěte?** vysokoškolsky vzdělaní respondenti odpovídali:

	<b>A</b>		<b>L</b>		<b>D</b>
Vysokoškolské bakalářské -	5	:	3	:	3
Vysokoškolské magisterské -	3	:	6	:	16
Vysokoškolské doktorské -	0	:	0	:	3

V součtu tedy platí, že: autoritativní styl volilo 8 respondentů, liberální 9 a demokratický 22, a to z celkového počtu 39 dotazovaných.

<b>Očekávané hodnoty:</b>	demokratický	15,5	liberální	15,5
<b>Pozorované hodnoty:</b>	demokratický	22	liberální	9

$$\chi^2 = \sum \frac{(P - O)^2}{O}$$

**Demokratický:**

$$22 - 15,5 = 6,5 \rightarrow 6,5^2 = 42,25 \rightarrow 42,25 : 15,5 = 2,723$$

**Liberální:**

$$9 - 15,5 = -6,5 \rightarrow (-6,5)^2 = 42,25 \rightarrow 42,25 : 15,5 = 2,723$$

**Součet:**

$$2,723 + 2,723 = \mathbf{5,446} \rightarrow \text{stupeň volnosti } 1 \rightarrow \chi^2_{(0,05)} = \mathbf{3,841}$$

$$\mathbf{5,446 > 3,841}$$

Na hladině významnosti 5 % zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme **hypotézu alternativní**.

**Stanovené hypotézy:**

$H_{20}$  - Středoškolsky vzdělaní lidé bez maturity užívají k výchově svých dětí autoritativní styl ve stejné míře jako demokratický styl.

$H_{2a}$  - Středoškolsky vzdělaní lidé bez maturity užívají k výchově svých dětí autoritativní styl více než demokratický styl.

Na otázku **Který z výchovných stylů vy osobně aplikujete u svého dítěte?** středoškolsky vzdělaní lidé bez maturity odpovídali: autoritativní 12, liberální 3, demokratický 3

<b>Očekávané hodnoty:</b>	demokratický 7,5	autoritativní 7,5
<b>Pozorované hodnoty:</b>	demokratický 3	autoritativní 12

$$\chi^2 = \sum \frac{(P - O)^2}{O}$$

**Demokratický:**

$$3 - 7,5 = -4,5 \rightarrow -4,5^2 = 20,25 \rightarrow 20,25 : 7,5 = 2,7$$

**Autoritativní:**

$$12 - 7,5 = 4,5 \rightarrow 4,5^2 = 20,25 \rightarrow 20,25 : 7,5 = 2,7$$

**Součet:**

$$2,7 + 2,7 = \mathbf{5,4} \rightarrow \text{stupeň volnosti 1} \rightarrow \chi^2_{(0,05)} = \mathbf{3,841}$$

$$\mathbf{5,4 > 3,841}$$

Na hladině významnosti 5 % zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme **hypotézu alternativní**.

S prvním analyzovaným tématem souvisela také otázka „**proč jste si pro výchovu dětí zvolili právě tento styl?**“ Respondenti zde měli k dispozici pět odpovědí. Variantu *jiné* nezaškrtl ani jediný z nich. Zbylé odpovědi měly tyto hodnoty:

Zvyk	54
Nejúčinnější výchovný styl	65
Četl jsem, že je nejlepší	15
Neuvažoval jsem o tom	16

Z uvedených výsledků vyplývá, že 54 respondentů vybíralo podle toho, na co byli oni sami zvyklí. Tedy s největší pravděpodobností volí stejný nebo podobný styl, kterým byli vychováváni oni sami. 65, tedy více než třetina celkového dotazovaného počtu, uvedlo, že se jedná o podle nich nejúčinnější výchovný styl. V tomhle případě tedy platí, že dle názorů rodičů účel světlí prostředky.

Zajímavé jsou také další dvě odpovědi. 15 dotazovaných uvedlo, že je podle nich jimi užívaný výchovný styl nejlepší, protože se o tom někde dočetli či doslechli. Z toho lze usuzovat, že se také v běžné populaci nachází řada lidí, kteří se o výchovné metody zajímají a mají zájem na sobě pracovat, respektive předávat dětem to nejlepší dle svého vědomí a svědomí.

A zbylých 16 lidí nad užívanými metodami nijak nepřemýšlí, což může naznačovat i určitou laxnost a lhostejnost. Ta by v tomto případě byla kontraproduktivní.



## Ženy versus muži v aplikaci na výchovu

*Ženy jsou plné emocí, fakta nesdělují. Mužům naopak emoce scházejí a sdělují nejčastěji jenom fakta.* (Nováková, 2010) Takový a bezpočet dalších podobně tematicky založených článků najde laik při zadání hesla *muži versus ženy* na kterémkoli z internetových vyhledávačů. Problematice soužití a vzájemného souladu obou pohlaví se lidé věnovali odedávna. Evolučních důvodů pro to, že jsou ženy nastaveny určitým způsobem a muži jinak, je mnoho. Obvykle se vědci snaží vracet do minulosti vzdálené i více než desítky tisíc let, tedy do pravěku. Tehdy, když byl člověk z hlediska svého životního smyslu víceméně stále na zvířecí úrovni, tedy šlo mu jenom o to přežít a rozmnožit se kvůli založení nové generace, fungovaly zákony přírody neúprosně. Přežívali ti nejsilnější či přesněji řečeno nejprizpůsobivější. V tomto duchu byla zformulována i Darwinova teorie.

*"Jsem přesvědčen, že zvířata se vyvinula maximálně ze čtyř či pěti společných předků a rostliny z téhož, či menšího počtu," napsal Darwin v knize O vzniku druhů přirozeným výběrem, aneb zachování zvýhodněných ras v boji o přežití. Tento spis tvrdí (zjednodušeně řečeno), že organismy se postupně přizpůsobují změněným podmínkám a že přežijí jen ti, kteří se dokážou nejlépe adaptovat. Nejúčelnější uzpůsobení pak v populaci pomalu, generaci po generaci, převládnu - až vznikne nový druh.* (Hospodářské noviny, 2008)

V současné době už pominuly tehdejší problémy. Vzhledem k existenci sociálních systémů uvnitř států, fungující ekonomice a významným dokumentům, mezi které patří například Všeobecná deklarace lidských práv (OSN, 1948), nemusí lidé řešit holou existenci. Tedy minimálně v míře životně nezbytné. Tím vzniká prostor pro sebevzdělávání, rozvoj sebe sama či bádání nad globálními problémy. V minulosti si lidé jevy typu bouřky či požárů vysvětlovali jako boží tresty, za vším, co pro ně bylo zdánlivě nepochopitelné, hledali nadpřirozené jevy. Od časů starověké filosofie je snaha vysvětlovat tyto jevy vědecky. A stejně tak, jako se objasňovaly v minulosti bouřky, se nyní řeší dosud nepochopené vztahové principy.

Ani tisíce vědeckých bádání doposud nedalo jasnou odpověď na to, jakým způsobem by se k sobě měli muži se ženami chovat, aby spolu navzájem vycházeli na té nejlepší možné bázi. Faktorů, které tohle vše ovlivňují, je tolik, že se pravděpodobně nikdy nikomu nepodaří tuto problematiku vyzkoumat.

*Muži jsou z Marsu a ženy z Venuše. Jsme jako noc a den, naprosto neshodující se jedinci, kteří bez sebe nedokážou žít. Pochopit se je asi celoživotním úkolem a nekonečným bojem.*

(Jakubcová, 2016)

Stejně jako se muži a ženy odlišují, totéž lze tvrdit o jejich přístupu k životu či k výchově dětí. Ženy jakožto emocionální bytosti kladou důraz především na citové záležitosti a vztahovou problematiku. Muži jako racionálně založená tvoření přemýšlí spíše se snahou o budoucí praktický přesah vlastního jednání. Ve výsledku tak lze předpokládat, že ženy, jež milují fungující vztahy, budou upřednostňovat demokratický styl výchovy, při kterém se dbá i na vztah mezi vychovávající a vychovávanou osobou. Zatímco muži, kteří často vyžadují řád a režim, cílí na budoucí praktický přesah v podobě spousty vydělaných peněz. I k tomu se dá dostat demokratickým stylem, cesta je ale pochopitelně odlišná. Hypotéza tři zkoumá užívání demokratického stylu a jeho závislost na obou pohlavích.

**Stanovené hypotézy:**

$H_{3_0}$  – Ženy-rodice užívají demokratický styl ve stejné míře jako muži-rodice.

$H_{3_a}$  – Ženy-rodice užívají demokratický styl výchovy více než muži-rodice.

Na otázku **Který z výchovných stylů vy osobně aplikujete u svého dítěte?** odpovědělo celkem 76 respondentů *demokratický*. Z toho 39 mužů a 37 žen.

<b>Očekávané hodnoty:</b>	muži	38	ženy	38
<b>Pozorované hodnoty:</b>	muži	39	ženy	37

$$\chi^2 = \sum \frac{(P - O)^2}{O}$$

**Muži:**

$$39 - 38 = 1 \rightarrow 1^2 = 1 \rightarrow 1 : 38 = 0,026$$

**Ženy:**

$$37 - 38 = -1 \rightarrow (-1)^2 = 1 \rightarrow 1 : 38 = 0,026$$

**Součet:**

$$0,026 + 0,026 = \mathbf{0,052} \rightarrow \text{stupeň volnosti } 1 \rightarrow \chi^2_{(0,05)} = \mathbf{3,841}$$

$$\mathbf{0,052 < 3,841}$$

Na hladině významnosti 5 % přijímáme nulovou hypotézu.

## Fotbal a florbal jako odlišné sportovní světy

Pro sportovního laika či zapřísáhlého nespportovce je jakákoli aktivita, při které musí člověk vydávat víc energie, než je nezbytně nutné k elementárnímu přežití, nežádoucí a vnímáním víceméně podobná. Jenže stejně jako nelze v určitých ohledech srovnávat jablka s hruškami, byť se v obou případech jedná o ovoce, v prakticky stejné situaci je i fotbal a florbal, přestože jsou obojí kolektivní sporty.

Pomineme-li základní pravidlové rozdíly a fakt, že k hraní florbalu potřebujete florbalovou hůl, zatímco na kopání do míče vám stačí nohy, dostaneme se k tomu hlavnímu, co úzce souvisí s touto prací. V první řadě je to tradice. Fotbal znali v určité podobě už Číňané ve starověku.

*Hry podobné fotbalu se hrál již ve starověku, například v Číně, kde se tak zvané cchu-ťü hrálo již ve 2 století př. n. l. Fotbal v dnešní podobě vznikl v Anglii v 16. století, kde tamní soukromé střední školy nařizovaly povinné sportování dětí, a fotbal se stal nástrojem. (Nejlevnějsiport, 2017)*

Oproti tomu florbal vznikl v osmdesátých letech dvacátého století a na naše území se průběžně dostával až v letech devadesátých. (Český florbal, 2017) Tradice versus moderna. Zkušenost versus dravé mládí. I tak by se daly oba sporty vzájemně srovnávat. Bude trvat ještě velmi dlouho, než se florbal fotbalu výrazně přiblíží. Nyní je těžké hodnotit, zda tomu tak někdy opravdu bude. Ovšem jisté je, že se mladý florbal stává fenoménem a svého zkušenějšího kolegu dohání minimálně počtem registrovaných dětí. Už se podařilo předstihnout i tradiční sporty jako lední hokej, basketbal či tenis.

*Aktivní členskou základnu tvoří kolem 70 tisíc florbalistů. V naší databázi jich je přes 100 tisíc. Řada jich ale už přestala florbal hrát. Z hlediska hráčů, kteří se pravidelně účastní unií organizovaných soutěží, jsme opravdu druhým nejrozšířenějším sportem. (Šuman, 2016)*

Tím opravdu nejdůležitějším, co fotbal a florbal odlišuje, jsou finanční možnosti. Zatímco minimálně v zemích Evropské unie existuje v každé zemi alespoň jedna profesionální soutěž, ve které hrají hráči jako kluboví zaměstnanci a fotbalem se živí, ve florbale není profesionální soutěž ani jedna jediná na světě. Přestože oba sporty už pronikly i na ty nejzapadlejší horské vesnice, kde se jim minimálně v hodinách tělesné výchovy děti věnují, už samotné startovní podmínky se v obou případech dost odlišují.

A právě zde se poprvé výrazně rozevírají nůžky mezi oběma sportovními aktivitami. Už i florbalista sice může žít svůj profesionální sen, rozhodně ale nemůže očekávat, že se zajistí do budoucna. Především ale musí odejít do zahraničí, konkrétně do Švédska či Švýcarska, aby mohl o krátké kariéře profí sportovce uvažovat.

*Ve švédské nejvyšší soutěži působí zhruba patnáct profesionálů, mezi nimi i český gólman David Rytich, který však souběžně studuje. „Profesionální smlouvu jsem měl už ve Finsku. Ale kdybych si chtěl vydělat víc, jdu do Švýcarska,“ potvrzuje platnost pravidla, že za vyšší kvalitou se chodí do Švédska, za lepšími financemi do Švýcarska. (Osoba, 2012)*

Naproti tomu někteří fotbalisté vydělají za jediný měsíc kariéry to, co jiní stihnou za celý svůj pracovní život. Zde je žebříček pěti fotbalistů s nejvyšším příjmem na světě.

*Útočník Realu Madrid Cristiano Ronaldo je nejlépe placeným fotbalistou současnosti. Dvaatřicetiletý Portugalec si podle magazínu France Football v této sezoně vydělá 87,5 milionu eur (zhruba 2,36 miliardy korun). Tuto částku tvoří základní plat v klubu, bonusy a peníze z reklam.*

*Na druhém místě žebříčku se umístil Argentinec Lionel Messi, který si během tohoto ročníku přijde na 76,5 milionu eur. Třetí skončil další útočník Barcelony Brazilec Neymar (55,5 milionu eur) a čtvrtý Ronaldův spoluhráč z Realu Velšan Gareth Bale (41 milionů eur).*

*Pětku největších fotbalových boháčů světa uzavírá Argentinec Ezequiel Lavezzi. Útočník čínského klubu Che-pej China Fortune za sezonu dostane 28,5 milionu eur. (ČTK, 2017)*

Právě finanční motivace se tak v mnoha případech stává rozhodujícím faktorem při prvotní (a v mnoha případech i životní) volbě sportu. Jenže známá tvrzení o tom, že bez práce nejsou koláče a že konkurence je veliká, stále platí. Vidina pohádkových výdělků je lákavá pro spoustu mladých lidí, i když v začátcích jejich kariéry (často třeba už ve čtyřech či pěti letech) mnohdy spíše pro jejich rodiče.

Ve chvíli, kdy se rozhodnou pro přihlášení dítěte do určitého sportovního oddílu, nastává čas na zvážení dalších postojů. Podporovat dítě za každou cenu v dané aktivitě i za cenu vlastního odepření si? Nutit dítě do nějaké aktivity? Nechat ho vybrat si, nebo spíš vybrat dle vlastního uvážení? Vybírat s ohledem na atraktivitu sportu, personální obsazení, nebo s vidinou možnosti budoucí kariéry? Otazníků pro rodiče se objeví spousta. Z výše uvedených údajů však lze predikovat, že přísnější režim a touhu po tom věnovat se činnosti, která mě

v budoucnu uživí, mají fotbalisté či jejich rodiče. Tradičnímu tvrdému drilu je nejbližší výchovný styl autoritativní. Oproti tomu florbalisté, jejichž šance na uživení se tímto sportem je v dohledné době skoro mizivá, si tento sport vybírají především proto, že je baví a že jím rádi vyplňují svůj volný čas. Nikoli však s vizí, že se v budoucnu stane jejich obživou. Při této volnosti lze predikovat větší volbu liberálního výchovného stylu. Fotbalu a florbalu ve spojitosti s výchovnými styly jsou věnovány hypotézy čtyři a pět.

**Stanovené hypotézy:**

$H_0$  – Liberální výchovný styl volí k výchově svých dětí stejný počet rodičů malých florbalistů i fotbalistů.

$H_{a}$  – Liberální výchovný styl volí k výchově svých dětí více rodičů malých florbalistů než fotbalistů.

Na otázku **Který z výchovných stylů vy osobně aplikujete u svého dítěte?** odpovědělo celkem 33 respondentů *liberální*. Z toho 22 rodičů florbalistů a 11 rodičů fotbalistů.

<b>Očekávané hodnoty:</b>	florbal	16,5	fotbal	16,5
<b>Pozorované hodnoty:</b>	florbal	22	fotbal	11

$$\chi^2 = \sum \frac{(P - O)^2}{O}$$

**Florbal:**

$$22 - 16,5 = 5,5 \rightarrow 5,5^2 = 30,25 \rightarrow 30,25 : 16,5 = 1,833$$

**Fotbal:**

$$11 - 16,5 = -5,5 \rightarrow (-5,5)^2 = 30,25 \rightarrow 30,25 : 16,5 = 1,833$$

**Součet:**

$$1,833 + 1,833 = \mathbf{3,666} \rightarrow \text{stupeň volnosti } 1 \rightarrow \chi^2_{(0,05)} = \mathbf{3,841}$$

$$\mathbf{3,666 < 3,841}$$

Na hladině významnosti 5 % přijímáme nulovou hypotézu.

**Stanovené hypotézy:**

$H_{5_0}$  – Autoritativní výchovný styl užívají rodiče fotbalistů stejně jako rodiče florbalistů.

$H_{5_a}$  – Autoritativní výchovný styl užívají více rodiče fotbalistů než florbalistů.

Na otázku **Který z výchovných stylů vy osobně aplikujete u svého dítěte?** odpovědělo celkem 41 respondentů *autoritativní*. Z toho 12 rodičů florbalistů a 29 rodičů fotbalistů.

<b>Očekávané hodnoty:</b>	florbal	20,5	fotbal	20,5
<b>Pozorované hodnoty:</b>	florbal	12	fotbal	29

$$\chi^2 = \sum \frac{(P - O)^2}{O}$$

**Florbal:**

$$12 - 20,5 = 8,5 \rightarrow 8,5^2 = 72,25 \rightarrow 72,25 : 20,5 = 3,524$$

**Fotbal:**

$$29 - 20,5 = 8,5 \rightarrow 8,5^2 = 72,25 \rightarrow 72,25 : 20,5 = 3,524$$

**Součet:**

$$3,524 + 3,524 = \mathbf{7,048} \rightarrow \text{stupeň volnosti } 1 \rightarrow \chi^2_{(0,05)} = \mathbf{3,841}$$

$$\mathbf{7,048 > 3,841}$$

Na hladině významnosti 5 % zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme **hypotézu alternativní**.



## Věk jako faktor změn

Stejně jako je věčný a zřejmě nekonečný *souboj* mužů s ženami, podobně je tomu i v případě mezigeneračního srovnání. Co je to vlastně *generace*?

*Pokolení; soubor osob narozených a žijících přibližně ve stejné době; potomstvo jedné dvojice rodičů; soubor dočasně žijících jedinců téhož druhu; příslušnost k typu technických zařízení určité vývojové etapy. (Slovník cizích slov, 2017)*

Spektrum vysvětlení je poměrně široké. Pro potřebu této práce bude asi nejvhodnější *soubor osob narozených a žijících přibližně ve stejné době*. Je ale třeba tuhle definici ještě rozčlenit, protože takto by sem spadali všichni lidé, kteří momentálně žijí. Bylo by možné je srovnávat s generacemi minulými – antickou, středověkou a dalšími. K pochopení zkoumané problematiky v této práci je ale třeba zabývat se momentálně žijícími lidmi, byť chápanými jako odlišné generace. Vše je tak trochu usnadněno a ohraničeno dějinnými událostmi a významnými léty, kterými lidstvo v uplynulém století prošlo. Sem by patřily světové války, období první republiky, období komunistické vlády, porevoluční devadesátá léta či roky po přelomu milénia. Každá z vyjmenovaných etap nedávné minulosti výrazným způsobem ovlivnila lidi, kteří v ní žili, byli vychováváni či sami vychovávali své děti.

Jako poměrně vhodný a aktuální příklad se uvádí rozdělení označené písmenky X, Y, Z, kdy má každé z nich své vysvětlení.

*Ke generaci X (30–50) trefně řadí ty, co si ještě hráli v reálném světě. Generace Y (20–29) si ve volném čase hrála na počítači, zatímco Generace Z (15–19) jsou dle Michala lidé, kteří se na počítači dívají na videa, jak na počítači někdo hraje hry. S výjimkou ženské části této populace, která se na videu dívá, jak se někdo jiný líčí. (Dočekal, 2016)*

Definic jednotlivých generací při tomto moderním rozdělení se objevuje spousta. Důležité je také srovnání s minulostí. Zatímco před masovým rozmachem techniky se za jednu generaci považovali lidé přibližně v rozmezí 40 let, jak je patrné z uvedených citací, nyní je to méně než polovina. Během posledních dvaceti let totiž lidstvo změnilo své chování vlivem globalizace a elektroniky naprosto zásadním způsobem.

*Jsi Generace X! Tedy patřil bys k ní, kdybys vyrostl v západní Evropě nebo v USA. Tady u nás se spíš setkáš s termínem Husákovy děti, a to není totožný termín.*

(...) *Jsi Generace Y! Nedovedeš si život představit bez internetu? Vlastně musíš hodně pátrat v paměti, aby sis vzpomenu, jaké to bývalo bez počítače připojeného k síti.*

(...) *Jak by vypadal svět bez počítačů, internetu a mobilů? Tak to je pro tebe sci-fi. Nedovedeš si vzpomenu, kdy jsi vlastně začal moderní technologie používat – zdá se, že to bylo odjakživa. (GeneraceY, 2017)*

Svět se tedy čím dál rychleji zásadně mění a člověk je nucen se co nejrychleji přizpůsobovat. Ovšem co se historicky nemění, byť se spíš postupně urychluje, je generační rozpor. Odlišný pohled rodičů a dětí na svět, starých a mladých, zkušených a odhodlaných. V minulosti to byli na našem území například Staročeši a Mladočeši.

*Česká politika roku 1863 zahájila „pasivní rezistenci“ = neúčastnila se zasedání říšské rady a sněmů (kvůli únorové ústavě). V 60. letech dochází k polarizaci české politiky (zastánci pasivní rezistence = staročeši (Palacký, Rieger) reprezentovali liberálně konzervativní síly × mladočeši (Grégr, Sladkovský) reprezentovali radikálně demokratické síly). (Dejepis.com, 2017)*

S tím souvisí i odlišný *světonázor* a pohled na výchovu. Pro potřeby této práce došlo k rozdělení právě na zmiňované generační období 40 let (tedy stejně jako tomu bylo v minulosti), zároveň je ale zohledněn fakt, že tito lidé měli děti ve věku 20 a více, čímž se autor dostává na současné zrychlené generační dělení.

Zatímco starší zkoumaná polovina populace byla narozena v letech 1976 a dříve (dle odpovědí v dotazníku lze určit jednoznačné rozmezí 1967-1976, nikdo starší dle výsledků neodpovídal), mladší část respondentů se narodila v rozmezí let 1977-1992.

Ti starší byli narozeni do období těsně před, případně po *pražském jaru* a vpádu vojsk Varšavské smlouvy do Československa. (Komunismus.eu, 2017) Nikdo v této zemi nevěděl, co bude následovat. Přišla doba tuhé normalizace a revoluční myšlenky na komunismus s lidskou tvářičkou zmizely v nedohledu. Tomu odpovídal i styl výchovy rodičů, kteří nemohli tušit, že do dospělosti vstoupí jejich děti v demokratické a svobodné zemi.

Oproti tomu mladší část zkoumaného vzorku byla narozena buď do pozdně komunistických let, případně už přímo do svobodné země. Zatímco předchůdci mohli pouze snít o svobodě a možnostech typu volného cestování či výběru studia bez řešení rodinného původu, tato generace tohle vše najednou měla k dispozici. Lišil se tak logicky i náhled na výchovu.

Jak ukazují grafy 2 a 3 v této práci, při srovnání užívání autoritativního stylu, který víceméně odpovídá totalitním režimům z hlediska svého přístupu, došlo v rámci výchovy dvou generací k výrazné změně jeho užívání. V současné chvíli je tento výchovný styl užíván pouze z poloviny oproti minulosti. Naopak výrazně, a to zhruba o třetinu, stouplou užívání demokratického stylu. Tedy takového, který si společnost asi nejvíce žádá.

Podle Langmeiera a Krejčířové jsou jednotlivé styly definovány takto:

1. *Styl autoritativní klade důraz na bezpodmínečnou poslušnost, podřízení dítěte autoritě rodiče, uposlechnutí všech příkazů a zákazů dospělé osoby bez výjimky a bez dlouhých diskusí.*
2. *Styl liberální (označovaný jako styl „laissez-faire“) klade důraz na ponechání co největší volnosti dítěti bez omezování jeho vlastní aktivity.*
3. *Styl demokratický pokládá za nejdůležitější respektování dítěte jako samostatné bytosti s právem rozhodovat o sobě poměrně svobodně vzhledem k věku a k předpokládaným následkům jednání. Dítě však musí současně poznávat svoji odpovědnost vůči druhým lidem v rodině i mimo ni. Rodiče jsou v tomto případě dítěti spíše staršími a zkušenějšími přáteli, spolupracujícími partnery. Klade se důraz na dosažení společně přijatelného řešení konfliktů a na význam společného rozhovoru.*

(Langmeier a Krejčířová, 2006)

Z tohoto jasně vyplývá, že zatímco autoritativní styl se hodí více k autoritářským režimům, tedy má blíže k totalitě, liberální styl zní více volnomyšlenkářsky a jako příhodnější pro jeho aplikaci se jeví demokratický stát, ve kterém se lidé mohou svobodně vyjadřovat a projevovat bez hrozby politických či policejních represí. Lze tedy předjímat, že pro starší zkoumanou část bude liberální styl vzdálenější než pro mladší část.

**Stanovené hypotézy:**

$H_0$  – Rodiče sportovců ve věku 41 a starší užívají liberální výchovný styl stejně často jako rodiče mladší.

$H_{6a}$  – Rodiče sportovců ve věku 41 a starší užívají liberální výchovný styl méně než rodiče mladší.

Na otázku **Který z výchovných stylů vy osobně aplikujete u svého dítěte?** odpovědělo celkem 33 respondentů *liberální*. Z toho 5 respondentů spadalo do věkové kategorie 31-35, dalších 22 respondentů do skupiny 36-40 a zbylých 6 do 41-45.

<b>Očekávané hodnoty:</b>	40-	16,5	41+	16,5
<b>Pozorované hodnoty:</b>	40-	27	41+	6

$$\chi^2 = \sum \frac{(P - O)^2}{O}$$

**40 – (40 a mladší):**

$$27 - 16,5 = 10,5 \rightarrow 10,5^2 = 110,25 \rightarrow 110,25 : 16,5 = 6,682$$

**41 + (41 a starší):**

$$6 - 16,5 = -10,5 \rightarrow (-10,5)^2 = 110,25 \rightarrow 110,25 : 16,5 = 6,682$$

**Součet:**

$$6,682 + 6,682 = \mathbf{13,364} \rightarrow \text{stupeň volnosti } 1 \rightarrow \chi^2_{(0,05)} = \mathbf{3,841}$$

$$\mathbf{13,364 > 3,841}$$

Na hladině významnosti 5 % zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme **hypotézu alternativní**.

## Mít, nebo být?

*Alternativa vlastnění, nebo bytí není „zdravému lidskému rozumu“ jasná. Zdá se mu, že mít je normální funkcí našeho života; abychom žili, musíme mít věci. A navíc, musíme mít věci, abychom je užívali. Jak by tu mohla být nějaká alternativa mezi mít a být, když ve společnosti, kde nejvyšším cílem je mít, a to stále víc a více, se říká „ten stojí za milion dolarů“. Vypadá to naopak, že podstatou bytí je vlastnění: kdo nic nemá, není ničím. (Fromm, 1992, s. 20)*

Výzkumná část této práce dokazuje tvrzení, že svět je plný protikladů. Muži versus ženy, mladí versus staří, jin versus jang. A v tomto případě majetek versus bytí. Tedy mít, nebo být? Z historického pohledu je odpověď na tuto otázku stále nevyjasněná. Tak, jako se přelávaly jednotlivé historické epochy a nezměrné bohatství střídala střídmost, sakrální gotiku střídala světsky orientovaná renesance, stejně tak se měnil pohled lidí na to, zda je jejich životním smyslem spíše samotná existence a její ovlivňování, anebo spíše vlastnění množství majetku.

Člověk je stvořen k touze. Nejen k touze fyzické, ale také k touze materiální. V pravěku, kdy lidé řešili samotnou existenci sebe sama v podobě přežití, byla odpověď jasná. Ve starověku se role otočily. Bohaté vládcové říší, typickým příkladem byli egyptští faraoni, obklopovali nezměrný majetek. Právě ten z nich činil privilegované vrstvy. Na druhou stranu prostý lid dřel do úmoru, aby se vůbec uživil.

Antické státy, především Řecko, přinesly velkou novinku – filosofii. Filosofové chtěli vysvětlit určité nadpřirozené jevy, zároveň také báдали nad smyslem lidského bytí. Při pohledu na pompézní stavby v Římě, který na antické Řecko navazoval, je jasné, že nejen po existenčním smyslu lidé prahli. Následovala raná gotika s obrácením se k Bohu a důvěře v církev. Jenže z té se postupem času stala určitá obchodní instituce, která například za peníze prodávala odpustky za hříchy. Právě to kritizovali církevní reformátoři v čele s Janem Husem. A tak by se dalo pokračovat až do současnosti.

Cílem této práce není jmenování dějinného chodu, konkrétně tato kapitola má za úkol zjistit pohled lidí na dilema vlastnění a bytí. Tato otázka se čím dál víc vkrádá na mysl i v současné společnosti. Lidé takzvaného *západního světa*, tedy primárně Evropané a Severoameričané, neustále bohatnou. Dlouhé období bez válečného konfliktu tomu všemu jen napomáhá. Neustále rostou mzdy, vylepšují se výrobní technologie, roztáčí se pomyslná kola ekonomiky. Kapitalistická společnost chce být stále bohatší. Jenže jde tohle donekonečna?

Současná situace je například z ekologického pohledu neudržitelná. Rostoucí bohatství rodin umožňuje nákup více než jednoho automobilu do rodiny. Jejich počty stoupají, stejně jako exponenciálně roste počet vypouštěných emisí do ovzduší. Vrcholem všeho jsou pak podvody automobilek s uváděním jejich hodnot.

*UBA svou iniciativou reaguje na skandál s falšováním údajů o emisích, který loni propukl u koncernu Volkswagen. Automobilka přiznala, že do 11 milionů naftových aut po celém světě nainstalovala software umožňující při testování emisí skrývat vysoce nadlimitní hodnoty oxidů dusíku. V samotném Německu musí kvůli emisnímu skandálu svolat k opravě kolem 2,4 milionu vozů. (Dvořák, 2016)*

Podobným problémem je neustálá těžba ropy, jejíž zásoby rovněž nejsou nekonečné. Rostoucí výroba zvyšuje i množství vyprodukovaného odpadu, ten je mnohdy vypouštěn do řek. Narůstá počet skládek. A tak by se dalo opět pokračovat. Vlastně celá tahle problematika by sama o sobě vydala na nejednu vědeckou práci. Cílem téhle nicméně není tohle vše obsáhnout.

Ano, současná doba má i svá pozitiva. Výrazně se zkvalitnila zdravotní péče, s čímž souvisí i podstatně vyšší průměrný věk dožití. Neustále se zvyšuje množství lidských poznatků. Zkracuje se pracovní doba a zvyšuje se množství volného času. Ovšem jsou lidé šťastní? Nejsou. Ani zdánlivě obrovské možnosti jim ke štěstí nestačí. Takže to přece jen nebude vše o majetku?

*Velcí Mistři života však učinili alternativu mezi MÍT a BÝT východiskem svých vlastních systémů. Buddha učí, že k dosažení nejvyššího stupně lidského rozvoje nesmíme usilovat o bohatství. (Fromm, 1992, s. 20)*

Vlastně se jen potvrzuje, že člověk vždy nejvíc touží po tom, co zdánlivě nemůže mít. Když se mu náhodou povede toho dosáhnout, po nějaké době se to pro něj stane samozřejmostí a chce se zase posouvat dál. Proč obyčejní lidé touží po slávě? A proč slavní lidé naopak mnohdy netouží po ničem jiném než po chvilce soukromí? Proč by bohatý a zároveň vážně nemocný člověk dal vše za to, aby se uzdravil? A naopak zdravý člověk ničí své zdraví každodenní dřinou, která mu má zajistit bohatství? Jednání lidí je často velmi nelogické.

V rámci tohoto výzkumu byly srovnávány dvě hodnoty – duchovní a materiální. Duchovními hodnotami jsou myšleny prožitky či chování v souladu s etickými normami dané společnosti. Materiálními pak cokoli, co si člověk koupí za peníze – tedy veškerý majetek. Jedno bez

druhého prakticky nemůže v současném světě existovat. Pokud budu mít množství peněz, ale nedokážu si k tomu, co si za ně koupím, vybudovat vztah, pak to pro mě nemůže mít žádnou hodnotu. Opačná situace by pak byla doslova existenčním problémem, protože pokud nebudu krást či se nade mnou někdo neslituje, bez peněz nemám možnost se uživit, tedy přežít.

Samotné srovnání obou sportů, které jsou zmíněny v sedmé hypotéze, už proběhlo. Z něj vyplývá, že zatímco florbalem se uživit prakticky nedá (a v dohledné době tomu nebude jinak), fotbalový um dokáže slušně vydělat na živobytí či zajištění se na zbytek života. I proto lze předpokládat, že se florbalu věnují víceméně výhradně lidé prahnoucí po zážitcích a úžasných pocitech, které při sportu vznikají. Oproti tomu u fotbalu může hrát významnou roli i materiální stránka.



**Stanovené hypotézy:**

$H_{7_0}$  – K duchovním hodnotám jsou vychovávány obě skupiny dětí ve stejné míře.

$H_{7_a}$  – K duchovním hodnotám vychovává své děti větší počet rodičů florbalistů než fotbalistů.

Na otázku **Orientujete své děti spíše na materiální (konkrétní věci), nebo duchovní hodnoty (např. prožitky, vztahy)?** odpovědělo *duchovní* 89 respondentů. Z toho 55 florbalistů a 34 fotbalistů.

<b>Očekávané hodnoty:</b>	Florbal	44,5	Fotbal	44,5
<b>Pozorované hodnoty:</b>	Florbal	55	Fotbal	34

$$\chi^2 = \sum \frac{(P - O)^2}{O}$$

**Florbal:**

$$55 - 44,5 = 10,5 \rightarrow 10,5^2 = 110,25 \rightarrow 110,25 : 44,5 = 2,478$$

**Fotbal:**

$$34 - 44,5 = -10,5 \rightarrow (-10,5)^2 = 110,25 \rightarrow 110,25 : 44,5 = 2,478$$

**Součet:**

$$2,478 + 2,478 = \mathbf{4,956} \rightarrow \text{stupeň volnosti } 1 \rightarrow \chi^2_{(0,05)} = \mathbf{3,841}$$

$$\mathbf{4,956 > 3,841}$$

Na hladině významnosti 5 % zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme **hypotézu alternativní**.

**Stanovené hypotézy:**

$H_0$  – Úspěšné osobnosti chtějí mít ze svých dětí v dospělosti rodiče muži stejně jako rodiče ženy.

$H_a$  – Úspěšné osobnosti chtějí mít v dospělosti ze svých dětí více rodiče muži než ženy.

Na otázku **Chcete ze svého dítěte vychovat spíše úspěšného, nebo dobrého (či hodného) člověka?** odpovědělo *úspěšného* 97 respondentů. Z toho 72 mužů a 25 žen.

<b>Očekávané hodnoty:</b>	Muži	48,5	Ženy	48,5
<b>Pozorované hodnoty:</b>	Muži	72	Ženy	25

$$\chi^2 = \sum \frac{(P - O)^2}{O}$$

**Muži:**

$$72 - 48,5 = 23,5 \rightarrow 23,5^2 = 552,25 \rightarrow 552,25 : 48,5 = 11,387$$

**Ženy:**

$$25 - 48,5 = -23,5 \rightarrow (-23,5)^2 = 552,25 \rightarrow 552,25 : 48,5 = 11,387$$

**Součet:**

$$11,387 + 11,387 = \mathbf{22,774} \rightarrow \text{stupeň volnosti } 1 \rightarrow \chi^2_{(0,05)} = \mathbf{3,841}$$

$$\mathbf{22,774 > 3,841}$$

Na hladině významnosti 5 % zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme **hypotézu alternativní**.

Otázku *Mít, nebo být?* lze v případě významu bytí přenést na to, zda dítě směřuje k nalezení smyslu svého života. Právě ten totiž mnozí lidé nachází ve sportu. Pohybové aktivity ovšem nejsou důležité pouze pro zdravé lidi. Díky nim začal život znovu bavit řadu hendikepovaných lidí, kteří byli například upoutáni na invalidní vozík. Sport jim znovu vrátil radost z jejich pozemského bytí a mnohdy i nalezený smysl života.

Protože však je každý specifickou individualitou, což platí i o jednovaječných dvojčatech, každý hledá svůj životní smysl v něčem jiném. Cílem rodičů by mělo být snažit se děti vést k jeho nalezení. A je vlastně jedno, jestli se jedná o smysl života v souvislosti se sportem či něčím úplně odlišným.

Respondenti mimo jiné odpovídali na otázku **Myslíte si, že svou výchovou podporujete dítě v tom, aby našlo svůj smysl života?** Dle autora je totiž tohle možná hlavní cíl výchovného procesu. Navádět dítě tím správným směrem až do okamžiku, kdy dospěje a samo se svobodně rozhodne, kudy se budou jeho životní cesty ubírat.

Dotazovaní lidé odpovídali následovně:

Určitě ano	74
Spíše ano	58
Spíše ne	12
Určitě ne	0
Nejasné	6

Velmi pozitivně lze hodnotit skutečnost, že 132 lidí uvedlo buď *určitě* či *spíše ano*. Tento výsledek vysílá jasný signál, že rodiče touží po šťastném naplnění života svých dětí a že jim na nich velmi záleží. *Spíše ne* uvedlo 12 respondentů. Autor dále nezjišťoval, proč tomu tak je, nicméně důvodů může být hned několik. Ať už výrazný názorový rozpor mezi ním a dítětem, časová zaneprázdněnost, která může mít existenční příčiny (nutnost vydělávat více peněz kvůli zajištění fungování rodiny, s tím související spoustu času strávenou v zaměstnání) či někdy až lhostejnost nad budoucím osudem dítěte. Jisté však je, že v porovnání se zbytkem

odpovědí je toto číslo poměrně velmi nízké. Šest zbylých nemá na tuto otázku ujasněnou odpověď.

## Etické hodnoty ve výchovné praxi

Významnou součástí této práce, potažmo tohoto výzkumu je etika. Na otázku *Co to je etika?* odpovídá teoretická část. Praktickému přesahu se věnuje právě část praktická. Ta totiž úzce souvisí s výchovou, kterou přímo ovlivňuje. Výchova by bez společensky určených a přijatých hodnot nemohla fungovat. K aplikaci výchovných stylů jsou pak třeba určité metody či formy.

*Významnými prostředky jsou také metody a formy výchovy. Jsou to vlastně způsoby, kterými lze dosahovat stanovených cílů. Výchovně-vzdělávací metody lze třídit podle různých hledisek, například podle způsobu předávání informací, podle fáze výchovně-vzdělávacího procesu nebo podle míry aktivity vychovávaných. Tak se mohou odlišit metody slovní, názorné, praktických činností, metody osvojování, upevňování, ověřování a hodnocení získaných vědomostí a dovedností, metody receptivní a aktivizující. Je možné odlišit i metody, které se vztahují k výchově v užším smyslu, označované také jako metody mravní výchovy. (Bendl, 2015, s. 126)*

Výchovu dětí lze provádět několika způsoby. Cílem rozvinuté společnosti by měl být vzdělaný a rozumný jedinec, který bude pro společnost přínosem hned v několika rovinách. Primárně v rovině populační (protože člověk je v první řadě živočich), dále pak v rovině ekonomické (pracující člověk odvádí daně, přispívá do sociálního systému). Pokud však dokáže společnost posouvat kupředu i svým lidským působením nad rámec základních požadavků (tedy respektování pravidel, zákonů) a snaží se děti vychovávat k vyšším společenským hodnotám, zajišťuje její rozvoj žádoucím směrem i v budoucnu.

Velkým a světově rozebíraným tématem je užívání fyzických trestů při výchově. Ty jsou v České republice zakázány v rámci institucionálního vzdělávání ve školách. Otázkou je však jejich užívání při klasické výchově v rodinách. Již nyní jsou v některých zemích zakázány jakékoli fyzické tresty.

*První zemí, která zakázala tělesné tresty ve výchově, bylo v roce 1979 Švédsko. "V době, kdy se zákon zavedl, byl považován za velmi radikální. Ovlivnil ale povědomí o dětských právech. Od té doby k úpravě přistoupila řada zemí. Bohužel je jich pořád málo. Navíc ve středu Evropy je jakási díra, tím myslím ČR. Budu ráda, když se ji podaří zaplnit," řekla dnes novinářům švédská velvyslankyně Annika Jaganderová. Právě švédští experti budou v Praze českou stranu informovat o tom, jak tamní norma ovlivnila situaci dětí.*

*Jenže v knize "Jak děti přebírají kontrolu" uznávaný psychiatr David Eberhard varuje, že jeho švédští krajané už nezvládají vlastní potomky. V zemi je stále víc záškoláků, děti trpí pocitů úzkosti a klesá úroveň vzdělání. Na vině je podle něj hlavně "pohlavkový" zákon z roku 1979.*

(EuroZpravy.cz, 2014)

Do jaké míry je etické užívání fyzických trestů? A je v pořádku ve chvíli, kdy by se jejich zásluhou dosahovalo výchovy ke společensky žádoucím hodnotám? Složité otázky. Stejně jako definice *společensky žádoucích hodnot*. V každé společnosti je jejich obsah rozdílný. Záleží na zeměpisné poloze, kultuře, historii a dalších mnoha faktorech. Jisté ovšem je, že určité pojmy se prolínají napříč všemi kulturami z hlediska jejich významu a společenské důležitosti. Etické či morální je pak takové chování, které je v souladu s psanými či někdy také nepsanými normami. Celosvětově uznávané pojmy měli k dispozici také respondenti tohoto výzkumu. Autor zjišťoval, kterou z uvedených hodnot uznává dotazovaný vzorek Čechů nejvíce.

Na otázku **Kterou z uvedených hodnot považujete za nejdůležitější a zaměřujete se na ni při výchově svého dítěte?** odpovídali respondenti následovně:

Pravdomlupnost	42
Dodržování pravidel	51
Respekt ke druhým	27
Upřímnost	12
Obětavost	5
Zodpovědnost	13

Z odpovědí vyplývá, že více než třetina dětí je primárně vedena k dodržování pravidel, což je vzhledem k zažitému *Pravidla jsou od toho, aby se porušovala* velmi dobrá zpráva. V kombinaci s pravdomlupností tvoří tyto dvě odpovědi skoro dvě třetiny celkových odpovědí. Z ostatních odpovědí je třeba zmínit také respekt ke druhým, který zaškrtnulo 27 respondentů.

Velmi důležité jsou z hlediska sportování, ale v přenesené míře také v běžném životě hodnoty fair play. Další položkou dotazníku byla otázka **Ztotožňujete se s hodnotami fair play ve sportu (úcta k soupeři, hraní vždy podle pravidel apod.)?** Autor nezjišťoval, která z konkrétních hodnot je dotazovaným nejbližší, zajímal ho jen fakt, zda je mu myšlenka férového sportu blízká. Výzkum zjistil skvělé výsledky. Možnosti *rozhodně ne* nebo *spíše ne* nezvolil žádný ze 150 respondentů. Plných 124 dotazovaných uvedlo, že se s těmito hodnotami rozhodně ztotožňují. Zbýlých 26 lidí pak uvedlo, že spíše ano.

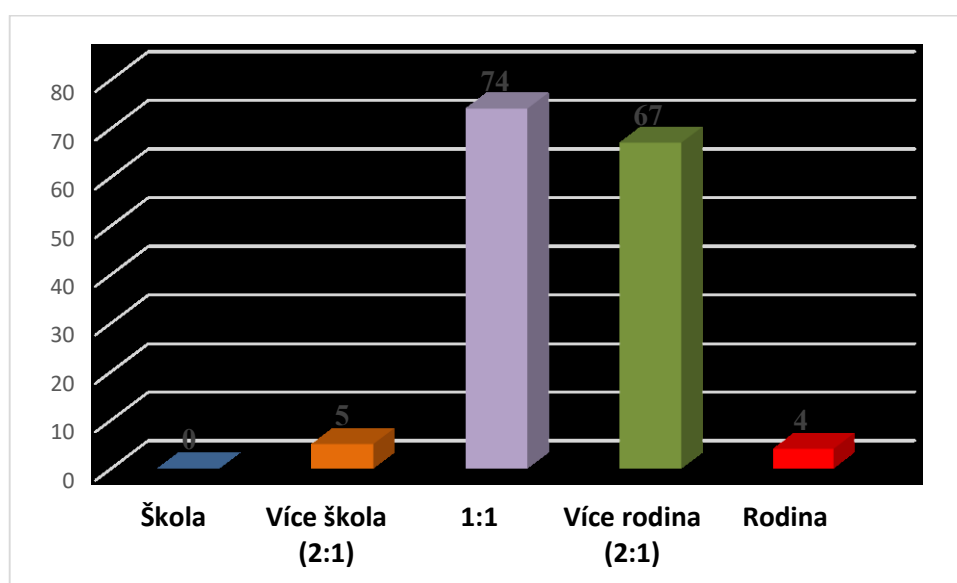
V souvislosti s dílčím cílem práce autor zjišťoval také názor na odlišnost etických zásad v běžném životě ve srovnání s těmi sportovními. Mnoho sportovních klubů se totiž zaštiťuje právě myšlenkou férovosti, ke které děti vedou. Stejně tak určitými zásadami, které platí i v normálním životě. Kupříkladu jde o respekt a úctu ke starším či stanovení jasné týmové hierarchie (což je v paralele s běžným životem standardní pracovní organizace).

Dotazovaní lidé odpovídali na otázku **Liší se podle vás etické zásady ve sportu od těch z běžného života?** Necelá třetina dotazovaných vzájemnost zásad rozporovala. Rozhodně ano a spíše ano zvolilo celkem 49 lidí. Dalších 71 dotazovaných uvedlo, že se tyto hodnoty spíše neliší. 30 lidí pak odpovědělo, že se etické a morální hodnoty ve sportu a v běžném životě rozhodně neliší. Z výsledku lze usoudit, že dvě třetiny obyvatel považují sport za určitou paralelu běžného života, nikoli za něco, co se s ním vzájemně vylučuje.

## Analýza ostatních výsledků

Obsáhlý výzkum této bakalářské práce se věnoval problematice výchovy a jejích etických aspektů do hloubky. Z dotazníku, který respondenti vyplňovali, vyplynuly i další výsledky, které nebyly primárně zahrnuty do výzkumných hypotéz.

Autor práce se snažil problematiku obsáhnout komplexně. V této souvislosti respondenti odpovídali na dotaz **Co má podle vás více ovlivňovat výchovu – rodina nebo škola?** K dispozici měli celkem pět možností.



Graf 4 - Co má podle vás více ovlivňovat výchovu - rodina nebo škola?

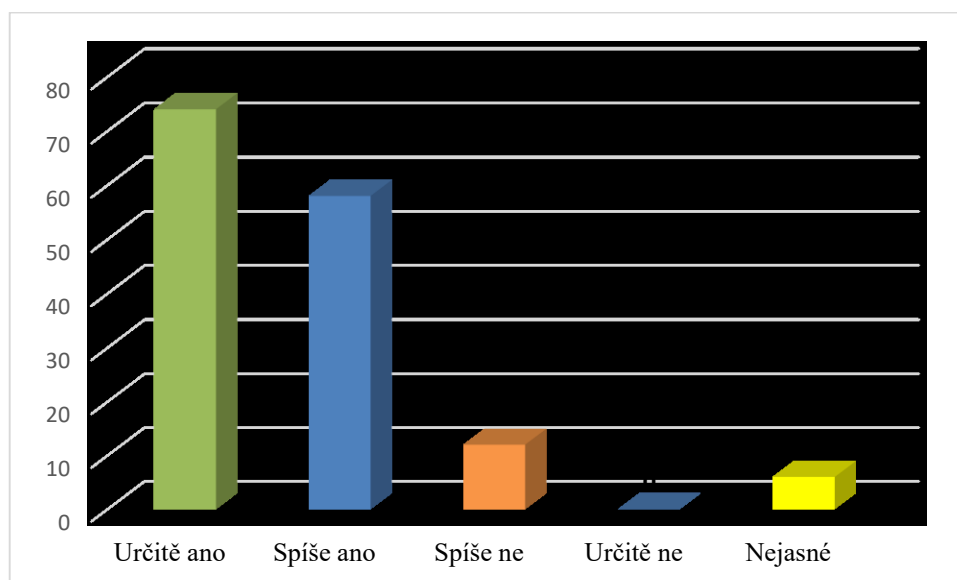
Z Grafu 4 je patrné, že respondenti preferovali varianty částečně či výlučně spjaté s rodinou. Variantu výchovy pouze ve škole nezaškrtl ani jeden z dotazovaných. Velmi nízkou hodnotu obdržela také varianta, která preferuje školu v poměru dva ku jedné. Naopak doslova skokový hodnotový nárůst přináší poměrná varianta jedna ku jedné, která se stala nejčastěji volenou odpovědí. Velmi podobně dopadla také odpověď preferující rodinu v poměru dva ku jedné. Odpověď *pouze rodina* volilo zanedbatelné množství respondentů. Z těchto výsledků jednoznačně vyplývá, že se současní rodiče nesnaží alibisticky přenést svou zodpovědnost na školu, ale naopak jsou si plně vědomi své role a její nesmírné důležitosti.



Rodinné výchově se věnovaly také další otázky. Označení třináct měla otázka **Má podle vás vaše rodina pozitivní vliv na výchovu dítěte (tedy nejen vy, ale také váš partner a sourozenci)?** Její smyslem měl být odkaz na důležitost přirozeného prostředí, ve kterém děti vyrůstají.

*Ve většině definic se uvádí, že tento prostor vytváří podmínky pro život, a hovoříme pak o životním prostředí. V takovém prostoru se realizuje působení různých činitelů, které umožňují organismu žít, vyvíjet se a rozmnožovat. Máme-li na mysli život člověka, společnosti, pak v tom případě vstupují do popředí vedle základních přírodních faktorů (atmosféra, půda, vodstvo, fauna, flóra) podmínky kulturní a společenské. **Prostředí člověka zahrnuje vedle hmotných předmětů nezbytné vztahy, tedy vedle materiálního systému duchovní systém, tj. prvky jako věda, umění, morálka ap.** Podstatné tedy je, že prostředí jako jistý vymezený prostor obsahuje podněty nezbytné pro rozvoj osobnosti.* (Kraus, 2001, s. 99)

Dle Krause je jednoznačně patrné, že prostředí hraje ve výchově významnou roli. V případě, že není ideální, hrozí krom disharmonického vývoje také budoucí patologické jednání takto ovlivněného jedince. Samozřejmě by bylo možné rozšířit tuto možnost i o vrstevnické skupiny, školu a další instituce, s nimiž přijdou děti do styku. Otázka ale v tomto případě cílila výhradně na rodinu.



Graf 5 - Má podle vás vaše rodina pozitivní vliv na výchovu dítěte?

Z Grafu 5 vyplývá, že 132 respondentů (tedy více než tři čtvrtiny celkového počtu) hodnotí svůj a rodinný vliv na výchovu dítěte pozitivně. Velmi kladný je také fakt, že 74 osob (necelých 50 % všech) zvolilo první variantu, tedy že jsou přesvědčeni o pozitivním vlivu na své děti. Tento výsledek je příslibem do budoucna, protože ideálně prožité dětství obvykle znamená zdravý vývoj jedince a s ní spojenou pozdější vyrovnanost osobnosti v dospělosti.

Protože je důležitou součástí této práce a jednou z jejích klíčových prvků také etika s morálkou, zajímal se autor o hodnotový systém respondentů. Dotazovaní lidé tak mimo jiné odpovídali na otázku **Jak vysoko na žebříčku hodnot řadíte sportování vašeho dítěte?** Tato otázka přímo souvisí s dříve zmiňovanými předpoklady o profesionalizaci či současné profesionalitě daného sportu. Vzhledem ke skutečnosti, že fotbal je již nyní profesionálním sportem, zatímco florbal se k podobné úrovni zatím pouze blíží (a to velmi pozvolna), lze předpokládat i odlišné názorové pohledy na žebříčkové postavení. Zatímco u fotbalistů jde mnohdy o životní volbu, které podřídí své mládí (často i vzdělání, čehož mnozí později litují), u florbalistů existuje předpoklad vyššího procenta sportovců, kteří se tomuto sportu věnují jen jako volnočasové aktivitě, čemuž odpovídá i věnovaný čas a úsilí.

Na zmiňovanou otázku odpovídali respondenti následovně:

Sport je na žebříčku nejvýš	4	(fotbal 4, florbal 0)
Sport je na druhém místě (první je škola)	115	(fotbal 66, florbal 49)
Sport je volnočasovou aktivitou (tedy níže)	31	(fotbal 5, florbal 26)

Z výsledku lze v první řadě usuzovat, že jsou si rodiče ve valné většině případů vědomi nezbytnosti vzdělání s ohledem na budoucí životní kariéru dětí. Ty se totiž po skončení aktivního hráčského období (což je zpravidla v rozmezí mezi třicátým a pětatřicátým rokem života) musí rozhodovat, čím se budou živit dál. Na celý zbytek života se zajistí jen absolutní minimum sportovců, jedná se o jednotky procent. Ti zbylí musí pokračovat v aktivní životní činnosti také po skončení hráčské či sportovní kariéry. Pouze čtyři respondenti řadí sportování svých dětí na první místo.

Také z dalších odpovědí lze potvrdit výše uvedenou domněnku, že zatímco rodiče fotbalistů považují sport svých dětí za prestižní záležitost a naprostá většina z nich v něm vidí budoucnost, tj. řadí jej na první nebo druhé žebříčkové místo (konkrétně 70 ze 75), florbalisté v mnohem větší míře dělají svůj sport jen jako koníček, kterým vyplňují svůj volný čas. Ani jeden z florbalových respondentů nevedl, že by řadil sport svého dítěte na první místo v hodnotovém žebříčku. Oproti tomu hned 26 ze 75 uvedlo, že je pro jejich děti florbal pouze volnočasovou aktivitou, před kterou má přednost několik dalších aktivit.

Posledním bodem dotazníku, který je třeba analyticky rozebrat, je otázka **Rozchází se vaše názory s názory vašeho dítěte v pohledu na sport, kterému se věnují (otázka budoucnosti, obětovaného času, významu činnosti...)?** Zde autora zajímal především rozšiřující názor, který přímo souvisel s otázkou o hodnotovém postavení sportu. A také tato otázka navazovala na teorii profesionalizace či současné profesionality. Zatímco v případě fotbalu a v rámci jeho společenského postavení (prostor v televizi, mediální propagace, tradice sportu, masovost) jde obvykle o velmi prestižní záležitost, kterou se zainteresovaní lidé rádi chlubí, florbal zdaleka takové postavení nemá. Lze tak předpokládat podobný náhled rodičů.

Na zmiňovanou otázku odpovídali respondenti následovně:

Zcela se názorově rozcházíme	3 (fotbal 0, florbal 3)
Částečně se názorově rozcházíme	21 (fotbal 7, florbal 14)
Shodujeme se v názoru na sportování	126 (fotbal 68, florbal 58)

Výsledky výzkumu ukázaly, že rovných 84 % respondentů se shoduje se svými dětmi na názoru na sportování, což lze v tomto konkrétním případě chápat jako sdílení nadšení pro danou aktivitu. To je nesporně dobrá zpráva, protože v mládežnických kategoriích je velmi důležitá rodičovská podpora, a to nejen finanční a materiální, ale také právě podpora duchovní (schvalování činnosti apod.).

Částečně se shodují názory 21 rodičů, respektive jejich dětí. Zde lze vyzorovat první výraznou odlišnost. Z celkového počtu byly hned dvě třetiny rodiče florbalistů. Zcela se

názorově se svými dětmi rozchází pouze tři zástupci z řad rodičů. A to výhradně rodiče florbalistů. Ani jeden z rodičů od fotbalistů tuto variantu nezvolil. Tím se potvrzuje teorie, že florbal je stále považován za mnohem méně prestižní sport, na což podobně hledí i rodiče, kteří se mu s velkou pravděpodobností v minulosti nikdy neměli možnost věnovat.

## 4.6 Souhrn a doporučení

Provedený výzkum zjistil a potvrdil řadu důležitých informací. Lze konstatovat, že cíl práce byl splněn. Ukázalo se, že se stává čím dál častějším demokratický výchovný styl, který je v současném světě považován za nejlepší a nejvíce žádoucí. Oproti minulosti došlo ke zvýšení uživatelů demokratického stylu a naopak se snížil počet autoritativního stylu, který je spojován s totalitními režimy.

Dále se prokázala teorie, že lidé s vyšším vzděláním častěji užívají demokratický styl. Oproti tomu lidé s nižším vzděláním praktikují stále poměrně často styl autoritativní, který se společnost snaží postupem času odbourávat. Vzrostl také počet uživatelů liberálního stylu, jehož užívání je spojeno se svobodou, čili úzce souvisí s demokratickým zřízením České republiky.

Nepotvrdilo se, že by ženy užívaly demokratický styl výrazně častěji než muži. Lze tedy vyvrátit zažité klišé, že muži tíhnou ryze k autoritativnímu stylu a jiné styly upozadují. Dále se ale ukázalo, že velký vliv na výběr stylu má i aktuální věk rodičů. Starší zkoumaná skupina, lidé na 41 let, užívají volnomyšlenkářský liberální styl méně než lidé mladší.

Velmi důležitým zjištěním je fakt, že naprostá většina respondentů vnímá jako výrazný výchovný činitel rodinu, kterou z hlediska míry vlivu povyšuje nad školu. To dokládá uvědomění si vlastní důležitosti a nutnosti zaměřit se na kvalitu výchovy.

Rovněž se podařilo dokázat, že muži chtějí v rámci výchovy ze svých dětí vychovávat úspěšné lidi. A to ve větší míře, než jejich ženské protějšky.

Splněn byl také cíl v podobě zjištění, kteří sportovci jsou vychovávaní více k duchovním než materiálním hodnotám. Vzhledem ke zmiňovaným skutečnostem se podařilo dokázat, že jsou k duchovním hodnotám vedeni více florbalisté než fotbalisté.

V souhrnu lze usoudit, že je česká společnost, zejména tedy se zaměřením na rodiče malých sportovců, správně nasměrována. Čím dál více se orientuje na výchovu demokratickým stylem, snaží se o naplnění životního smyslu u vlastních dětí, a to vše při respektování zásad fair play.

K dalšímu pozitivnímu posunu je nyní třeba zvyšovat vzdělanost obyvatelstva. Informovaní lidé mají širší rozhled a větší povědomí o výchovných stylech. Dále je třeba v rámci

sportovních akcí vyzdvihovat fair play hodnoty, což by měl zajišťovat ve spolupráci s jednotlivými sportovními svazy Český klub fair play a Český olympijský výbor. Je třeba dále navýšit počty televizních spotů a novinových článků, které tuto problematiku zmiňují. Stejně tak by mohly pomoci besedy ve školách, a to nejen sportovních, s významnými sportovci, například s olympioniky či medailisty z mistrovství světa.

Nenásilnou formou se dá společnost tvarovat ve škole v rámci rodinné výchovy, která se vyučuje na druhém stupni základní školy. I zde by dětem mělo být vysvětleno, co že to výchovné styly jsou a jakým způsobem je lze aplikovat. Stejně jako by v rámci občanské výchovy prospěly základy etiky a etikety, které se mnohdy vyučují až na středních školách, a to někdy jen v rámci základů společenských věd na gymnáziích.

## Diskuse

Aby měl tento výzkum vypovídající vědeckou hodnotu, je třeba jej konfrontovat s odbornou literaturou. Autor se odkazuje na slova **Zdeňka Kratochvíla** v knize **Výchova, zřejmost, vědomí** (Kratochvíl, 1995, s. 48), která říká: *O tom, že cílem výchovy je zdatnost, ctnost a dobro, celkem není pochyb. Vypadá to, jako kdyby veškeré problémy výchovy souvisely spíše s tím, jak těchto cílů dosáhnout. Filosofie výchovy – má-li být filosofii – však musí před takovými metodickými problémy dát přednost původnímu tázání po smyslu. V evropské kulturní tradici je výsostný smysl zdatnosti, ctnosti a dobra hluboce zakotven. (...)*

V konfrontaci s tímto textem lze tvrdit, že na výchovu lze nahlížet z několika různých pohledů. Autor této bakalářské práce se zaměřil především na pohled, který Zdeněk Kratochvíl označuje za *metodický*. V této práci lze nalézt taktéž pohledy filosofické, kterým se věnuje především teoretická část, primárně byl ale výzkum zaměřen na metodiku výchovy, čili snahu o budoucí *dosažení zdatnosti, ctnosti a dobra*. A to navíc s etickým přesahem a aplikací do sportu.

Vzhledem k měnícím se požadavkům na *dobrého a ctnostného člověka* se v průběhu času měnily i výchovné způsoby. **Spartané** v antice shazovali fyzicky slabé jedince ihned po narození ze skály, případně z nich činili heilóty, čili otroky, čímž je zařadili do té nejnižší možné skupiny pro život. Fyzično převažovalo nad duševnem. **Středověk** směřoval k tomu, aby zbožný lid podle hesla *ora et labora* (modli se a pracuj) žil podle Desatera božího přikázání a odpíral si veškeré pozemské slasti. Období po druhé světové válce, především

pak **komunistická vláda**, vyžadovalo poslušnost a oddanost komunistické straně. Politicky korektní chování znamenalo snazší život a větší možnosti. Současná **demokratická doba**, jež jde *ruku v ruce* s **kapitalismem**, lidem zaručuje určité svobody, i ta má však své ideály, kterými jsou vzdělaní lidé, kteří hospodaří s kapitálem – vytváří ho, inkasují patřičný podíl a ten později investují. To vše za určitých pravidel a v ideálním případě s ohledem na morální hodnoty.

Dle výše uvedených slov tak lze konstatovat, že současným dobrým člověkem, tedy cílem směřování naší výchovy, je vzdělaný a charakterní jedinec, který se podílí na rozvoji kapitalistické společnosti svým podílem umu a dovedností, který aplikuje v pracovním procesu. To vše podle zákona a nejlepšího vědomí a svědomí. Společnost se mu odvděčuje pokrokem, tolerancí a množstvím svobod, jejichž hranice zabezpečuje státní aparát.

Za ideální jsou považovány západní vzory s letitou demokratickou zkušeností, které vychovávají své občany k toleranci, respektu, pracovitosti a národnímu uvědomění. Tento výzkum naznačil, že má naše společnost k tomuto správně nakročeno a netřeba být zbytečně negativní.

## ZÁVĚR

V době mobilní, jak lze současnou historickou epochu nazvat, se vše děje mnohem rychleji než dříve. Tak jako lidstvo doposud dělilo historii po tisíciletích či později staletích, která ohraničovala určité mezníky – například vynález ohně, domestikace zvířat, antická filosofie, uzákonění křesťanství, období renesančních objevů, průmyslová revoluce, dvě světové války – nyní se naše historické dělení musí členit po desetiletích. Od doby širokého rozvoje počítačové techniky a elektroniky obecně je vše mnohem rychlejší a globálnější. Tomu musí být pochopitelně podřízena také výchova a její vývoj.

V České republice je za významný mezník považován revoluční rok 1989, který otevřel společnosti nové možnosti. Tato práce zjistila, že generace lidí, která byla v období před zmiňovaným letopočtem vychovávána tradičním způsobem, v mnoha případech mění své zvyklosti. Tvrdé fyzické tresty jsou už naštěstí prakticky vymýceny, místo nich společnost preferuje alternativní trestání a odlišné způsoby výchovy.

Podarilo se zjistit, že jsou čím dál víc respektovány zásady fair play a že se lidé, ač se média leckdy snaží dokázat opak, opravdu stále často obrací k duchovním hodnotám. To vše i v době, kdy církev ztrácí na významu a kdy se dle sociologických průzkumů společnost stává čím dál víc ateistickou.

K tomu, aby Česká republika dohnala dobové manko a nejen v oblasti ekonomiky dotáhla západní země, které považujeme za svůj vzor, bude ještě dlouhá cesta. Již nyní je ale zřetelně patrné, že se minimálně udaný směr rozhodně daří dodržovat.

S ohledem na dosavadní společenskovední vývoj lze očekávat podobné či možná ještě trochu rychlejší tempo i v budoucnu. Právě proto je nesmírně důležité měnit své dosavadní zvyky a rychleji se přizpůsobovat novým dobovým pořádkům. Na pracovním trhu je nyní nejžádanější *renesanční* člověk, který je v určité oblasti odborníkem, zároveň se je ale v případě potřeby schopen přeškolit na specialistu v jiném odvětví, případně dovzdělat v daném oboru. Pryč je doba rigidního pracovního trhu, do kterého člověk vstoupil na jedné pozici, kterou zastával v průběhu celého života. S tím vším souvisí nutnost úpravy a aktualizace vzdělávacího systému, který bude operativně reagovat na společenský vývoj.



Tato práce potvrdila, že současná česká společnost je otevřena novým poznatkům a nelpí na všech starých pořádcích, na které byla zvyklá. K tomu, aby je mohla přijmout a aplikovat, je však třeba nastavení ideálního společenského a politického klimatu. Na tom se podílí nejen politici, ale také zaměstnavatelé a především lidé jako takoví.

*Protože jaké si to uděláme, takové to máme.*

# BIBLIOGRAFIE

## Publikace

1. ADAMEC, Jiří. *Psychoanalýsa: přehled souborného síla Sigmunda Freuda*. Brno: Filosofický seminář, 2008. 74 s. ISBN 978-80-254-1319-7.
2. ANTIER, Jean Jacques. *C.G. Jung, aneb, Zkušenost s božstvím*. Brno: Emitos, 2012. ISBN 978-80-87171-28-8.
3. BAKOŠOVÁ, Zlatica. *Sociálna pedagogika ako životná pomoc*. 2. Bratislava: Univerzita Komenského, 2008. ISBN 978-80-969944-0-3.
4. BALVÍN, Jaroslav. *Pedagogika, andragogika a multikulturalita*. Praha: Hnutí R v nakl. Radix, 2012. ISBN 978-80-86798-07-3.
5. BLECHA, Ivan. *Filosofie*. 4. opr. a rozš. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2011. ISBN 80-7182-147-0.
6. BODIN Dominique a Gaelle SEMPÉ. *Ethics and sport in Europe*. Strasbourg: Council of Europe, 2011. ISBN 9789287170774.
7. BUSWELL, Robert E. a Donald S. LOPEZ. *The Princeton dictionary of Buddhism*. ISBN 9780691157863.
8. CRAIG, Edward. *Philosophy a very short introduction*. Abridged. Surrey, England: Naxos AudioBooks, 2005. ISBN 9789626343449.
9. CSÍKSZENTMIHÁLYI, Mihály. *Flow: o štěstí a smyslu života*. Přeložil Eva HAUSEROVÁ. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0918-8.
10. ČESKO. Zákon č. 108 ze dne 14. března 2006 o sociálních službách. In: Sbíрка zákonů České republiky. 2006, ISSN 1211-1244. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2016&typeLaw=zakon&What=Rok>
11. ČEŠKA, Josef. *Zánik antického světa*. Praha: Vyšehrad, 2000. Historica (Vyšehrad). ISBN 80-7021-386-8.
12. DE CRESCENZO, Luciano. *Příběhy starší řecké filozofie: Pythagoras, Herakleitos a ti druzí*. Praha: Dokořán, 2010. ISBN 9788073631321.

13. DESANTI, Jean-Toussaint. *Fenomenologie a praxe*. Praha: Svoboda, 1966. Filosofie a současnost.
14. FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Psyche (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0.
15. FROMM, Erich. *Mít nebo být?*. Praha: Naše vojsko, 1992. ISBN 80-206-0181-3.
16. FROMM, Erich. *Psychoanalýza a náboženství*. Praha: Aurora, 2003. ISBN 80-7299-066-7.
17. GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.
18. HANČ, Oldřich. *Hormony: úvod do jejich chemie a biologie*. 2. čes. vyd. Praha: Academia, 1982.
19. HEJNA, Dalibor. *Filosofie výchovy (Základy filosofické a pedagogické antropologie)*. Praha, 2017.
20. HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4674-6.
21. HLAVINKA, Pavel. *Dějiny filosofie: jasně a stručně*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-015-7.
22. HOGENOVÁ, Anna. *Jak pečujeme o svou duši?*. Vyd. 2., upr. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2009. ISBN 978-80-7290-395-5.
23. HUME, David. *Zkoumání lidského rozumu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971.
24. HUSSERL, Edmund. *Krize evropských věd a transcendentální fenomenologie: úvod do fenomenologické filosofie*. Praha: Academia, 1972. Filosofická knihovna (Academia).
25. CHLUP, Otokar. *Pedagogika: úvod do studia*. 3., dopl. vyd. V Praze: Státní nakladatelství v Praze, 1948. 310 s.
26. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.
27. JANKOVSKÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese*. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-329-6.

28. JELÍNEK, Marian a Kamila JETMAROVÁ. *Sport, výkon a metafyzika, aneb, Jak proměnit "práci" ve hru a úsilí v medaile*. Praha: Mladá fronta, 2014. Edice Českého olympijského výboru. ISBN 978-80-204-3288-9.
29. KANT, Immanuel. *Kritika čistého rozumu*. Přeložil Jiří CHOTAŠ, přeložil Ivan CHVATÍK, přeložil Jaromír LOUŽIL. Praha: OIKOYMENH, 2001. Knihovna novověké tradice a současnosti. ISBN 80-7298-035-1.
30. KOCOUREK, J. *O čem je multikulturní výchova? Předmět zkoumání a cíle*. In: Šišková, Tatjana (ed.). *Výchova k toleranci a proti rasismu. Multikulturní výchova v praxi*. Praha: Portál, 2008.
31. KRATOCHVÍL, Zdeněk. *Výchova, zřejmost, vědomí*. Praha: Hermann a synové, 1995. ISBN X08589.
32. KRÍŽ, Antonín a Jan LAICHTER. *Aristoteles, Etika Nikomachova*. 1937.
33. KUČEROVÁ, Stanislava. *Člověk - hodnoty - výchova: kapitoly z filosofie výchovy*. Prešov: vl. n., 1996. ISBN 80-85668-34-3.
34. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.
35. MATOUŠEK, Oldřich. *Základy sociální práce*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0211-0.
36. MOYA, Paula M. L. *Learning from experience: minority identities, multicultural struggles*. Berkeley: University of California Press, c2002. ISBN 0520230140.
37. OLIVA, Pavel. *Sparta a její sociální problémy*. Praha: Academia, 1971.
38. PÁNEK, Jaroslav a Oldřich TŮMA. *Dějiny českých zemí*. V Praze: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1544-8.
39. PATOČKA, Jan. *Platón a Evropa*. Praha: Filosofía, 2007. ISBN 978-80-7007-264-6.
40. PEŠKOVÁ, Jaroslava a Ladislava SCHÜCKOVÁ. *Já, člověk--: jak dělat vědu o člověku dnes a zítra*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991. Učebnice a příručky pro vysoké školy. ISBN 80-04-21766-4.
41. PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. 4., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-503-5.

42. STEINER, Rudolf. *Výchova dítěte z hlediska duchovní vědy: Metodika vyučování a životní podmínky výchovy*. 2. vyd. Praha: Baltazar, 1993. ISBN 80-900307-9-3.
43. STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*. Vyd 8., V KNA 2. Přeložil Miroslav PETŘÍČEK, přeložil Petr REZEK, přeložil Karel ŠPRUNK. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. Studium (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 978-80-7195-206-0.
44. ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ, Markéta a Václav HOŠEK, ed. *Zážitková pedagogika - zdroj inspirace v edukační praxi: kolektivní monografie*. Praha: Vysoká škola tělesné výchovy a sportu Palestra, spol. s r.o., 2015. ISBN 978-80-87723-17-3.
45. ŽANTOVSKÝ, Petr a Viktor BEZDÍČEK, ed. *Média a moc: sborník*. Praha: Votobia, 2000. ISBN 80-7220-085-2.

## Internetové zdroje

1. 10 důvodů proč byste nechtěli žít ve staré Spartě. *Portál Antika* [online]. 2011 [cit. 2017-08-12]. Dostupné z: <http://spqr.cz/content/10-duvodu-proc-byste-nechteli-zit-ve-stare-sparte->
2. Administrativní členění, Kraj Vysočina. *Kraj Vysočina* [online]. Jihlava, 2000 [cit. 2017-08-12]. Dostupné z: <https://www.kr-vysocina.cz/administrativni-cleneni/g-2834>
3. *Brožury, Český florbal* [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-08-10]. Dostupné z: <https://www.ceskyflorbal.cz/cfbu/informacni-deska/brozury>
4. Co je to fair play? *Rádio Junior* [online]. Praha: Rádio Junior, 2014 [cit. 2017-08-08]. Dostupné z: <http://www.radiojunior.cz/co-je-to-fair-play--1305804>
5. *Česká statistický úřad* [online]. Praha, 2011 [cit. 2017-08-09]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20551765/170223-14.pdf>
6. Darwinova teorie dodnes vzbuzuje vášně. *Hospodářské noviny* [online]. Praha, 2008 [cit. 2017-08-10]. Dostupné z: <https://tech.ihned.cz/c1-25789110-darwinova-teorie-byla-zverejnena-pred-150-lety-dodnes-vzbuzuje-vasne>
7. Dějepis.com. *Dějepis.com* [online]. 2017 [cit. 2017-08-11]. Dostupné z: <http://www.dejepis.com/ucebnice/rakouska-monarchie-v-druhe-polovine-19-stoleti/>
8. DOČEKAL, Daniel. Generace X, Y a Z. *Lupa.cz* [online]. 2016, , 1 [cit. 2017-08-11]. Dostupné z: <https://www.lupa.cz/clanky/generace-xyz-lisi-se-shoduji-se/>
9. DUDA, Pavel. Čelist z Etiopie posouvá vznik rodu Homo do časů australopitéků. *Vesmír* [online]. Praha, 2015 [cit. 2017-08-12]. Dostupné z: <http://vesmir.cz/2015/03/04/celist-etiopie-posouva-vznik-rodu-homo-casu-australopiteku/>
10. DUŠOVÁ, Bohdana. *Pedagogika a didaktika* [online]. Ostrava, 2006 [cit. 2017-08-09]. Dostupné z: <http://projekty.osu.cz/mentor/III-pedagogik-didaktika.pdf>
11. DVOŘÁK, František. Němci budou měřit emise v provozu. *Auto.idnes.cz* [online]. 2016, , 1 [cit. 2017-08-11]. Dostupné z: [http://auto.idnes.cz/emise-mereni-nemecko-0lv-/auto\\_ojetiny.aspx?c=A160629\\_112313\\_auto\\_ojetiny\\_fdv](http://auto.idnes.cz/emise-mereni-nemecko-0lv-/auto_ojetiny.aspx?c=A160629_112313_auto_ojetiny_fdv)
12. Etický kodex sociálních pracovníků. *Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR* [online]. Praha, 2006 [cit. 2017-07-26]. Dostupné z:

[http://www.apsscr.cz/ckfinder/userfiles/files/Etick%C3%BD%20kodex\\_Profesn%C3%AD%20svaz\\_verII.pdf](http://www.apsscr.cz/ckfinder/userfiles/files/Etick%C3%BD%20kodex_Profesn%C3%AD%20svaz_verII.pdf)

13. Evropské hlavní město kultury. *Kreativní Evropa* [online]. Praha, 2017 [cit. 2017-08-16]. Dostupné z: <http://www.kreativnievropa.cz/cs/evropske-hlavni-mesto-kultury/>
14. Florbal jako zaměstnání? *Sport.cz* [online]. Praha, 2012 [cit. 2017-08-10]. Dostupné z: <https://www.sport.cz/ostatni/ms-florbal/clanek/440522-florbal-jako-zamestnani-statisice-jeste-ne-ale-vydelat-se-jim-da.html>
15. Florbal v Česku rozkvétá. *Aktuálně.cz* [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-08-10]. Dostupné z: <https://sport.aktualne.cz/ostatni-sporty/florbal/r~1e0a313ebf5811e5bb3a0025900fea04/?redirected=1502390414>
16. Generace Y. *Generace Y* [online]. 2017 [cit. 2017-08-11]. Dostupné z: <http://www.generacey.cz/zjisti-jaka-ysi-generace/generace-y>
17. HAVLICKÁ, Kateřina. V Německu se registroval miliontý letošní uprchlík. Deportace se nedaří. *Idnes.cz* [online]. Praha, 2015 [cit. 2017-08-12]. Dostupné z: [http://zpravy.idnes.cz/do-nemecka-uz-oficialne-prisel-milion-uprchliku-f5h-zahranicni.aspx?c=A151208\\_183746\\_zahranicni\\_kha](http://zpravy.idnes.cz/do-nemecka-uz-oficialne-prisel-milion-uprchliku-f5h-zahranicni.aspx?c=A151208_183746_zahranicni_kha)
18. Internetová jazyková příručka. *Internetová jazyková příručka Ústavu pro jazyk český* [online]. Praha [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=782>
19. Invaze vojsk Varšavské smlouvy. *Komunismus* [online]. 2017 [cit. 2017-08-11]. Dostupné z: <http://komunismus.eu/historie-o-svobode-ceske-republiky/invaze-vojsk-varsavske-smlouvy-do-ceskoslovenska-1968/>
20. Jak to ten Coubertin vlastně myslel? *Idnes.cz* [online]. Praha, 2011 [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: [http://oh.idnes.cz/jak-to-ten-coubertin-vlastne-myslel-dulezite-je-bojovat-pjs-/sport\\_oh.aspx?c=A110511\\_155359\\_zoh-dalsi-zpravy\\_ber](http://oh.idnes.cz/jak-to-ten-coubertin-vlastne-myslel-dulezite-je-bojovat-pjs-/sport_oh.aspx?c=A110511_155359_zoh-dalsi-zpravy_ber)
21. Kantoři, malířka i učitelka ve školce. Do Česka přiletělo dalších 41 křesťanských uprchlíků z Iráků. *Aktuálně.cz* [online]. Praha: ČTK, 2016 [cit. 2017-07-22]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/na-okrouhlik-u-jihlavy-prijela-dalsi-skupina-irackych-kresta/r~65589928d73511e59e52002590604f2e/?redirected=1475609094>
22. MALEČKOVÁ, Monika. *Emoční inteligence* [online]. 2009 [cit. 2017-07-22]. Dostupné z: <http://www.softskills.wz.cz/html/emocni.html>
23. MERTIN, Václav. Psycholog o šikaně v Malešicích: Selhali všichni – žáci, rodiče, škola i učitelka. *Česká televize* [online]. 2016 [cit. 2017-08-12]. Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1697806-psycholog-o-sikane-v-malesicich-selhali-vsichni-zaci-rodice-skola-i-ucitelka>

24. NOVÁKOVÁ, Marie. *Proč se spolu muži a ženy někdy nedomluví* [online]. 2010 [cit. 2017-08-10]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/215532-proc-se-spolu-muzi-a-zeny-nekdy-nedomluvi.html>
25. OSN. *Všeobecná deklarace lidských práv* [online]. 1948, , 5 [cit. 2017-08-10]. Dostupné z: [http://www.lidskaprava.cz/uploads/03\\_dokumenty/04\\_uvod/00\\_VDLP\\_UDHR-.pdf](http://www.lidskaprava.cz/uploads/03_dokumenty/04_uvod/00_VDLP_UDHR-.pdf)
26. Plzeň, EHMK 2015. *Plzeň, Evropské hlavní město kultury 2015* [online]. Plzeň, 2015 [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: <http://www.plzen2015.cz/>
27. Proč se velcí lidé vzdělávají? *Svět úspěšných* [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-08-10]. Dostupné z: <http://www.svetuspesnych.cz/6-duvodu-proc-se-velci-lide-vzdelavaji/>
28. První násilníci z Kolína před soudem: dva Maročané a Tunisán dostali podmínky. *Lidovky.cz* [online]. Praha: ČTK, 2016 [cit. 2017-07-22]. Dostupné z: [http://www.lidovky.cz/prvni-nasilnici-z-kolina-pred-soudem-dva-marocane-a-tunisan-dostali-podminky-1sa-/zpravy-svet.aspx?c=A160224\\_182611\\_ln\\_zahranici\\_ele](http://www.lidovky.cz/prvni-nasilnici-z-kolina-pred-soudem-dva-marocane-a-tunisan-dostali-podminky-1sa-/zpravy-svet.aspx?c=A160224_182611_ln_zahranici_ele)
29. Při referendu o brexitu hrálo největší roli vzdělání, ukazuje studie. *Idnes.cz* [online]. 2017 [cit. 2017-08-10]. Dostupné z: [http://zpravy.idnes.cz/britanie-brexit-vzdelani-referendum-studie-fe6-/zahranicni.aspx?c=A170809\\_140323\\_zahranicni\\_pmk](http://zpravy.idnes.cz/britanie-brexit-vzdelani-referendum-studie-fe6-/zahranicni.aspx?c=A170809_140323_zahranicni_pmk)
30. Romové.radio.cz. *Romové.radio.cz* [online]. 2017 [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: [Romove.radio.cz](http://Romove.radio.cz)
31. Ronaldo bere nejvíc na světě. *Týden.cz* [online]. Praha, 2017 [cit. 2017-08-10]. Dostupné z: [http://www.tyden.cz/rubriky/sport/fotbal/zahranicni-souteze/ronaldo-bere-nejvic-na-svete-trenerum-vevodi-mourinho\\_423426.html](http://www.tyden.cz/rubriky/sport/fotbal/zahranicni-souteze/ronaldo-bere-nejvic-na-svete-trenerum-vevodi-mourinho_423426.html)
32. Severní Korea: Temnota komunistické země. *Stoplusjednička* [online]. 2013 [cit. 2017-08-10]. Dostupné z: <http://www.stoplusjednicka.cz/severni-korea-temnota-komunisticke-zeme>
33. *Slovník cizích slov ABZ* [online]. Praha, 2017 [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/>
34. Soutěžní řád FAČR. *Fotbalová asociace České republiky* [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-08-01]. Dostupné z: <https://facr.fotbal.cz/document/download/17451>



35. SPOLEČENSKÁ ODPOVĚDNOST. *Škoda* [online]. Plzeň: Škoda transportation, 2017 [cit. 2017-08-02]. Dostupné z: <http://www.skoda.cz/cs/o-spolecnosti/spolecenska-odpovednost/>
36. ŠKODOVÁ, Markéta. Jsou média hlídacím psem demokracie? Vztah médií a politiky. *Média pod lupou* [online]. Praha, 2013 [cit. 2017-07-20]. Dostupné z: <http://www.mediapodlupou.cz/lekce/jsou-media-hlidacim-psem-demokracie-vztah-medii-a-politiky>
37. ŠOPOR, Michal. Street workout - základní informace o tréninku s vlastní vahou. *Ronnie.cz* [online]. 2013 [cit. 2017-08-18]. Dostupné z: <http://kulturstika.ronnie.cz/c-14319-street-workout-zakladni-informace-o-treninku-s-vlastni-vahou.html>
38. Vepřín v Letech na místě romského tábora zůstává, jednání s majiteli řešení nepřinesla. *Aktuálně.cz* [online]. Lety: ČTK, 2016 [cit. 2017-07-22]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/regiony/jihocesky/veprin-v-letech-na-miste-romskeho-tabora-zustane-jednani-s-m/r~20b95f96190711e68afb002590604f2e/>
39. Známé míčové sporty - fotbal. *Nejlevnější sport* [online]. 2017 [cit. 2017-08-10]. Dostupné z: <https://www.nejlevnejsisport.cz/florbal-fotbal-baseball-basketbal-a-dalsi-micove-sporty-a-185.html>

# **PŘÍLOHY**

## **Příloha 1 - Slovník pojmů s využitím citátů z vybraných publikací filosofů**

### **Aporie**

Aporii lze charakterizovat těmito slovy: *Letící šíp, pozorován v kterémkoli jednotlivém momentě svého letu, se nalézá na určitém místě v prostoru, na němž je v tomto okamžiku v klidu. Když je ale v každém okamžiku svého letu v klidu, pak je v klidu i v celém čas: to znamená, že se letící šíp nepohybuje, že není žádný pohyb.* (Störig, 2007, s. 102)

### **Ctnost**

Dle Aristotela se ctností rozumí následující: *Aristoteles, stejně jako kterýkoli jiný Řek, nepochybuje o tom, že pro člověka je největším dobrem blaženost. Dokonalost každého živočicha spočívá v dokonalém rozvinutí činnosti, která je mu vlastní. Protože člověk je především bytostí rozumovou, je pro něho dokonalostí nejvyšší rozvinutí této bytostné povahy. V tom spočívá lidská zdatnost (ctnost).* (Störig, 2007, s. 140)

### **Dasein**

Hejna definuje slovo *dasein* následujícím způsobem: *Ego je existence, bytí, k němuž patří personální charakter a které je lokalizované na určitém místě a v určitém čase; je to ve faktické situaci „propukající“ bytí, „bytí tu“, „pobyt“, něm. DASEIN.* (Hejna, 2017, s. 36)

### **Dialektika**

Dialektika se rozumí: *Jako umění vést dialog a pomáhat tak především slovnímu zpřesňování poznání pravdy byla tato sókratovská metoda nazývána dialektikou. Byla oblíbenou metodou výzkumu i výkladu po celý středověk (viz například její význam při vedení odborných disputací na universitách apod.). Teprve v novověku, především zásluhou Hegela začala být dialektika chápána jako způsob pohybu vývoje ideje či přírody. Odtud toto pojetí dialektiky převzal (a zjednodušil) marxismus.* (Blecha, 2011, s. 51)

## **Éthos**

*Název „ETIKA“ je odvozen z řeckého ÉTHOS, což znamená místo, bydlení, zvyk, obyčej. (Blecha, 2011, s. 137)*

## **Etika**

*Etika bývá nazývána „praktickou filosofií“ a z tohoto pohledu bývá „teoretická filosofie“ chápána jako příprava k praktickému jednání (zvl. u Kanta). (Blecha, 2011, s. 137)*

## **Eutanázie**

*Eutanázie je dle slovníku cizích slov: Smrt z milosrdenství, usmrcení nevléčitelně nemocné a trpící osoby na její žádost, ze soucitu (Slovník cizích slov ABZ, 2017)*

## **Fenomenologie**

*Fenomenologie ducha sleduje linii vývoje z hlediska subjektivity. Hegel si tu ověřil, že vrcholem tohoto vývoje je absolutní duch. Ten pak mohl být teprve učiněn základem systému, v němž chtěl Hegel pojmut výklad světa v celku. (Blecha, 2011, s. 80)*

## **Filosofie**

*Filosofie má tu zvláštnost, že první problémy vyvstávají už při pokusu vymezit její předmět: díky tomu dodnes neexistuje ani její jednotná definice. Přírodní vědy mají jasno: mají svůj předmět vskutku před sebou a užívají k jeho zkoumání příslušné metody. Filosofie však ve svých dějinách velmi často o svém vlastním poslání jasno neměla: existují období, kdy sama sebe považovala za zbytečnou, a zase období, v nichž se prohlašovala za královnu věd. Je zřejmé, že v takových zásadních proměnách se měnil i názor na to, co má být předmětem filosofie a jaké metody je třeba užívat k jeho zachycení a popisu. (Blecha, 2011, s. 5)*

## **Gnoseologie**

Gnoseologii lze definovat takto: *Disciplína, která se zabývá problémy poznání, se nazývá gnoseologie (též noetika, teorie poznání).* (Blecha, 2011, s. 12)

## **Mýtus o jeskyni**

*Prostor ukazující se zraku se podobá tomu žálářímu příbytku a světlo hořícího ohně v něm síle slunce, výstup nahoru a pozorování věci tam musíš pokládat za pozdvihnutí duše a do oblasti myslitelného, když chceš získat správnou představu o mé domněnce, protože si ji přeješ slyšet. Bůh sám ví, zda je pravdivá. Mně se zdá pravdivým právě toto: v oblasti poznání se naposledy a těžce ukazuje idea dobra, když už se však ukáže, musíme o ní říci, že je pro všechno původkyní všeho pravého a krásného, neboť ve viditelném světě zrodila světlo a jeho pána, slunce, v myslitelném světě však, kde je sama vládkyní, poskytla lidem pravdu a rozum, takže kdo chce jednat rozumně, ať už v soukromém životě, anebo ve veřejném, musí poznat tuto ideu." (Blecha, 2011, s. 153)*

## **Noeze**

Viz **Gnoseologie**

## **Ontologie**

*Jádro filosofie tvoří disciplína, kterou nazýváme ontologie - nauka o bytí.* (Blecha, 2011, s. 13)

## **Paliativní péče**

Paliativní péči rozumíme: *Komplexní péče o těžce nemocného nebo umírajícího člověka* (Slovník cizích slov ABZ, 2017)

## **Pedagogika**

*Pedagogika jako věda o výchově studuje a stanoví normy všestranného vychování, didaktika jako theorie vyučování normy správného vyučování ... Jako věda normativní stanoví pedagogika buď celistvé a konečné, nebo jednotlivé a částečné cíle, k nimž mají směřovati činnosti a pochody výchovy a výuky ... Jako věda zjišťující snaží se pedagogika stanovití skutečné okolnosti, za kterých se odehrávají jevy a pochody výchovy. (Chlup, 1948, s. 5 a 16).*

## **Somatotyp**

Somatotyp definujeme jako: *Souhrn tvarových a funkčních tělesných znaků člověka (Slovník cizích slov ABZ, 2017)*

## **Status quo**

*Stav v daném a trvajícím okamžiku, současný stav (Slovník cizích slov ABZ, 2017)*

## **Utopie**

Utopie je dle slovníku cizích slov: *Skutečná či (většinou) smyšlená společnost (místo, stát, svět apod.), která je považována za dokonalou, ideální; nereálný plán (Slovník cizích slov ABZ, 2017)*

## **Příloha 2 – Rešerše citované literatury**

### **ADAMEC, Jiří. *Psychoanalýza: přehled souborného síla Sigmunda Freuda***

Publikace zaměřená na rozbor jedné ze stěžejních myšlenek patrně nejvýznamnějšího psychologa všech dob, Sigmunda Freuda. Kniha, respektive autor se zabývá metodou psychoanalýzy.

### **ANTIER, Jean Jacques. *C.G. Jung, aneb, Zkušenost s božstvím***

Kniha popisuje Jungovo mládí, respektive studia, tedy období, které výrazně ovlivnilo jeho pozdější vědecké fungování. Dále se zabývá otázkou Jungových životních myšlenek a postojů a reakcemi na Freuda.

### **BAKOŠOVÁ, Zlatica. *Sociální pedagogika ako životná pomoc***

Autorka zpracovala ucelené dílo zabývající se otázkou sociální pedagogiky v moderní době. Věnuje se zde sociálním problémům, sociálním pedagogům z profese, násilí v rodině či situacím, se kterými se pedagogové setkávají ve školách. Jsou zde i nastíněny metody, jakými lze situace řešit či aspoň zmírnit jejich dopady.

### **BALVÍN, Jaroslav. *Pedagogika, andragogika a multikulturalita***

Tato publikace je zaměřena především na otázku multikulturality, kterou autor propojuje s běžným životem a snaží se nastínit, jak je důležitá, přesto mnohými opomíjená, až někdy pohrdaná. Je zde zdůrazněna nezbytnost multikulturní edukace, kulturní plurality a tolerance.

**BLECHA, Ivan. *Filosofie***

Učebnice filosofie pro studenty vysokých škol. Je celkovým zestručněným filosofickým přehledem. Obsahuje i vybrané texty.

**BODIN Dominique a Gaelle SEMPÉ. *Ethics and sport in Europe***

Anglicky psaná publikace, která se věnuje problematice etiky ve sportu. Je zaměřena mimo jiné na moderní etická dilemata, mezi která patří otázka peněz ve sportu, sázení na utkání apod. Oproti jiným publikacím je velmi aktuální.

**BUSWELL, Robert E. a Donald S. LOPEZ. *The Princeton dictionary of Buddhism***

S více než pěti tisíci hesly patrně největší buddhistický slovník napsaný v anglickém jazyce. Zahrnuje jak buddhistické výrazy, tak pojmy, které souvisí se svátky k buddhismu se vztahující.

**CRAIG, Edward. *Philosophy a very short introduction***

Další z řady souhrnných filosofických publikací, tentokrát psaná v anglickém jazyce a trochu zjednodušeným způsobem. Snaží se nějak snadno a přitažlivě současnému čtenáři přiblížit filosofickou minulost.

**CSÍKSZENTMIHÁLYI, Mihály. *Flow: o štěstí a smyslu života***

Podobně jako v publikaci Kamily Jetmarové a Mariana Jelínka je zde řešen stav „flow“. Tento autor jej však nepřipodobňuje na sport, nýbrž i na jiné a „obyčejné“ životní situace, se kterými se běžně setkáváme a při nichž se do tohoto stavu dokážeme dostat. V tom pak spatřujeme životní štěstí a radost.



**ČESKO. Zákon č. 108 ze dne 14. března 2006 o sociálních službách**

Kompletní znění zákona o sociálních službách.

**ČEŠKA, Josef. *Zánik antického světa***

Kniha popisuje postupný rozklad antické říše. Její text je založen na důkazech a vědeckých základech. Velmi důležité je zmiňované křesťanství, které výrazně ovlivnilo pozdější dějinný vývoj.

**DE CRESCENZO, Luciano. *Příběhy starší řecké filozofie: Pythagoras, Herakleitos a ti druzí***

V této publikaci se autor věnuje významným filosofům, kteří však z historického hlediska stojí trochu v ústraní v porovnání s velikány Platónem, Sókratem apod. Přesto však významně ovlivnili chod světových dějin a pozdější vědy.

**DESANTI, Jean-Toussaint. *Fenomenologie a praxe***

Fenomenologii proslavil především filosof Husserl, jehož dílo je v této publikaci rozpracováno. Snahou má být dopátrat se podstaty věci fenomenologickou metodou.

**FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení***

Název knihy víceméně komplexně popisuje, o čem tato kniha je. Věnuje se sociálně patologickým jevům, se kterými se lze denně setkávat, zkušenosti autoři naznačují možnosti prevence i řešení nastálých jevů.

**FROMM, Erich. *Psychoanalýza a náboženství***

Autor Fromm vychází z Freudovy psychoanalýzy. Tu se snažil aplikovat na psychologii etiky. A protože se etika s náboženstvím v mnoha ohledech doplňují, zaměřil se v tomto díle především na náboženskou tematiku.

**FROMM, Erich. *Mít, nebo být?***

K čemu by měli lidé spět? Je více samotná existence a její rozvíjení, nebo hromadění majetku? Působivá a na moderní společnost skvěle aplikovatelná kniha.

**GIDDENS, Anthony. *Sociologie***

Učebnice uznávaného sociologa Giddense zaměřená na základní sociologickou problematiku.

**HANČ, Oldřich. *Hormony: úvod do jejich chemie a biologie***

Kniha se zabývá problematikou hormonů, a to z vědeckého pohledu. Jsou zde vysvětlovány odborně s pomocí chemického názvosloví. Jde o velmi propracované a pro laika velmi obtížné dílo.

**HEJNA, Dalibor. *Filosofie výchovy (Základy filosofické a pedagogické antropologie)***

V knize hraje významnou roli část antropologická. Autor se věnuje postavení člověka na úrovni jeho bytí. To se snaží rozebrat z pohledu jednotlivých filosofických směrů – iracionalismus, existencialismus, klasická filosofie. Vše má navíc pedagogický přesah.

**HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy***

Autor se snaží nastínit, proč je důležité, aby se pedagog dokázal orientovat v problematice sociální a psychologické, jaké to pro něj i pro jeho žáky má výhody a proč by se měli pedagogové v této oblasti neustále vzdělávat.

**HLAVINKA, Pavel. *Dějiny filosofie: jasně a stručně***

Průřez filosofickými dějinami, zároveň také učebnice filosofie pro vysoké školy.

**HOGENOVÁ, Anna. *Jak pečujeme o svou duši?***

Profesorka Hogenová se snaží fenomenologickým způsobem řešit současná aktuální témata lidské psychiky a lidského bytí, která dennodenně řešíme. Problematika duše je mnohdy velmi upozadovaná, což je mnohdy příčina budoucích vážných zdravotních problémů. Kniha je pro laika velmi složitá, obsahuje množství odborných filosofických pojmů a názvů.

**HUME, David. *Zkoumání lidského rozumu***

Autor se snažil nastínit svůj náhled na lidský rozum, respektive lidské chápání světa. Dílo je zároveň předstupněm pro další filosofické publikace. Vycházeli z něj například Hegel či Marx.

**HUSSERL, Edmund. *Krize evropských věd a transcendentální fenomenologie: úvod do fenomenologické filosofie***

Již výše zmiňovaný Husserl, zakladatel a hlavní představitel fenomenologie, v této knize rozebíral své učení aplikací na aktuální dobové problémy a souvislosti. To vše s vědeckým přesahem.

**CHLUP, Otokar. *Pedagogika: úvod do studia***

Autor knihy se zabýval mimo jiné přípravou středoškolských pedagogů. Tato publikace měla sloužit jako učebnice pedagogiky pro tehdejší studenty (první polovina dvacátého století).

**CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu***

Publikace věnující se především kvantitativnímu pedagogickému výzkumu. Je v ní podrobně popsána pedagogická metodologie a výhody či nevýhody kvantitativního výzkumu.

**JANKOVSKÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese***

Tato kniha se zabývá etickou problematikou, kterou aplikuje na pomáhající profese. Nastiňuje různá dilemata a situace, se kterými by pracovníci v sociální oblasti mohli být konfrontováni, a nabízí určitá řešení.

**JELÍNEK, Marian a Kamila JETMAROVÁ. *Sport, výkon a metafyzika, aneb, Jak proměnit "práci" ve hru a úsilí v medaile***

Ústředním motivem této knihy je slovo „flow“, které je jinak také překládané jako „zóna“. Jde o stav, do kterého se člověk dostává, pokud je absolutně ponořen do určité činnosti, kdy nevnímá čas ani okolí. Autoři rozebírají tento stav z vědeckého hlediska, popisují jeho okolnosti. Vše je doplněno rozhovory se špičkovými sportovci, kteří tento stav zmiňují.

**KANT, Immanuel. *Kritika čistého rozumu***

Jedno ze základních děl tohoto německého filosofa. Vysvětluje v něm svou transcendentální filosofii. Po této knize následovaly další dvě kritické publikace.

**KOCOUREK, J. *O čem je multikulturní výchova? Předmět zkoumání a cíle***

Publikace zaměřující se na momentálně velmi aktuální problematiku multikulturní výchovy a obecně multikulturality. Autor se zabývá důvody, proč je důležitá a co společnosti přináší.

**KRATOCHVÍL, Zdeněk. *Výchova, zřejmost, vědomí***

Průřez dějinami lidstva, se zaměřením na lidské sebeuvědomění a výchovu. Současná společnost je považována za dosavadní vrchol, přestože se nyní de facto ničíme sami. To vše proloženo několika významnými filosofickými texty.

**KŘÍŽ, Antonín a Jan LAICHTER. *Aristoteles, Etika Nikomachova***

Dílo věhlasného filosofa Aristotela, které se skládá z původních svitků, které si zapisoval jako poznámky v rámci svých přednášek. Zabývá se etickou problematikou, a přestože je více než dva tisíce let staré, uváděné myšlenky jsou platné i nadále.

**KUČEROVÁ, Stanislava. *Člověk - hodnoty - výchova: kapitoly z filosofie výchovy***

Další publikace zabývající se lidskou podstatou a hodnotami, které lidé uznávají. Kniha má opět hluboký filosofický rozměr, který je zaměřen na problematiku výchovu, skrz níž se utváří společnost, respektive celá civilizace.

**LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie***

Kniha zabývající se vývojem člověka, respektive lidské psychiky v průběhu času.

**MATOUŠEK, Oldřich. *Základy sociální práce***

Učebnice sociální práce, která čtenáře seznamuje se základními principy tohoto oboru.

**MOYA, Paula M. L. *Learning from experience: minority identities, multicultural struggles***

Kniha dělená do pěti kapitol, jejíž hlavní pasáž se zaměřuje na učení se od druhých, které významně souvisí s multikulturní problematikou. Autorka se snaží vyzdvihnout vzájemné prolínání kultur.

**OLIVA, Pavel. *Sparta a její sociální problémy***

Další z publikací, které se zabývají historickými souvislostmi. Tato je zaměřena na městský stát Sparta, jehož síla konkurovala i Aténám. Autor v ní rozebírá nejen fungování státu jako takového, ale především jeho společnost a její problémy, které v mnohém připomínají ty současné.

**PÁNEK, Jaroslav a Oldřich TŮMA. *Dějiny českých zemí***

Dějinný přehled českého, potažmo později československého státu a národů, které se na jeho území pohybovaly. Souhrn historie od pravěku až po současnost, a to v ucelené podobě.

**PATOČKA, Jan. *Platón a Evropa***

Možná největší český filosof historie, Jan Patočka, zde rozebírá z filosofického hlediska lidské bytí a samotnou podstatu, věnuje se také dalším filosofickým souvislostem. Hlavní postavou jeho díla je Platón, patrně největší filosof všech dob. Jeho myšlenky jsou aplikovány na evropskou společnost.

**PEŠKOVÁ, Jaroslava a Ladislava SCHÜCKOVÁ. *Já, člověk--: jak dělat vědu o člověku dnes a zítra***

Antropologicky a existencionálně orientované dílo na člověka. Jak napovídá už samotný název, jde o pohled na lidskou podstatu s ohledem na vědeckost.

**PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika***

Autor knihy se zabývá současnou pedagogikou, kterou označujeme jako moderní. Řeší aktuální problémy, se kterými se pedagogové každodenně setkávají ve své profesi, jsou zde také prezentovány návrhy na zlepšení určitých problémových situací.

**STEINER, Rudolf. *Výchova dítěte z hlediska duchovní vědy: Metodika vyučování a životní podmínky výchovy***

V této knize se autor snaží klást důraz nejen na výchovu rozumem, ale především na tu možná nejdůležitější ze všeho, a to sice výchovu láskou, srdcem či citem. Takovou, která vychází, či by měla vycházet z každého člověka.

**STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie***

Další z řady souhrnných filosofických publikací, která uceleně a stručně prezentuje dějiny filosofického myšlení v historii lidstva.

**ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ, Markéta a Václav HOŠEK, ed. *Zážitková pedagogika - zdroj inspirace v edukační praxi: kolektivní monografie***

Publikace zabývající se otázkou zážitkové pedagogiky, jejích výhod a její uplatnitelnosti v praxi. Jsou zde také popsány její výsledky a celkový efekt.

**ŽANTOVSKÝ, Petr a Viktor BEZDÍČEK, ed. *Média a moc: sborník***

V této knize se čtenář dozví, jak dokáží média ovlivňovat moc ve státě a jak velký vliv mají na celou společnost v jejím uvažování. Ať už se jedná o objektivní či zaujaté zpravodajství.

## Příloha 3 – Dotazník

Vážený respondente,

velmi si vážím vašeho času, který věnujete zodpovězení dvaceti otázek, jež pomohou ke zpracování výzkumné části v rámci mé bakalářské práce. Dotazník je zcela anonymní. Hned v úvodu připomínám jednu důležitou věc. Aby byly vaše odpovědi zařaditelné do výzkumu, je třeba odpovědět kladně na otázky o tom, zda máte děti, zda se vaše děti věnují jednomu z uvedených sportů a zda rozumíte vysvětlení o výchovných stylech. V případě, že by byl jen jediná z těchto tří odpovědí byla záporná, prosím, ukončete vyplňování hned v úvodu. Své odpovědi prosím **KŘÍŽKUJTE!**

**Výchovné styly** (zkráceno, dle Langmeiera a Krejčířové, kniha Vývojová psychologie)

*Autoritativní* – Důraz na bezpodmínečnou poslušnost, podřízení dítěte autoritě rodiče, uposlechnutí všech příkazů bez diskuzí.

*Liberální* – Ponechání co největší volnosti dítěti bez omezování jeho vlastní aktivity.

*Demokratický* – Respektování dítěte jako samostatné bytosti s právem rozhodovat o sobě svobodně vzhledem k věku a předpokládaným následkům. Rodiče spíše přátelé a spolupracující partneři. Důraz na přijatelné řešení konfliktů a diskuzi.

- 1) **Přečetli jste si výše uvedený popis výchovných stylů a rozumíte jeho obsahu?**  
 Ano  Ne
  
- 2) **Máte vlastní děti ve věku 12 – 13 let, které vychováváte?**  Ano  Ne
  
- 3) **Hraje vaše dítě některý z těchto sportů v oddíle?**  
 Florbal  Fotbal  Nehraje
  
- 4) **Jaké je vaše pohlaví?**  
 Muž  Žena
  
- 5) **Do jaké věkové kategorie patříte?**  
 25-30  31-35  36-40  41-45  46-50  Starší
  
- 6) **Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?**  
 ZŠ  SŠ bez maturity  SŠ s maturitou  VOŠ  
 VŠ Bc.  VŠ Mgr., Ing.  Doktorské a vyšší
  
- 7) **Který z uvedených výchovných stylů užívali vaši rodiče?**  
 Autoritativní  Liberální  Demokratický
  
- 8) **Který z výchovných stylů vy osobně aplikujete u svého dítěte?**  
 Autoritativní  Liberální  Demokratický



**9) Proč jste si pro výchovu dětí zvolil právě tento styl?**

- Byl(a) jsem na něj zvyklý(á)                       Připadá mi nejúčinnější  
 Někde jsem četl, že je nejlepší                 Neuvažuji nad tím, je to pro mě přirozené  
 Jiný důvod (vypsat) .....

**10) Ztotožňujete se s hodnotami fair play ve sportu? (úcta k soupeři, hraní vždy podle pravidel apod.)?**

- Rozhodně ano             Spíše ano                       Spíše ne                       Rozhodně ne

**11) Liší se podle vás etické zásady ve sportu od těch z běžného života (respekt, týmová hierarchie...)?**

- Rozhodně ano             Spíše ano                       Spíše ne                       Rozhodně ne

**12) Co má podle vás více ovlivňovat výchovu – rodina nebo škola?**

- Pouze škola     2:1 (Více škola)  
 1:1 (Škola stejně jako rodina)                 1:2 (Více rodina)  
 Pouze rodina

**13) Má podle vás vaše rodina pozitivní vliv na výchovu dítěte (tedy nejen vy, ale také váš partner a sourozenci)?**

- Určitě ano                       Spíše ano                       Spíše ne                       Určitě ne

**14) Kterou z uvedených hodnot považujete za nejdůležitější a zaměřujete se na ni při výchově svého dítěte?**

- Pravdomluvnost             Dodržování pravidel                       Respekt ke druhým  
 Upřímnost                       Obětavost                                       Zodpovědnost  
 Orientace na dobro     Jiná (vypsat) .....

**15) Myslíte si, že svou výchovou podporujete dítě v tom, aby našlo svůj smysl života (myšleno tak, že se věnuje tomu, co ho baví a naplňuje a chtělo by to dělat celý život)?**

- Určitě ano                       Spíše ano                       Nemám to vyjasněné  
 Spíše ne                               Určitě ne

**16) Orientujete své dítě spíše na materiální (konkrétní věci), nebo duchovní hodnoty (např. prožitky, vztahy)?**

- Materiální     Duchovní

**17) Chcete ze svého dítěte vychovat spíše úspěšného, nebo dobrého (či hodného) člověka?**

- Úspěšný     Dobrý (hodný)

**18) Rozchází se vaše názory s názory vašeho dítěte v pohledu na sport, kterému se věnují (otázka budoucnosti, obětovaného času, významu činnosti...)?**

- Zcela     Částečně                                       Vůbec, shodneme se

**19) Jak vysoko na žebříčku hodnot řadíte sportování vašeho dítěte?**

- Úplně nejvýš (výš než vše ostatní)                       Níž než školu, ale vysoko  
 Sport беру spíš jako volnočasovou aktivitu (kroužek)  
 Se sportováním dítěte vnitřně nesouhlasím

**20) Nakolik byste si vážili nečestné výhry? (např. díky neplatně vstřelené brance, kvůli neoprávněnému vyloučení soupeře apod.)**

- Velmi, způsob neřeším                       Trochu, v zápalu boje to lze přejít  
 Vůbec (nečestná výhra se neslučuje s mými morálními hodnotami)

## **Příloha 4 – Seznam grafů**

Graf 1 - Vzdělání respondentů	57
Graf 2 - Užívané výchovné styly rodičů žáků	58
Graf 3 - Výchovný styl rodičů respondentů (jak byli oni sami vychováváni)	59
Graf 4 - Co má podle vás více ovlivňovat výchovu - rodina nebo škola?	88
Graf 5 - Má podle vás vaše rodina pozitivní vliv na výchovu dítěte?	89